01-KAPAK.qxp_Layout 1 27-11-2025 13:06 Pagina 1

yaşamınızda yeni bir sayfa

newaya Jin

Aralık 2025 SAYI: 249

Kadının Sözü

"Keşke Diyarbakır'daki evimizin duvarlarının dili olsaydı da o dengbêj gecelerini anlatsaydı. Evin dip köşesinde kendimden geçerek dengbêjleri dinlerdim."

Ayşe Şan

Yeni mücadele yılında:

Direniş haktır, özgürlük yaşatır

Örgütlü gücümüzle bu yılı zafere dönüştürelim

● Demokratik toplum sisteminin komün temelinde geliştirilmesi ve tüm kadınların bu temelde siyasette aktif olması yeni yılda da en stratejik çalışmamız olacaktır.

Rotinda Engin/Sayfa 3'te

Demokratik entegrasyon geleceğimizin kurucu dinamiğidir

● Demokratik entegrasyonun temelinde, toplumun kendisini edilgen bir varlık olarak değil, toplumsal alanın üreticisi ve kurucusu olarak görmesi vardır.

Zeynep Karakoçan/Sayfa 6'da

Alevi kadının var olma mücadelesi

Alevilikte kadın yolun sahibi kabul edilir. Bu yüzden direniş kültürü de kadınsız düşünülemez.

Elif Sonzamancı/Sayfa 5'de

Evin Goyi: Mücadele ederek kendini var etti

Faşizm özgürleşen kadından korkar ve onu yok etmek için her türlü komploya başvurur. Biz, özgürlükten vazgeçmeden; özgürlüğü toplumsallaştırarak, tüm kadınlara ve dünya insanlığına taşıyarak var olacağız.

Ayten Dersim/Sayfa 4'te

Devrimimiz kadın özgürlük devrimidir

● Yalnız sizler değil, uluslararası alanın kadın hareketine de anlamlı karşılıklar verdiğimiz şimdi daha iyi anlaşılıyor. Kadın kişiliği bizi derinden anlıyor ve yüksek bağlılıklarla desteğini sürdürüyorlar.

Abdullah Öcalan/Sayfa 8'de

Sudanlı Kadınlar: Sınırları aşan dayanışma köprüleri kuralım

Düşen bombalar, sistematik tecavüzler, milyonlarca insanın yerinden edilmesi, bunlar sadece Sudan'ın yaraları değildir. Bunlar, özgürlük talep etmeye cesaret eden tüm kadınların yaralarıdır.

Zenda Leylan'ın Barış ve güvenlik uzmanı Omayma Gutabi ile röportajı sayfa 16'da

"Jin Jiyan Azadî" ronesansa rojhilata navîne

● Şoreşa "Jin Jiyan Azadî" di asteke jor de hêza civakê anî gel hev, derdê hevbeş yê civakê kir yek, da diyar kirin ku dema hêz yek be, dikare serkeftinê misoger bike.

Peyman Viyan/Rûpel 11

Yeşil aracari

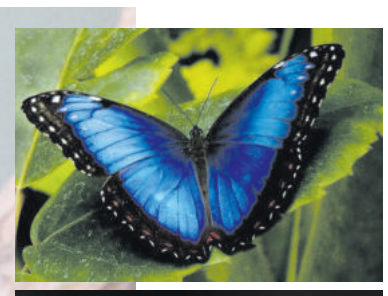

Mavi Morfo kelebeği

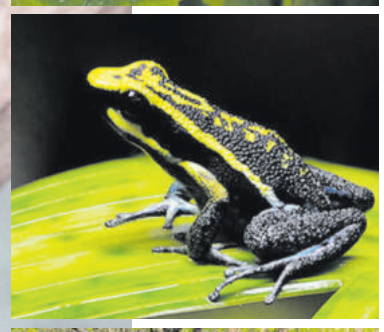

Zehirli kurbağa

Mangrove ağacı

Tehlike büyük: Amazon ölüyor

Dünyanın en büyük tropik yağmur ormanı olan Amazon, bilim insanlarının "geri dönüşü olmayan eşik" uyarıları yaptığı kritik bir noktaya doğru hızla ilerliyor. Bu yıl Brezilya'nın Belém kentinde düzenlenen BM İklim Konferansı (COP30), ormansızlaşmanın en yoğun yaşandığı bölgelerden birinin merkezinde gerçekleştirilerek tehlikenin boyutuna dikkat çekiyor.

Paris Anlaşması'nın üzerinden 10 yıl geçmesine rağmen küresel karbon emisyonları düşmedi. Atmosferdeki karbonu büyük miktarda emerek iklimi dengeleyen Amazon ise bu yükü artık taşımakta zorlanıyor. Ormansızlaşma, yasa dışı madencilik, yangınlar ve hızlanan iklim değişikliği etkileri, ormanın doğal döngüsünü kırma noktasına getirdi.

Amazon'un yüzde 60'ına ev sahipliği yapan Brezilya, COP30'da tropik ormanları korumaya yönelik güçlü bir anlaşma hedeflediğini duyurdu. Çünkü Amazon yalnızca dev bir orman değil; taşkın yatakları, bataklıklar, savanlar ve dünyanın en büyük nehir sistemlerinden birini içeren karmaşık bir ekosistem.

Bölgede yaşayan canlılar:

- 40.000'den fazla bitki,
- 427 memeli,
- 1.300 kuş,
- 378 sürüngen,
- 400'den fazla amfibi,
- Yaklaşık 3.000 tatlı su balığı türü ile gezegenin en zengin biyolojik çeşitliliğini barındırıyor.

Bu türlerin çoğu dünyada başka hiçbir yerde yaşamıyor.

Uzmanlar, Amazon'un yok oluşunun yalnızca Güney Amerika'yı değil, tüm dünyanın iklim dengesini sarsacağını belirtiyor. Bu nedenle COP30'un alacağı kararlar, gezegenin geleceği için kritik bir dönüm noktası olabilir. ■ **BBC**

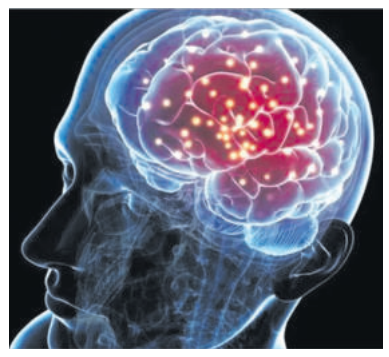

Organoidlerin yeni keşfi

Kaliforniya Üniversitesi'nden araştırmacılar, beyin hücrelerinin daha çok erken aşamada birbirleriyle organize biçimde iletişim kurabildiğini ortaya koydu. Çalışma, beynin ilk elektrik sinyallerinin rastlantısal değil, belirgin bir yapıya sahip olduğunu gösteriyor. Bu bulgu, insan beyninin doğuştan genetik olarak programlanmış bir "işletim sistemi" taşıyabileceğini düşündürüyor.

Ekip, laboratuvarda kök hücrelerden üretilen küçük beyin organoidleri üzerinde çalıştı. Dış dünyadan herhangi bir uyarı almayan bu "mini beyinler", yine de düzenli iletişim kalıpları oluşturdu. Özel mikroçiplerle kaydedilen sinyaller, hücrelerin çevresel deneyim olmadan bile devreler kurduğunu ortaya koydu.

Araştırmacılar, bu erken örgütlenmenin beynin gelişimi için temel bir yapı sunduğunu ve bozulması hâlinde otizm ya da epilepsi gibi gelişimsel sorunlarla bağlantılı olabileceğini belirtiyor. Bulgular, gelecekte bu bozuklukların tedavilerini test etmek için organoidlerin kullanılabileceği umudunu da güçlendiriyor. ■ **NL**

Kalıtsal görme bozukluğuna umut

Leber Konjenital Amaurosis, bebeklikte veya yaşamın ilk aylarında başlayan ve ciddi görme bozukluğuna, doğuştan körlüğe yol açan, nadir görülen genetik bir retina hastalığıdır.

Avustralya'da araştırmacılar, nadir görülen kalıtsal göz hastalığı Leber Konjenital Amaurosis (LCA) için önemli bir adım attı. Hastalardan alınan deri ve kan hücreleri laboratuvarda üç boyutlu "mini gözler" haline getirilerek, hastalığın nasıl geliştiği ilk kez gözlemlendi.

Araştırmada, RPGRIP1 genindeki belirsiz mutasyonların, fotoreseptör hücrelerinde protein taşınmasını engellediği ve hücresel hasara yol açtığı gösterildi. Ardından yapılan laboratuvar deneylerinde, gen terapisi uygulanarak proteinin doğru yere taşınması sağlandı ve hücrelerdeki stres azaltıldı.

Bilim insanları, bu bulguların belirsiz gen varyantlarının gerçekten hastalığa neden olduğunu kanıtladığını ve gen terapisinin potansiyel bir çözüm olduğunu ortaya koyduğunu belirtiyor. Ancak uzmanlar, henüz insanlarda klinik çalışmalara başlanmadığını vurguluyor. ■ **Scientias**

İklim değişikliği, nehir canlılarını yok ediyor

Bilim insanları, küresel ısınmanın nehirlerdeki oksijen seviyelerini düşürdüğünü ve bunun tatlı su ekosistemleri için ciddi sonuçlar doğurabileceğini açıkladı. Nature Climate Change'de yayımlanan çalışmada, araştırmacılar 2020–2100 yılları arasında oksijen stresi günlerinin, litre başına 5 mg'ın altındaki oksijen konsantrasyonlarıyla birlikte, on yılda 20 günden fazla artacağını belirledi. Bu, 1980–2019 dönemine göre yüzde 70'lik bir artışa denk geliyor.

Düşüşün başlıca nedeni su sıcaklıklarındaki yükseliş ve mikrobiyal oksijen tüketimindeki artış. Araştırmacılar, geleneksel süreç tabanlı modelleri makine öğrenimi ile destekleyerek kuraklık ve sıcak hava dalgalarının etkilerini de daha doğru biçimde öngördü.

Nehirlerdeki azalan oksijen, özellikle soğuk ve ılıman bölgelerdeki balık türleri için ölüm riskini artırabilir. Tropikal türler daha dirençli olsa da, araştırmacılar tatlı su balıklarının uyum kapasitesini daha iyi anlamak için ek çalışmalara ihtiyaç olduğunu vurguluyor.

■ **Scientias**

Tarihte bu ay

20 Aralık 1993 BM Genel Kurulu, " Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi"ni kabul etti.

19–26 Aralık 1978 Maraş'ta devlet destekli kanlı bir katliam gerçekleştirildi. Resmi verilere göre 120 kişi öldürüldü.

19–26 Aralık 1978 Dengbêjlerin yol gösterici isimlerinden Ayşe Şan, 58 yaşında yaşamını yitirdi.

Aralık 1997 Özgür Kadın Derneği kuruldu. Derneğin kapanmasının ardından 14 Aralık 1998'de İstanbul'da Dicle Kadın Kültür Derneği açıldı.

28 Aralık 2011

Türk savaş uçakları, Haftanin sınır hattını bombalayarak aralarında çocukların da bulunduğu 34 Roboskili sivili katletti.

20 Aralık 2015

Silopi'de devlet güçleri tarafından vurulan Taybet İnan'ın cenazesi 7 gün boyunca sokakta bekletildi.

19–26 Aralık 1978 Emine Kara (Evîn Guyî), Mîr Perwer ve Abdurrahman Kızıl, Paris'te uğradıkları silahlı saldırı sonucu katledildi.

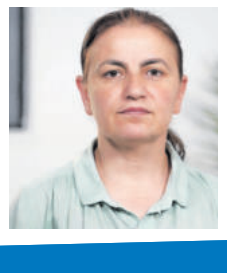

Örgütlü gücümüzle bu yılı zafere dönüştürelim

> 2025 yılında başta Kürt halkı olmak üzere tüm halkların ve kadınların çağın özgürlükçü Demokratik Toplum Manifestosu'na kavuşması, 21. Yüzyılın ilk çeyreği biterken stratejik ve tarihsel bir kazanım olmuştur.

Rotinda ENGİN

21. yüzyılın ilk çeyreğinin son yılı olan 2025 yılı halkımız ve kadın özgürlük mücadelemiz açısından önemli bir yıl olmuştur. 2024 Ekim ayından başlayarak 2025 yılın son aylarına kadar önemli gelişmeler yaşanmıştır: 15 Ekim 2024 yılında Devlet Bahçeli'nin Meclis'te ilk kez "umut hakkı"ndan söz etmesi üzerine, 43 aylık ağır tecrit koşulları altında tutulan Rêber APO 23 Ekim tarihinde "Koşullar oluşursa bu süreci çatışma ve şiddet zemininden hukuki ve siyasi zemine çekecek teorik ve pratik güce sahibim" diyerek yeni bir sürecin kapısını aralayabileceğini ifade etmiştir. Kürt sorunun demokratik çözüm muhatabı ve baş müzakerecisi olan Rêber APO, 27 Şubat 2025 tarihinde 'Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı' mektubunu kamuoyuyla paylaşmıştır. PKK'nin ateşkes ilanı ardından 5-7 Mayıs'ta toplanan PKK 12. Kongresi'nde tarihi bir karar alarak PKK'nin feshedildiğini açıklamıştır. 9 Temmuz günü Rêber APO 26 yıl aradan sonra kamuoyuna görüntülü açıklama yaparak 'Demokratik Toplum Manifestosu'nu kamuoyuyla paylaşmıştır. Bu açıklamadan sonra 11 Temmuz günü KCK Yürütme Konseyi Eşbaşkanı Bese Hozat öncülüğünde 15'i kadın olmak üzere 30 gerilladan oluşan "Barış ve Demokratik Toplum Grubu" dünya kamuoyu karşısında silah yakma töreni gerçekleştirmiştir. 5 Ağustos'tan başlayarak Meclis'te oluşturulan Komisyon grup toplantılarına başlamıştır. 26 Ekim'de Özgürlük Hareketi, Kandil'de yaptığı basın açıklamasıyla süreci sabote edecek zemini ortadan kaldırmak, barışı kalıcı olarak geliştirmek için gerilla güçlerini Türkiye'den çekmekte olduğunu ilan etmiştir. Bu temelde sürecin yasal-hukuki zeminin hazırlanması için çağrıda bulunmuştur

Sürecin teminatı örgütlenmektir

Görüldüğü gibi 2025 yılı halkımızın ve kadınların özgürlük mücadelesi açısından tarihi ve önemli bir yıl olmuştur. Gelinen aşamada Önderliğimizin adeta iğne ile kuyu kazar gibi büyük bir emek ile geliştirdiği bu stratejik süreç devam etmektedir. Özgür Kadın Hareketi bu sürece öncülük etmektedir. Amed'ten Ankara'ya TJA öncülüğünde Rêber APO'nun fiziki özgürlüğü için geliştirilen yürüyüş ve yine Amed'te gerçekleştirilen barış ve demokratik toplum yürüyüşü önemli bir gündem yaratmıştır. Özgür kadın hareketi olarak süreci yakından takip etmek, sürecin her türlü riskini gözeterek çok yönlü hazırlık içerisinde olmak önemli olacaktır. Sürecin en büyük teminatı toplumdaki örgütlülük düzeyimizi geliştirerek her yerde komünleri oluşturmaktır. Kadınlar olarak, demokratik siyaseti daha yetkin ve yaratıcı bir biçimde geliştirmemiz, kadının ve toplumun haklarını yasal-anayasal düzeyde hukuksal mücadelesini yürütmemiz ve yaşamın tüm alanında öz savunma bilinciyle hareket etmemiz için tarihi görevlerimize sahip çıkmamız olmazsa olmazımızdır. Barış ve Demokratik Toplum stratejisinin adım adım geliştirilmesi sadece Kürt halkının değil, bölgemizdeki tüm halkların ve kadınların kaderini belirleyecek önemli gelişmelere de yol açacaktır.

Varlık ve özgürlük sorunu

2025 yılında başta Kürt halkı olmak üzere tüm halkların ve kadınların çağın özgürlükçü Demokratik Toplum Manifestosu'na kavuşması, 21. Yüzyılın ilk çeyreği biterken stratejik ve tarihsel bir kazanım olmuştur. Demokratik Toplum Manifestosu'nda Rêber APO tarihsel toplumun temel çelişkisinin-ilk yarılmasının kadın ve erkek arasında yaşanan sorunsallıktan kaynağını aldığını belirtmektedir. Bu sorunsallık günümüzde komünal-demokratik kadın özgürlükçü toplum ile devletçi-iktidarcı erkek egemen toplumu arasında sürmektedir. Toplumlar, kadınlar bu sorunsallıktan kaynaklı varlık ve özgürlük sorunun çözebilmek için dünyanın her yerinde büyük mücadeleler vermiştir-vermektedir. 21. Yüzyılda kapitalist dünya sisteminin ulus devletçi kurumları çözülürken cinsler arasındaki bu tarihsel sorunsallık daha fazla gündeme girmektedir. Kadının varlık ve özgürlük sorunu çok yönlü ve derinliğine kendi çözüm arayışlarını gündemleştirmektedir.

Kadın devrimine doğru

Tarihin ve güncelliğin iç-içe geçtiği, geçmiş-şimdi ve geleceğin birlikte yeniden inşa edildiği bir süreçten geçiyoruz. Demokratik manifesto ışığında halklar ve kadınlar olarak tarihimizi yeniden inşa ettikçe güncel-konjektürel yaşanan gelişmelere geniş ufuklarla bakma fırsatı yakalayabiliyoruz. Kuşkusuz 2025 yılında başta Kürdistan'da olmak üzere Filistin, Suriye'de kadın-

> Demokratik manifesto ışığında halk lar ve kadınlar olarak tarihimizi yeni den inşa ettikçe güncel-konjektürel yaşanan gelişmelere geniş ufuklarla bakma fırsatı yakalayabiliyoruz.

çocuk şahsında tüm topluma karşı açık veya örtülü savaşlar, kırımlar sürdü. Bu kapsamlı saldırılara karşı kadın öncülüğünde önemli bir mücadele açığa çıkmıştır. Kadınların örgütlü duruşu, mücadelesi, eylemsellikleri yıla damgasını vurdu. Kadın Özgürlük Hareketinin "Jin Jiyan Azadi ile Kadın Devrimine Doğru" sloganıyla sürdürdüğü hamle kapsamında çok yönlü eylemsellikler gerçekleştirildi. Doğu Kürdistan'da KJAR öncülüğünde geliştirilen idamlara karşı kampanya da yılın önemli bir mücadelesi oldu. Kürdistan'da kesintisiz süren saldırılara rağmen kadın öncülüğünde özgür eş yaşam ve her yerde eşit temsiliyet temelinde geliştirdiğimiz ve kesintisiz bir biçimde mücadelesini yürüttüğümüz kadın özgürlük sistemimiz başta Kuzey Kürdistan, Kuzey Doğu Demokratik Suriye olmak üzere, Şengal'de, Maxmur'da, Avrupa'da her gün biraz daha fazla gelişmiş ve Ortadoğu'da yaşayan kadınlara umut olmuştur. 2025 yılında gerçekleştirilen, Ortadoğu'da on sekiz ülkeden iki yüz üzerinde kadının katılımıyla (Moritanya, Somali yeni katılımlarla) birinci NADA Kongre'si ve üçüncü Ortadoğu Kadın Konferansı yapılmış, bu konferansta Kürdistan Özgür Kadın Hareketinin öncülüğü ilham kaynağı olduğu ifade edilmiştir. Bu yıl "Kürt Kadın Ulusal Birlik" çalışması önemli bir düzeye getirildi. "Ulusal Birlik" kongresi için Kürdistan'ın tüm parçalarında ve Avrupa'da ulusal birlik çalışmaları yapıldı. Rojava ve Kuzey Kürdistan'da Kürt Kadın Ulusal Birlik Konferanslarını gerçekleştirdiler. Güney ve Rojhılat Kürdistan'daki kadın örgütleriyle birlikte Kürt Kadın Ulusal Birlik Konferansı 2026 yıl başında gerçekleştirilecektir.

Jineoloji ile evrensellik

2025 yılında "Kadınlar Geleceğini Örüyor" adı altında ağ şeklinde örgütlenen dünya kadın enternasyonal çalışmaları da önemli bir düzey kazandı. Kadın hareketi evrenselleşme temelinde açılım yaparak yeni sahalarla buluştu. Afrika, Latin Amerika, Asya'ya kadar dünyanın birçok ülkesinde yaşayan kadınlarla buluşma ve deneyimleri paylaşma temelinde ortak birçok toplantı, çalıştay vs yapıldı. Kadın enternasyonal çalışmaları birçok kıtadaki yerli halkların kadınlarıyla, örgütlü yapılarıyla yoğun ilişkiler ve giderek kıtalar düzeyde konferansa dönüşmesinin zemini hazırlandı. Demokratik Toplum Manifestosu'nun tarihsel sosyoloji perspektifiyle tüm kadın çalışmalarının jineoloji temelinde, kadının ve toplumun yaşadığı tüm sorunlara çözüm metotlarının daha güçlü geliştirilmesi için eğitim başta olmak üzere çok yönlü çalışmalar geliştirildi.

Pradigmanın üç temel ayağı

Bilindiği gibi Rêber APO, paradigmasını üç temel üzerinden tanımlamaktadır: Demokratik toplum, kadın özgürlüğü ve ekolojik bilinç. 2025 yılında eşit temsiliyete dayalı eş başkanlık sistemimiz güçlenerek, özgür kadın komünleri yetersizlikleri olsa da gelişimini önemli bir tecrübeye ve birikime dayalı olarak sürdürdü. Kadının siyasete daha aktif katılması ve kendi toplumunu, kadınları daha güçlü temsil etmesi için yapılan Kürt Kadın Parlamenterler Konferansı 2025 yılında önemli bir çalışma olmuştur. Demokratik toplum sisteminin komün temelinde geliştirilmesi ve tüm kadınların bu temelde siyasette aktif olması yeni yılda da en stratejik çalışmamız olacaktır. Kadının olduğu her yerde kadın komünlerinin oluşturulması için tarihi görevimiz sürmektedir. Bu yıl içinde dünyanın her yerinde çok farklı politikalarla yaşanan kadın-çocuk kırımını, kadın katliamlarını durdurabilmemiz ve kendi öz savunmamızı yapabilmemiz için kadın olarak ortak yaşam ve mücadele sistemimiz olan komünleri mutlaka daha yetkin ve yaratıcı bir biçimde oluşturabilmeliyiz. Küçük Narin'in aile içerisinde, Rojin Kabaiş'in devletin kadın politikası sonucu katledilmesi gibi 2025 yılında da süren kadın-çocuk cinayetleri bu ihtiyacı çok yakıcı bir biçimde gösterdi. Ve yine Filistin, Dürzi, Alevi, kadın-toplum katliamları da örgütsüz olan bir kadının-toplumun kendini savunamayacağını da açığa çıkardı. Bunun için dünyanın neresinde olursak olalım kadınlar olarak kendi öz örgütümüz olan komünleri kurmalı ve öz savunmamızı yapabilecek düzeye gelebilmeliyiz.

Ekolojik mücadele büyümeli

Yine 2025 yılında dünyanın her yerinde ve özellikle Kürdistan'da ekolojik-kültürel kırım kesintisiz bir biçimde sürdürüldü, buna karşı kadın öncülüğünde Kuzey Kürdistan başta olmak üzere önemli bir mücadele yürütüldü. Kuzey Kürdistan'da kadınlar öncülüğünde gelişen toprağını, ağacını vs koruma temelinde ekolojik eylemler geliştirildi. 2026 yılında stratejik ve en temel gündemlerimizden biri de ekolojik bilinç ve mücadeleyi yükseltmek olacaktır. Kapitalist sistem güçlerinin, iktidar ve devlet aklıyla yaşadığımız eko sistemi nesneleştiren, üzerinde her türlü kirli operasyonu gerçekleştiren politikalarına karşı kapsamlı ve örgütlü bir mücadele geliştirmemize ve doğayı savunmamıza ihtiyaç var. Bu açıdan kadınlar olarak 7'den 70'e tüm toplumun ekolojik bilinç edinmesi ve bu temelde yaşam kaynaklarını (toprağını, suyunu, enerjisin, ağacını vs) koruması için ekolojik mücadeleyi örgütlü bir biçimde geliştirebilmeliyiz.

Öz savunma şart

Toplumun yaratıcı, öncüsü kadın ise, kadının öz savunması daha büyük önem taşımaktadır. Birey ve toplum yaşamına dair saldırı nereden gelirse gelsin öz savunma yapılmalıdır. İçinde yaşadığımız doğaya saldırı varsa, yani ormanlarımız yakılıyorsa, sular kirletiliyorsa, tarih değerlerimiz barajlarla yok ediliyorsa, topraklarımız kurakla-ştırılıp insansızlaştırılıyorsa öz savunmamızı yapmalıyız. Dilimiz, kültürümüz yasaklanıyorsa her yerde dilimizi, kültürümüzü yaşatmak için öz savunmamızı geliştirmeliyiz. Kadın kültür taşıyıcısıdır, dili geliştiren koruyandır. İktidar güçleri, "bir ülkeyi feth etmek istiyorsan o ülkenin kadınlarını feth et" der. Biz de buna karşı "kadınların özgürlüğü, toplumun, ülkenin özgürlüğüdür" diyoruz. Demokratik ulus anlayışıyla siyaseti geliştirerek ve aileyi özgür eş yaşamla aşarak komünleştirmek, ekonomiyi özgürleştirmek, ekolojik bilinçle doğa-toplum dengesini oluşturmak, verili hukuk kodlarını aşarak moral değerlerimizle özgürlük ahlakını geliştirmek, tüm sosyal alanları özgür-eşit temelde kadınlara açmak, demokratik ittifak güçlerimizi geliştirmek, eğitimden sağlığa kadar tüm zihniyet ve kurumlaşmaları geliştirmek varlık sorunun çözmek ve özgür yaşamı savunmaktır. Kadın, farkına varırsa tarihin ve toplumun öncüsü, yaratıcısı olur. Farkına varmak, anlamaktır, anlamak özgürlüğün kapısını sonuna kadar aralamaktır.

Zafer yılı olmalı

2025 yılını tamamlayıp 2026 yılına girerken Rêber APO'nun Demokratik Toplum Manifestosu temelinde tüm toplumu, kadınları eğiterek bilinçlendirmek, her kadının komünlerde yer alarak öz örgütlülüğüne ve savunmasına katılımını sağlamak hepimizin görevidir. Rêber APO'nun geliştirdiği süreci doğru okuyarak, sürecin evrilebileceği her olasılığa karşı kadınlar olarak öncülük düzeyinde katılım sağlamalıyız. Rêber APO'nun fiziki özgürlüğü bir an önce sağlanması ve demokratik özgür bir toplum inşasında tüm kadınlarla buluşması için yeni mücadele yılını hep birlikte, örgütlü gücümüzle zafer yılı haline getirelim.

Evin Goyi: Mücadele ederek kendini var etti

● Ayten Dersim

Paris'te yaşanan ilk katliam, bu hareketin kurucusu olan Sara yoldaşımıza karşı gerçekleşti. İkinci saldırı ise kadın özgürlük mücadelemizin öncülerinden, yıllarını bu devrime adamış, Botan fedakârlığının sembolü Evin Goyi yoldaşa yönelikti.

Şahadetlerinin yıl dönümünde Heval Evin Goyi'yi ve Evin yoldaşla birlikte şehit düşen Mir Perwer ile Abdurrahman Kızıl'ı saygıyla anıyoruz. Onlar, Kürdün özgürlük mücadelesinde onurlu yerlerini almışlardır.

Kürt halkı öfkeli

Şahadetinin üçüncü yılında bu saldırıyı düzenleyenlerin hâlâ netleşmemesi, Fransa devletinin sorumluluğunu göstermektedir. Birinci Paris katliamı da aynı şekilde aydınlatılmadı ve Kürt halkının öfkesine neden oldu.

Heval Evin, Paris'te ikinci katliam olarak tanımladığımız bir saldırıyla şehit edildi. Uzun yıllar özgürlük mücadelesinde yürüyen, daima mücadele içinde olan ve zorluklar karşısında güçlü, onurlu bir duruş sergileyen öncü yoldaşlarımızdandı.

Önderlik eğitimlerini gören ve Önderlik gerçekliğiyle buluşan; bunu mücadelede yaşatan ve kendi kişiliğinde oluşturan bir duruşa sahipti. Kadın hareketinin öncü kadrolarındandı ve birçoğumuzun örnek aldığı bir yoldaşımızdı. Birçoğumuz onun moral gücünden, mücadele aşkından, ülke sevdasından feyz aldı.

Botan'ın özgür kadını

Heval Evin, genç yaşlarda mücadele saflarına katılan; Botan'ın yurtseverlik kültürünü ve direnişini kendisinde oluşturan bir kadın militandı. Botan savaş pratiğinde yer alan, ilk kadın ordulaşması ve ilk kadın birliklerinde bulunan; orada komutanlaşarak kadın mücadelesine öncülük eden bir yoldaştı. Kadın özgürlük mücadelesinin militanlığını yaratmıştı.

Önderliğimiz Botan kadınının özgürlük düzeyini tanımlayınca, Heval Evin bundan gurur duyardı. Botan'ın hem Kürdistan tarihindeki hem de özgürlük tarihimizdeki yerini hepimiz biliyoruz. Ayrıca Botan, gurur duyduğumuz bir coğrafyadır: Yurtseverliğin en derin olduğu, sömürgeciliğe ve ihanetçiliğe geçit vermeyen, baş eğmeyi asla kabul etmeyen ve kadınıyla bunu sembolleştiren; kültürüyle bu direnişi yaşatan bir alan. Mücadele tarihimizde de ilk savaşın geliştiği, ilk üstlenmenin oluştuğu, ilk gerillacılığın ve ilk kadın ordulaşmasının ortaya çıktığı bir yer.

Hem Botan'ın direnişçi gerçeği hem de Önderliğimizin kadında geliştirdiği bilinç, Evin yoldaşta iç içe yaşamsallaşmıştı. Kendi olma ve kendi iradesiyle var olma bilincini hem kendisinde geliştirdi hem de çevresinde bunun mücadelesini yürüttü.

Sakine Cansız ile omuz omuza

Botan savaş pratiği zorluklarla dolu bir tarihtir. Hem düşmanın acımasız yönelimleri karşısında büyük bir direniş sergilendi hem de coğrafyanın asiliği nedeniyle savaş tarihimizin merkezlerinden biri oldu. Aynı zamanda kadın olarak gerillacılığın onurlu ve iradeli duruşunun yaşandığı bir mekândı.

Evin yoldaş bu mekânın özelliklerini taşımaktaydı. Hiçbir zorluk karşısında pes etmeyen, iddialı, coşkulu ve güçlü bir duruş sahibiydi. Bu duruşuyla 30 yılı aşkın süre boyunca dağların her yerinde yürüdü, savaştı, halk çalışmalarında yer aldı; nerede ihtiyaç varsa orada oldu.

Sara'ların yoldaşıydı. Sara yoldaşla Botan'da birlikte kaldılar. Heval Sara'da olduğu gibi, Heval Evin'de de mücadeleci yön belirgindi, öndeydi. Hiçbir şeyi olduğu gibi kabul etmez; hep sorgulayan, peşine düşerek hakikati açığa çıkaran bir yapısı vardı. Bu nedenle Heval Evin, özgür kadın duruşunu büyük zorluklar içinde sorgulayarak, savaşarak, dağların ve mücadelenin bilgeliğinden damıtarak yaratmıştı.

Sıradanlığı kabul etmedi

Heval Evin'in kendine has özellikleri vardı. Kendine özgü bir üslubu vardı. Klasik ve sıradan bir kadın olmayı kabul etmez; bu tür yaklaşımlara öfkeyle karşı dururdu. Hep şunu söylerdi:

"Kadın bilinçlendikçe, kadın örgütlülüğü ortak iradeye dönüştükçe, kadın varlığını büyüttükçe erkek egemen sistem yenilecektir." Bu, onun temel yaklaşımıydı.

Bu anlamda kadını gerçekten hisseden ve kadının gelişmesi için mücadele veren yoldaşlardan biriydi. Bundan dolayı erkek karşısındaki duruşu çok ilkeli ve ölçülüydü. Erkeğin değişmesi gerektiğine inancı çok netti. Heval Evin, geri ve geleneksel erkek karşısında hep mücadele veriyordu. Öfke duyuyordu, kızıyordu ama pes etmiyordu. Ortaya çıkan yetmezlikler karşısında öfkesi büyüyor, böyle olunca sorgulamaları daha da derinleşiyordu. Buna verdiği cevap ise şuydu: "Biz örgütlendikçe, bilinçlendikçe değişim yaratırız."

Öz örgütlülüğü geliştirdi

Botan'da ve Medya Savunma Alanları'nın birçok yerinde komutanlık ve öncülük yapan arkadaşlardandı. KJK koordinasyonunda yer aldı ve kadın çalışmalarına öncelik vererek toplumdaki kadınların örgütlülüğüne yoğunlaştı. Paradigmayı ve demokratik konfederal sistemimizi anlayan arkadaşlardan biriydi.

Alanlarda komün, meclis, akademilerin oluşması, öz örgütlülüğün gelişmesi için mücadele etti. Bunun bilincini ve örgütlülüğünü geliştirmeye çalıştı. Temposu çok yüksek, aktif ve enerjisi çok güçlüydü. Moral ve motivasyonu sürekli kendinde oluşturan, mücadelenin sürekliliğiyle başarının geleceğine inanan bir yoldaştı.

> Heval Evin, kendi olma ve kendi iradesiyle var olma bilincini hem kendisinde geliştirdi hem de çevresinde bunun mücadelesini yürüttü.

Rojava kadın devrim sahasına geçti ve orada da mücadele yürüttü. En son KCK Yürütme Konseyi üyesi olarak görev yapıyordu. Onda PKK'liliğin mütevazılığı, PKK'li devrimciliğin farklılığı ve PKK'nin ahlaki-politik kadro kişiliği çok somuttu.

En tabandan başlayarak topluma birebir ulaşması, toplumdaki kadınların bilincinin ve örgütlülüğünün gelişmesi için çabası çok belirgindi. Rojava'da ilk komün ve meclislerin örgütlenmesinde yer alan arkadaşlardan biriydi Heval Evin. Gitmediği köy, ulaşmadığı aile, kadın yoktur desek abartı olmaz. Tüm kadınlar Heval Evin'i muhatap alıyor, saygı duyuyor ve etrafında toplanıyorlardı.

Halkçı ve mütevazıydı

Ondaki tecrübe, bilinç, örgütlülük, özgüven ve kadında somutlaşan irade insana müthiş bir ilham veriyordu. Heval Evin, Önderliğin yetiştirdiği kadın militanlardandı. Önderlik hep şunu derdi: "Sizi öyle yetiştireceğim ki herkes sizi muhatap alacak."

Önderlik, kadın öncülüğünün ve kadın bilincinin bu devrimin garantisi olduğu anlayışını kadın hareketine ve militanlarına verdi. Heval Evin halka asla üstten bakmadı; halkçı ve mütevazı bir yoldaş olarak herkesin muhatap aldığı, güç aldığı biriydi. Görüşlerine herkes büyük değer verirdi. Demokratik konfederal sistemin özünü anlayarak halkın kendi örgütlülüğünü yaratmasının yolunu açanlardandı. Halkın öz gücünün, öz bilincinin ve öz örgütlülüğünün dünyayı nasıl değiştireceğini biliyordu. Bu nedenle Rojava kadın devriminde büyük bir emek ve çaba harcadı.

DAIŞ saldırılarında daima YPJ ile birlikteydi. Mevzilerde hep arkadaşlarının yanında duran, moral, güç ve güven veren bir militandı. Şengal'e yönelik DAIŞ saldırısında açılan koridorda gecesini gündüzüne katarak kadınları, çocukları ve halkı kurtarmaya çalıştı. Halkın kurtulması için büyük emek harcadı. Rojava'da ve dağdaki pratiğinde halkı için her türlü fedakârlığı gösterdi.

Kendini var etti

Önderlik, Botan'daki yurtseverliğin ve Dersim'deki bilincin bütünleşmesi gerektiğini belirtiyor. Heval Evin hem pratiğinde hem bilincinde bunu geliştirdi. Önderliğin çalışma tarzını kendine esas aldı. Önderliğin yoldaşlarına verdiği değeri yaşatmaya, Önderlikten aldığı eğitimi aktarmaya önem verdi.

Halk toplantılarında ve halk eğitimlerinde sürekli Önderliği anlattı. Rojava halkımız Önderliği gören bir halktır. Heval Evin de bunu bilerek Önderliğe layık olmanın, Önderliği toplumsallaştırmanın, ideolojisini ve felsefesini yaymanın mücadelesini yürüttü. Kadın hareketi açısından toplumculuğun ve savaşçı kadın militanlığının bileşkesi oldu.

Heval Evin, Sara yoldaşın özelliklerini de kendinde oluşturmaya çalışan arkadaşlardandı. Sürekli sorgulayan, tartışan, sürekli bir mücadele halinde olan bir yapıdaydı. Bu yüzden hep "Özgür kadın duruşu nasıl olmalı, özgür kadın ilkeleri nasıl somutlaşmalı?" sorularını tartışır ve somutlaştırmaya çalışırdı. Emeğiyle kendini yaratan yoldaşlardandı. Derler ya, "Yaşarken kendini ispatladı." O, mücadele ederek kendini var etti.

Ülkeden ayrılmayı istemedi

Avrupa'ya gidiş nedeni sağlık sorunlarıydı. Fakat ülkeden kopuşu fiziki olarak bile kabul etmiyordu. Tedavi olup geri dönecekti. Sürekli ülkeyle ve yoldaşlarıyla bağı vardı. Bir an önce sağlık sorunlarını çözüp tekrar ülkeye dönmek ve aktif olarak mücadeleye katılmak istediğini belirtiyordu. Hep şöyle derdi: "Nerede olursak olalım, mücadele içinde olmamız lazım." Ancak ülke onun açısından çok daha özel anlamlara sahipti. Ülke sevgisi ve bağlılığıyla tanımlayacağımız bir yoldaştı.

> Heval Sara'da olduğu gibi, Heval Evin'de de mücadeleci yön belirgindi, öndeydi. Hiçbir şeyi olduğu gibi kabul etmez; hep sorgulayan, peşine düşerek hakikati açığa çıkaran bir yapısı vardı.

Yine de Avrupa'da halkımızın olduğu her yerde, nerede ihtiyaç varsa oraya koştu. Çok kısa kalmasına rağmen oradaki halkımızın tamamı Evin yoldaşı tanıdı. Çünkü toplumsal, komünal yaşamı ve demokratik duruşuyla kendini hemen belli ediyordu.

Yıldönümünde katledildi

Heval Evin, Sara'ya layık olma çabası içinde ve 9 Ocak'ın yıl dönümüne dönük hazırlıklar yaparken şehit düştü. Faşizm özgürleşen kadından korkar ve onu yok etmek için her türlü komploya başvurur.

Biz, özgürlükten vazgeçmeden; özgürlüğü toplumsallaştırarak, tüm kadınlara ve dünya insanlığına taşıyarak var olacağız.

Ne ölümler bizi ürkütecek, ne pusular bizi korkutacak, ne de tehditler bizi özgürlük mücadelesinden vazgeçirecek.

Heval Evin bunun temsili, bunun öncüsüydü. Rojava'dayken, dağdayken, Avrupa'dayken düşmanın halkımıza ve gerillaya yönelik saldırıları ile vahşeti karşısında sorumluluklarını yerine getirmeye çalışıyordu.

Özgür yarınları yaratacağız

Şahadetinin yıl dönümünde onun direnişi, bağlılığı, kadın özü ve coşkusuyla mücadeleye devam ediyoruz. Heval Evin'in şahadetinin bir an önce açıklığa kavuşturulması gerekiyor.

30 yılı aşkın süre boyunca her pusuya, her düşman saldırısına ve amansız savaş koşullarına karşı büyük bir iddia ile var oldu. Bizlere hep güç verdi. Bundan sonra da duruşu ve kişiliği bizlerin güç kaynağı olacaktır.

Şehitlerimizin uğruna mücadele ettikleri ve gerçekleşmesi için emek verdikleri özgür yarınları yaratmak bizlerin sorumluluğudur.

Fransa'nın başkenti Paris'te 23 Aralık'ta Ahmet Kaya Kürt Kültür Merkezi'ne yönelik silahlı saldırıda şehit düşen Emine Kara (Evin Goyi) şahsında, değerli yurtseverlerimiz Mir Perwer ve Abdurrahman Kızıl'a; binlerce şehidimizin anısına layık bir mücadele yürüteceğiz. Kadın özgürlük çizgisinde özgürlük yaratılacak; toplumumuz onurlu ve özgür yaşayacaktır.

Alevi kadının var olma mücadelesi

Rêya Heq geleneğinde ana figürü, doğanın üretici gücüyle özdeşleştirilir. “Ana Xizir, Ana Fatê, Ana Meryem” gibi simgesel temsiller, kutsalın kadın suretinde kavranışını yansıtır.

● **Elif Sonzamancı**

Kadının Alevilikteki yeri günümüzde çok popüler bir araştırma alanıdır. Kadının ötelendiği, yok sayıldığı, emeğinin sömürüldüğü, şiddete maruz kaldığı bir ortamda; inançsal ve toplumsal bir zeminde, kadını önceleyen, var sayan, toplumsal cinsiyet eşitliğini merkezine alan, herkesi kapının eşiğinden girdiği anda can sayan, birleyen, bir inancın varlığı kıymet ve ilgi olarak Aleviliği en üst noktaya taşıyor.

Alevi inancında sosyal yaşam, bireysellikten çok kolektif üretim ve paylaşım üzerine kurulmuştur. Rızalık üzerinde temellenen bir toplum yapısına sahip olması itibarıyla da bu yapı demokratik katılımın tarihsel bir biçimi olarak okunabilir.

Alevilikte ayrıca musahiplik kurumu da güçlü bir dayanışma örneğidir. İki insanın sadece ruhsal değil, toplumsal bir bağla birbirine yoldaş olması, komünal değerin somutlaşmış halidir. Alevilikte kadın belirleyici bir unsurdur, inancın merkezindedir, hakikatin taşıyıcısıdır. Alevi toplumsal yapısında kadınlar hafıza taşıyıcılığı ve direniş pratiğinin vazgeçilmez aktörleridir.

Rêya Heq geleneğinde ana figürü, doğanın üretici gücüyle özdeşleştirilir. “Ana Xizir, Ana Fatê, Ana Meryem” gibi simgesel temsiller, kutsalın kadın suretinde kavranışını yansıtır.

Alevilik araştırmaları ile bilinen Haşim Kutlu kadim bir Ortaklık Toplumu’ndan bahseder. Kutlu bu kavramı şu cümlelerle açıyor: ”Tarihsel ve toplumsal bakımından hangi dönem dini olursa olsun fark etmez, dini bir toplum formatı olarak ele aldığınızda, Aleviliğinde bir doğa dini olarak, kadim Ortaklık Toplumu’nun bir bütün olarak üst yapısını ifade ettiğini görürsünüz. Tarihsel kökleri de kadim Ortaklık Toplumu’na dayanır.’’Kutlu Kadim Ortaklık olgusunu üç temel kutsallıkla ifadelendirir; Beslenme, Barınma ve Üreyim(doğum). Kutlu’ya göre bu üçlü kutsallığın temelinde ise Ana vardır.

İlk kadim ortaklık, doğal olarak Kadın Anaya aittir. Bütün kutsallıkların temelinde dişil öğe vardır ve “Doğum” kavrayışı esastır. Bu üçlü kutsal terkip, Ana şahsında ifadesini bulduğundan Aleviliğin batını yüzünde; Yol, ana olarak; baba, Erkan olarak tanımlanır.

Kimliksizleştirme politikaları karşısında direniş..

Alevi inancı kadını böyle tariflerken, günümüzde, kadının Alevilikteki ve Alevi toplumundaki yeri ve önemi sorgulanır durumdadır.

Osmanlı’dan Cumhuriyet’e uzanan süreçte Aleviler birçok kez katliam, sürgün ve inkârla karşılaştı. Uygulanan inkâr, tek tipleştirme ve kimliksizleştirme politikaları, inancın hayata geçiriliş tarzını etkilerken, özellikle kadınların toplumsal ve inançsal rollerini etkiledi.

Kırdan kente göçertilme ile birlikte kapitalist modernitenin etkisi, inancın kurucu figürü kadını, ailede yuvanın kurucu (yuvayı dişi kuş yapar) figürüne indirgemiş, kadının inançtaki yeri perdelenmiştir. Büyük kentlerde Alevi kadın ekonomik hayatta güvencesiz işlere sıkıştı, ev içi yükleri arttı, inancın özündeki eşitlik rolünü uygulayamaz hale geldi.

İnançsal liderlik yapabilen kadın figürleri görünmez hale getirildi

’Doğum kapısı kadında tecelli eder’ söylemi yerine şimdi çoğu pirin ‘kadın posta oturamaz’ sözleri egemen kılındı.

Günümüzde analar cem yürüttüklerinde birçok zorlukla karşı karşıya kalıyor. Analaların çoğu analık makamını yürütmek adına sarf ettikleri çabanın önünde karşılaştıkları ilk engelin pirler olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda merak edenler Pir Haber Ajansı’nın analarla yaptıkları söyleşileri okuyup, izleyebilirler. Nitekim neredeyse hepsi yaşadığı benzer zorluklara dikkat çekiyorlar.

Kadınların yaşadığı zorluklar bunlarla da sınırlı kalmayıp, Alevi kurumları içerisinde de devam etmektedir. Kadınlar çalışmaların mutfağında yer aldıkları halde, yönetimlerde yeterince görünür olamamakta, ya da daha pasif bir konumda kendine yer bulmaktadır. Bunun en somut örneğini alevi kurumların ortak açıklamalarında görürüz. Demokratik alevi kurum başkanları, ki geneli erkektir, yan yana gelerek kadının inançtaki yerine methiyeler dizerler. Bu tablo aslında genel durumu özetler niteliktedir.

Buna rağmen bugün Alevi kadınları; sivil toplum, sanat, akademi, medya, kültürel kurumlar, inanç örgütlenmesi ve ekoloji alanlarında aktif özne konumundadır.

Arsızın karşısında yol yürümek…

Temmuz ayında DAD Kadın Meclisi öncülüğünde Dersim’de düzenlenen “Analar Çalıştayı” eksikleri olsa da bu açıdan önemli bir çalıştaydı. Ocak mensubu Analar, Yol meydanından edindikleri deneyimleri aktardılar. Çalıştayın sonuç bildirgesinde yer alan “Yolumuz Ana yoluysa, Analar yola sahip çıkmalı ve Yolumuza arsızın, hırsızın, ikrarsızın ve nursuzun girmesine karşılık örgütlenmelidir” söylemi ete kemiğe büründüğünde önemli kazanımları da getirecektir. Yine çalıştayın sonuç bildirgesinde yer alan, “Rêya Heq zihin dünyasının kodları demokratik toplum perspektifiyle uyumlu haldedir. Rıza toplumu, toplumun birlik ve yaşam iradesi gösterdiği yapı ancak kadınlarla şekillenecektir. Bu, ocakların yeniden yaşamsal kılınması ile mümkün olacaktır. Pirler taliplerini, talipler de pirlerini bulmakla yükümlüdür” söylemi bir o kadar kıymetli ve değerlidir. Kadınlar sürekli eril dilin ve zihniyetin hakimiyetine, taktirine bırakılan inancın ve toplumun şekillenmesinde ana unsur olduklarının farkında olmalıdır. Alevi örgütlerinde kadınlar çalışmalarını bu inançla yürütmelidir. Bunun en iyi yöntemi de üretmektir.

Alevilikte mücadele geleneği…

Aleviler sistem açısından sürekli bir tehlike olarak görülmüşlerdir, zira sistemin dayattığı haksızlıklar karşısında direnerek, itirazını sürdürerek örgütlenmiş bir toplum geleneğini sürdürücüsü olmuşlardır.

Hallac-ı Mansur, “En-el Hak” sözüyle, insanın tanrısal özle birliğini savunarak otoriteye başkaldırmıştır. Pir Sultan Abdal, Osmanlı zulmüne karşı Erenler meydanından halkın sesi olmuş, şiirleriyle halkın vicdanını örgütlemiştir. Hacı Bektaş Veli, “Bir olalım, iri olalım, diri olalım” çağrısıyla halklar arası barışın, eşitliğin ve kardeşliğin temellerini atmıştır. Bu figürlerin ortak noktası, otoriteye karşı hakikatin, ayrımcılığa karşı eşitliğin, korkuya karşı özgürlüğün savunucusu olmalarıdır. Onların mirası, demokratik toplum inşasında bugün de yol göstericidir.

> ’Doğum kapısı kadında tecelli eder’ söylemi yerine şimdi çoğu pirin ‘kadın posta oturamaz’ sözleri egemen kılındı.

Alevilikte kadın yolun sahibi kabul edilir. Bu yüzden direniş kültürü de kadınsız düşünülemez. Direniş geleneğinde kadınlarda da tarihe önemli notlar bırakmıştır. Eksik olan, onların isimlerinin yazılı kaynaklara yansımamasıdır.

Burada şu hatırlatmayı yapmakta fayda var; Alevi kadın direnişçileri anlatan çalışmalar oldukça kısıtlı. Bu konuda faydalandığımız kısıtlı kaynakların neredeyse hepsi erkekler tarafından yazılmıştır.

Kadınlar hakikatlerini, erkeklerin yazdığı eserlerden öğrenirler.

Bunun temel nedenleri, aynı zamanda resmi tarih anlayışının erkek egemen, devlet odaklı olmasından da kaynaklanmaktadır. Oysa Alevi kadınları, tarih boyunca yolun hem taşıyıcıları hem koruyucuları olmuş; barış, adalet, eşitlik, doğa sevgisini merkeze alan bir kültürün sessiz ama belirleyici mimarları olarak görev yapmışlardır. Örneğin Kadıncık Ananın direnişi, Zarife Xanım’ın direnişi kendine tarih sayfalarında çok az yer bulmuştur.

Görünür kılmak…

İğne ile kuyu kazar gibi itinayla çalışarak, yol hizmeti yapan bu kadınların isimlerinin gün yüzüne çıkarılması gerekiyor. Tarihe önemli miras bırakan kadınların görünür kılınması, yalnızca geçmişe bir borç değil; aynı zamanda kimlik, hafıza ve kadın özgürlüğü mücadelesi açısından bugüne ve geleceğe bırakılacak güçlü bir mirastır. Bu kadınların görünür kılınması, Aleviliğin “kadınsız yol olmaz” ilkesinin tarihsel kanıtlarını açığa çıkarmakla kalmayacak; aynı zamanda toplumsal bellekte kadın emeğini görünü kılacak. Ana Fatmalardan Zarifelere, Beselerden Sakinelere bu yolu yürüyen kadınların direnişleri bize yol gösterecektir.

Alevi kadınlarının direniş hikayesi, bir coğrafya, bir inanç ve bir adalet arayışı tarihidir.

Demokratik entegrasyon geleceğimizin kurucu dinamiğidir

◆ Zeynep Karakoçan

● Demokratik entegrasyonun temelinde, toplumun kendisini edilgen bir varlık olarak değil, toplumsal alanın üreticisi ve kurucusu olarak görmesi vardır.

● Demokratik entegrasyonda farklılıklar bir problem ya da sorun değildir; zenginliğin ve çeşitliliğin kaynağıdır.

Rêber APO'nun "demokratik toplum perspektifiyle" başlattığı yeniden inşa süreci, doğal olarak birçok kavramı yeniden düşünmeyi, yeniden tanımlamayı ve pratiğe uyarlamayı gerektiriyor. Rêber APO'nun kavramları tanımlama gücü ve etkisi düşünülünce, bu konuda hem yoğun bir tarihsel ve toplumsal arka plan hem de günümüzü ve geleceği okuma ve öngörme gücü kendini o kadar çok gösteriyor ki! Bu da oldukça ufuk açıcı bir durum. Bu nedenle, evet, birçok kavramı yeniden düşünmeye, tanımlamaya ve pratiğe uyarlamaya ihtiyaç var.

Bu kavramlar içinde en fazla tartışılanlardan biri de "demokratik entegrasyon" kavramıdır. "Demokratik entegrasyon nedir ve ne değildir?" sorusuna cevap arayarak yazımıza başlayabiliriz.

Entegrasyonun dayandığı zemin

Demokratik entegrasyon, bir topluluğun kendi kimliği ve kendi iradesiyle, kendi örgütlülüğünü büyüterek demokratik toplumsal yapıya katılmasıdır. Yani kendi varlığıyla yer alma, kendi sözünü söyleme ve ortak yaşamı birlikte kurma hâlidir. "Ne değildir?" sorusuna gelince, buna cevabım aslında net ve kısadır: Demokratik entegrasyon hiçbir biçimde bir erime, benzeştirme ya da kimliklerin törpülenmesi değildir. "İyi niyetli bir asimilasyon" ise hiç değildir.

Demokratik entegrasyonun temelinde, toplumun kendisini edilgen bir varlık olarak değil, toplumsal alanın üreticisi ve kurucusu olarak görmesi vardır. Çünkü entegrasyonun gerçek zemini, topluluğun kendi varlığını yeniden üretebilme gücüdür. Kendini üretemeyen toplumlar ise zaten dağılmaya mahkûmdur. Demokratik entegrasyonu doğru kavrayabilmek için demokratik toplumun ne olduğunu da doğru bir yere koymak gerekiyor. Çünkü demokratik entegrasyonun dayandığı zemin, devlet merkezli bir toplum tahayyülü değildir.

Kollektif bilincin çoğul örgütlenmesi

Demokratik toplum, insanların kendi aralarında kurduğu ilişkilerin, ortak sorumlulukların ve ahlaki-politik değerlerin öne çıktığı bir yaşam alanıdır. Toplumsal yaşamı ayakta tutan asıl bağların, devlet sınırlarının çok ötesinde gelişen ilişkilerden ve ortak değerlerden beslendiğini unutmamak gerekir. Demokratik toplumun "ahlaki ve politik" niteliği, toplumu kendi kaderi üzerinde söz kurabilen bir özneye dönüştürür. Rêber APO'nun demokratik modernite çözümlemelerinde bu öznenin "çoklu, ilişkisel ve kendi içinde çeşitliliğe sahip" olduğu vurgulanır. Yani toplum, birbirini fark eden, birbirine alan açan ve birlikte düşünme yeteneği geliştiren kolektif bir bilinçle şekillenir. Demokratik entegrasyon ise bu kolektif bilincin çoğul biçimde örgütlenmesidir.

Toplumsal dokunun iç ahengi

Aslında burada önemli gördüğüm nokta, toplumsal dokunun kendi iç ahengini bulması meselesidir. Bu, toplumlar arasında karşılıklı bir tanımanın, karşılıklı saygının ve kolektif sorumluluğun şekillenmesidir. Böyle bir atmosferde entegrasyon bir zorunluluk değil, doğal bir toplumsal eğilim hâline gelir. Tabii bu hiçbir zaman tamamen kendiliğinden de oluşmaz. Demokratik entegrasyonun işleyebilmesi için toplumların kendi bilincini, kendi örgütlü gücünü yaratması ve kendi emeğiyle var olması şarttır.

Bir toplumun dili, kültürü, hafızası, gelenekleri, üretim biçimleri ve dayanışma yöntemleri ancak örgütlü bir yapı içinde kendisini güvenceye alabilir. Aksi takdirde başkaları bunu onlar için yapmayacaktır. Tarih ve deneyimler bunu çokça göstermiştir. Bu nedenle demokratik entegrasyonun temelinde "özneleşme" vardır. Özneleşme, toplumun kendini tanıması, kendi sınırlarını ve imkânlarını bilmesi, kendi bilgisine güvenebilmesidir. Kendini bilen toplumlar, başkasının gölgesine sığınmadan toplumsal yaşamda kendine ait bir eksen oluşturabilir. Demokratik entegrasyonun olgunlaşması da bu eksenin güçlenmesine bağlıdır.

Kadının dönüştürücü rolü

Burada kadının yapıcı ve kurucu gücüne vurgu yapmamak eksiklik olacaktır. Bu, belki de bizleri en çok heyecanlandıran konuların başında gelmektedir. İşte tam da bu özneleşme sürecinin en güçlü taşıyıcılarından biri kadınların örgütlülüğüdür. Kadınların toplumsal yaşamda güçlenmesi, kendi zeminlerini yaratması, ortak sorunlarına birlikte çözüm üretmesi, demokratik entegrasyonun derinliğini doğrudan etkiler. Kadınların kurduğu ortak bir dayanışma halkası sadece kadınları güçlendirmekle kalmaz; o toplumsal dokuyu daha güvenli ve daha katılımcı bir hâle getirir. Kadınların bu dönüştürücü rolü, toplumsal ilişkilerin niteliğini kökten etkiler.

Toplumsal temasın niteliği

Demokratik entegrasyonun bir diğer boyutu da toplumsal temasın niteliğidir. Birbirini hiç tanımayan toplumların aynı mekânı paylaşması belli bir noktaya kadar tesadüfi olabilir. Fakat demokratik entegrasyon, tesadüfi bir karşılaşmadan çok daha fazlasını ifade eder. Burada toplumlar yalnızca yan yana durmaz; birbirinin varlığını kabul eder, birbiriyle ilişki kurar, gerektiğinde birlikte çözüm üretir. Bu açıdan demokratik entegrasyonun özü, temasın yüzeysel olmaktan çıkıp ilişkiye dönüşmesidir. Birbirini duyan, gören, birbirine temas eden, birbirine alan açan ilişkiler… Toplumlar arasındaki bu ilişki, demokratik yaşamın en karmaşık fakat en yaratıcı boyutudur. Çünkü burada hem ortaklaşma hem de karşılıklı dönüşüm vardır. Her toplum kendi değerini korurken, karşılaştığı diğer toplumlardan yeni anlamlar, yeni deneyimler alır ve bundan güçlenerek büyür.

İlkesel temellerin güçlenmesi

Demokratik entegrasyonun toplumsal düzeyde anlam kazanabilmesi, onu taşıyan ilkesel temellerin güçlenmesiyle mümkündür. Bu ilkeler, Rêber APO'nun demokratik modernite çözümlemelerinde çerçevesi çizilen, toplumun tarihsel deneyimiyle de uyumlu olan temel dayanaklarda toplanabilir. Bunlardan bazıları özgürlük, eşitlik, karşılıklı tanıma, dayanışma ve öz-yönetim ilkeleridir. Bunlara kısaca değinecek olursak:

Özgürlük, eşitlik ve dayanışma

Özgürlük, bir toplumun kendi kimliğini, kültürel mirasını ve tarihsel hafızasını herhangi bir baskı altında hissetmeden yaşatabilme kapasitesidir. Bir topluluğun özgürce var olması, demokratik entegrasyonun hem başlangıç noktası hem de sürekliliğinin güvencesidir. Özgürlüğün olmadığı yerde katılım baskıya dönüşür; özgür bir zemin ise topluluğun yaratıcı gücünü açığa çıkarır.

Eşitlik, toplumların toplumsal alanda birbirini tamamlayan ve birbirine denk bir konumda durabilmesi anlamını taşır. Bu eşitlik yalnızca hukuki statüler üzerinden değil, söz kurma, temsil edilme, etkin olma ve toplumsal süreçlere katılma imkânları üzerinden anlaşılır. Karşılıklı tanıma, toplumların birbirinin varlığını kabulüdür. Bir topluluğun kendini ifade ettiği değerler dünyası, ancak diğer toplumlar tarafından tanındığında toplumsal bütünlük gelişir. Tanıma, farklılıkların tehdit değil, toplumsal zenginlik olarak görülmesidir. Ve bu, demokratik entegrasyonun duygusal ve kültürel temelini oluşturur.

Dayanışma, toplumların kendi kaderlerini ortak bir ufukta buluşturmasıdır. Bir topluluğun yaşadığı bir sorunun diğerlerini ilgilendirdiği bilinciyle hareket etmek, demokratik entegrasyonun toplumsal bağlarını güçlendirir. Dayanışma, karşılıklı bağlılığı ve toplumlar arası ortak sorumluluğu derinleştirir.

Öz-yönetim temel ilkedir

Öz-yönetim ise bütün ilkeleri somutlaştıran temel ilkedir. Bir toplum kendi kendini örgütleyebildiği, kendi kendini yönetebildiği, karar alma süreçlerini yürütebildiği ve kendi yaşamını düzenleyebildiği ölçüde toplumsal bütünde kurucu bir role sahip olur. Öz-yönetim kapasitesi, demokratik entegrasyonun pasif bir katılımdan ibaret olmasını engeller; onu aktif, dönüştürücü ve kalıcı bir toplumsal ilişki hâline getirir.

Şimdi bunları salt teorik ilkeler gibi ele alabiliriz. Ama o zaman başından büyük yanılırız. Çünkü bu ilkeler, toplumların yaşamı kurma biçimlerini düzenleyen, toplumsal gerçekliğe yön veren kurucu niteliklerdir. Her ilke diğerini besler, her biri diğerinin derinliğini artırır.

Ve son olarak bir boyuta daha değinmek iyi olacaktır diye düşünüyorum. Demokratik entegrasyonda farklılıklar bir problem ya da sorun değildir; zenginliğin ve çeşitliliğin kaynağıdır. Böyle bir ilişkide herkes hem kendisi olur hem de ortak bir bütünlüğün parçası hâline gelir. Kimlikler birbirini bastırmaz, aksine birbirini tamamlar. Bu da demokratik entegrasyonun doğası gereğidir. Bu nitelik, toplumun yaşama biçimini belirler. Yani toplum, kendi farklılıklarını güvenle taşıyabildiği oranda daha yaratıcı, daha dayanıklı ve daha açık bir yapı kazanır.

Geleceğimizin kurucu dinamiği

Bütün bu anlatılanlar, genel olarak demokratik entegrasyonun bir yaşam biçimi olduğunu ortaya koyuyor. Kısacası, toplumların kendini yeniden inşa etmesinin ve birlikte yaşamanın en özgür ve özgün biçimini bulmasının yollarından biridir bu. Asimilasyona karşıdır, homojenleşmeye karşıdır, baskıcı uyum politikalarına karşıdır. Onun yerine ilişkiye, katılıma, ortaklaşmaya ve özgür varoluşa dayanır. Biri diğerini yok etmez, biri diğerine benzemez; ama birlikte üretmenin, birlikte düşünmenin ve ortak bir geleceği kurmanın yolları sürekli genişler.

Demokratik toplum perspektifiyle yürütülen yeniden inşa sürecinin en önemli ayaklarından biri işte bu nedenle demokratik entegrasyondur. Çünkü bu yaklaşım hem geçmişin yarattığı yarılmaları aşar hem de geleceğin toplumsal zeminini kurar. Bu nedenle demokratik entegrasyon yalnızca bugünün değil, geleceğimizin de kurucu dinamiğidir.

Erkeklik zihniyetinin çözülmesi

● Aynur Sarıca

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü kapsamında, kadın özgürlük mücadelesi içerisinde yer alan bir grup araştırmacı ve eğitici olarak Amed, Wan, İstanbul, Bitlis, Muş ve Erzurum'da Erkeklik Zihniyeti Değişim ve Dönüşüm Atölyeleri düzenledik. Uzun süredir yürüttüğümüz saha gözlemleri, kadın hareketinin biriktirdiği deneyim ve Jineolojî perspektifinin sunduğu yöntemsel çerçeve doğrultusunda hazırladığımız bu atölyeler, erkekliğin gündelik yaşamda nasıl yeniden üretildiğini görünür kılmayı amaçlıyordu. Çalışma, yalnızca katılımcıların deneyimlerine dayanan spontane bir süreç değil; bilinçli bir planlama, içerik tasarımı ve kolektif bir emek sonucu ortaya çıktı.

Din, mitoloji, felsefe ve bilimin erkeklik kodlarını nasıl beslediği üzerine yürüttüğümüz tartışmalar, erkekliğin kahramanlık, akıl, güç ve otoriteyle özdeşleştirilmesinin tarihsel ve kültürel köklerini açığa çıkardı.

Erkeklik normları

Atölyeleri yürütürken ilk oturumlarda birçok erkeğin konuşmakta zorlandığını, özellikle yönetici konumunda olanların duygularını ifade etmekten çekindiğini gözlemledik. Bu sessizliğin sıradan bir çekingenlik olmadığını; erkeklik normlarının yıllar boyu öğrettiği "duygusuzluk", "zayıf görünmeme" ve "otorite kaybetmeme" baskısının açık bir yansıması olduğunu sahada doğrudan deneyimledik. Bu nedenle tartışmayı açmak için önceden hazırladığımız kısa hikâyeleri ve günlük yaşamdan seçtiğimiz örnekleri bilinçli bir yöntem olarak kullandık. Bu anlatılar, erkekler için görünmez olan pratikleri somutlaştırdı ve tartışmayı derinleştirdi.

Kuşak farkı belirleyici

Çalışmamızda kuşak farkının belirleyici olduğunu da net biçimde gördük. Genç erkeklerin sorulara daha açık, daha sorgulayıcı yaklaşması; aile, ilişki ve toplumsal roller üzerine yeni bir model arayışı içinde olmaları dikkat çekti. Buna karşılık, yaş ortalaması yüksek katılımcıların çoğu geleneksel erkeklik rollerini savunuyor, "biz böyle büyüdük" söylemiyle bazı konuları tartışılmaz bir gerçeklik gibi koruyordu. Bu gözlem, erkeklik kodlarının erkeklere doğrudan aktarılmakla kalmayıp kültürel bir miras olarak kuşaktan kuşağa taşındığını bir kez daha gösterdi.

Görünmez hiyerarşi

Birçok erkeğin kendisini eşitlikçi olarak tanımlamasına rağmen, dil ve beden pratikleriyle tahakkümü yeniden ürettiklerini atölyelerde açıkça gördük. "Ben izin veriyorum", "Müsaade ettim" veya "Ben getirdim" gibi ifadeler, aile içindeki görünmez hiyerarşinin hâlâ güçlü biçimde var olduğunu gösterdi. Eşitlik söyleminin, ancak gündelik pratikleri dönüştürdüğü ölçüde anlam kazandığını bir kez daha gözlemledik.

Söz kurma biçimleri

Atölyelerde dikkat ettiğimiz önemli bir başka nokta ise erkeklerin söz kurma biçimleriydi. Birçok katılımcının kendi davranışları, ilişkileri ya da sorumluluklarına doğrudan temas etmekten kaçındığını; bunun yerine tartışmayı hızla teorik çerçeveler üzerinden sürdürmeyi tercih ettiğini gözlemledik. Paradigma, Önderlik, toplumsal çözümlemeler veya genel politik perspektifler üzerinden yapılan bu konuşmalar, ilk bakışta bilinçli ve ilerici bir söylem gibi görünse de çoğu durumda erkeğin kendisini tartışmanın merkezinden çıkarmasına hizmet eden bir kaçış alanı yaratıyordu. Bu yönelim, erkekliğin yüzleşmeyi zorlaştıran savunma mekanizmalarından biri olarak sahada sıkça karşımıza çıktı. Böylelikle teoriye sığınmak, kişisel sorumluluğun konuşulmasını erteleyen ve pratik dönüşümü görünmez kılan bir strateji hâline geliyordu. Bu bulgu, erkeklik zihniyetinin değiştirilmesinde yalnızca teorik tartışmaların değil, gerçek bir kişisel yüzleşmenin ve gündelik pratiklerde somut değişimlerin belirleyici olduğunu bir kez daha gösterdi.

Atölyeleri yürütürken ilk oturumlarda birçok erkeğin konuşmakta zorlandığını, özellikle yönetici konumunda olanların duygularını ifade etmekten çekindiğini gözlemledik.

Tahakküm üreten bir sistem

Tartışmaların ilerleyen aşamalarında erkeklerin "her zaman güçlü olma", "duygularını saklama", "sürekli dayanıklı görünme" gibi rollerin kendileri için de baskı yarattığını ifade etmeleri önemli bir yüzleşme anı oldu. Böylece erkekliğin yalnızca kadınlar üzerinde değil, erkeklerin kendi yaşamlarında da tahakküm üreten bir sistem olduğu sahada güçlü biçimde görünür hâle geldi.

Baba-oğul ilişkisi

Erkeklik zihniyetinin aile içinde özellikle baba–oğul ilişkisi üzerinden kurulduğunu belirten ifadeler, çalışmamızın en çok tekrar eden temalarından biriydi. Babanın oğul üzerindeki otoritesi, ardından oğulun kız kardeşine ve ailedeki kadınlara aktarılan mikro bir iktidar zincirini oluşturuyordu. Bu zinciri görünür kılmak amacıyla hazırladığımız hikâyelerden biri, çocuğu uyutan karakterin cinsiyetsiz bırakılmasıyla erkeklerin otomatik olarak bu kişiyi "kadın" olarak hayal etmesine yol açtı. Hikâyenin sonunda karakterin "erkek" olduğunun anlaşılması, birçok katılımcı için beklenmedik bir yüzleşme yarattı.

Tarihsel ve kültürel kökler

Din, mitoloji, felsefe ve bilimin erkeklik kodlarını nasıl beslediği üzerine yürüttüğümüz tartışmalar, erkekliğin kahramanlık, akıl, güç ve otoriteyle özdeşleştirilmesinin tarihsel ve kültürel köklerini açığa çıkardı. Bu tartışmalar, erkeklik zihniyetinin yalnızca bireysel tutumlarla açıklanamayacak kadar derin ve kurumsallaşmış bir yapı olduğunu gösterdi.

Erkeklik kodlarının çözülmesi

Çalışmanın teorik çerçevesini oluştururken Jineolojî yaklaşımından yararlandık. Jineolojî, erkeklik kodlarının çözülmesini kadın özgürlüğünün, toplumsal barışın ve demokratik yaşamın temel şartlarından biri olarak ele alıyor. Abdullah Öcalan'ın "Erkeği değil, erkekliği öldürmek gerek" sözü, atölyelerde yürüttüğümüz tartışmaların hem politik hem kuramsal hattını belirledi. Erkeklik sisteminin çözülmesinin yalnızca kadınları özgürleştirmediğini; erkeklerin üzerindeki baskı yükünü de hafiflettiğini katılımcılarla birlikte değerlendirme imkânı bulduk.

Umut verici bir kapı araladı

Tüm bu gözlemler, yaptığımız çalışmanın yalnızca bir günün etkinliği değil; sahada yürüttüğümüz uzun soluklu araştırmaların, kadın hareketinin bilgi birikiminin ve kolektif emeğimizin bir sonucu olduğunu ortaya koyuyor. Erkeklik zihniyetinin dönüşümünün hem bireysel hem toplumsal düzeyde sorumluluk gerektiren uzun bir süreç olduğunu gördük. Atölyeler, gelecekte yürütülecek benzer çalışmalar için güçlü bir zemin oluştururken, daha eşit ve özgür bir yaşamın mümkün olduğuna dair umut verici bir kapı araladı.

Geleceği kurma umudu

Kürdistan ve Ortadoğu'da yaşanan siyasi gelişmeler, dünyanın farklı bölgelerindeki kadın hareketlerini de etkiliyor. Şili'de faaliyet gösteren Kürdistan ile Dayanışma Kadın Ağı üyesi Flor Retamal Rivas, "Barış ve Demokratik Toplum" süreci ile özgürlük hareketinin son açıklamalarına ilişkin değerlendirmelerini gazetemizle paylaştı.

Abya Yala'dan Kürdistan'a

Güney Amerika'nın dağları, vadileri ve denizle çevrili coğrafyasından, dünyanın öte yanında benzer zenginliklere sahip Kürdistan'da alınan kararlar dikkatle izleniyor. Rivas, özellikle kadın mücadelesinin ürettiği cesaretin, uzak mesafeleri aşarak Latin Amerika'daki kadınlara da ilham verdiğini belirtiyor.

Son dönemde PKK'nin kendini feshetme kararı, Bakur'dan gerillaların geri çekilmesi ve sembolik silah yakma eylemleri, bölgeyi uzaktan takip eden birçok kişi için hem şaşkınlık hem de merak uyandırdı. Rivas'a göre, bu gelişmeleri doğru anlamak için hem tarihsel hem de felsefi boyutlarıyla süreci yeniden ele almak gerekiyor. Bu adımlar, yalnızca siyasi bir yönelim değil, aynı zamanda barış kavramının yeniden tanımlanmasına yönelik bir çağrı niteliği taşıyor.

Yargılamak yerine anlamaya çalışmak

Rivas, tartışmaların zaman zaman kuşkuya, zaman zaman şaşkınlığa dönüştüğünü ancak tüm açıklamaların dikkatle okunması gerektiğini vurguluyor. Ona göre birçok kişi, onlarca yıl boyunca bedenini ve hayatını ortaya koyan gerillaların rolünü, aynı zamanda 26 yılı aşkın süredir cezaevinde bulunan Abdullah Öcalan'ın bu süreçteki belirleyici konumunu göz ardı ediyor.

Bu nedenle Rivas, süreci yargılamak yerine iki yönlü bir dikkatle izlemek gerektiğini ifade ediyor:

Bir yandan Türk devletinin atacağı adımlara karşı ihtiyat, diğer yandan ağır bedeller ödemiş bir halkın refahını güvence altına alabilecek barış ilişkilerine dair samimi bir umut.

Latin Amerika'nın barış deneyimi

Rivas, Abya Yala bölgesinin deneyimlerinin bu süreci anlamada önemli bir perspektif sunduğunu belirtiyor. Geçmişte barış süreçlerinin paramilitarizme, iç çatışmaların yeniden şekillenmesine ve yeni baskı yöntemlerine kapı araladığını hatırlatıyor. Ancak aynı zamanda, yerli halkların özerklik ve toplumsal örgütlenme temelinde yeniden ayağa kalkma gücünü defalarca gösterdiğini vurguluyor.

Bu nedenle, Kürdistan'daki süreci "yakından ve umutla" takip ettiğini ifade eden Rivas, demokratik konfederalizmin yalnızca Kürt hareketine ait bir proje olmadığına dikkat çekiyor. Ona göre bu model, Zapatistalar'dan Mapuche halkına kadar dünyanın farklı bölgelerinde özgürlük arayışındaki halklara ilham veren bir karşı-dünya önerisi niteliğinde.

Kadın demokratik toplum çağının mimarı

Rivas, özgürlük hareketinin ikinci bildirisinde yer alan şu ifadelerin altını çiziyor:

"Kadınların özgürlük arayışı, Kürdistan'da evrensel bir ifadeye ulaşmıştır. Demokratik toplum çağı, kadınların çağıdır. Demokratik toplum manifestosu, özünde kadın özgürlüğü manifestosudur."

Ona göre bu sözler, Kürdistan Kadın Hareketi'nin dünya kadınları için neden güçlü bir referans olduğunu bir kez daha hatırlatıyor. "Dayanışma tek taraflı değil; bu mücadelede birbirimizden güç alıyoruz" diyen Rivas, ataerkil, sömürgeci ve kapitalist baskılara karşı ortak bir cephenin oluştuğunu belirtiyor.

Demokratik konfederalizm uzak bir hayal değil

Rivas, sürece dair eksik bilgi nedeniyle çeşitli tartışmalar yaşansa da zamanla daha geniş bir anlayışın oluşacağına inanıyor. Kadınlar ve halklar olarak özgürlük mücadelesinin sürdürülmesi gerektiğini vurgularken sözlerini şöyle bitiriyor:

"Demokratik konfederalizm uzak bir ütopya değil; geleceği kurmanın somut yolu olabilir."

ABDULLAH ÖCALAN

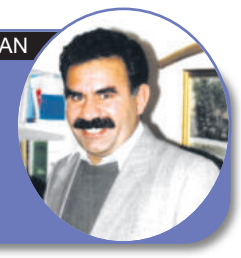

Devrimimiz kadın özgürlük devrimidir

Özgürlük hamlesi en değerli çalışmalardan birisidir. Devrimimiz, halk özgürlük devrimidir, ama daha fazla kadın özgürlük devrimidir. Gerçekleşen kongreniz bunun en anlamlı ifadesidir. Gerçekten bu konuda daha ilk adımları attığımızda, büyük anlayışsızlıklarla tutucu ve o bilinen toplumun ilk adımlar sahasında dayattığı büyük köleleştirici etkiye karşı, çok zor da olsa, bazı adımları atarak bu günlere ulaşmaya çalıştık.

Tarihte yitirilmiş kadın kişiliği

Parti tarihimiz aynı zamanda kadın gerçekliğinin çözümlenmesi ve örgütlenmesi tarihidir. Ulusal kurtuluş tarihimiz, kadın özgürlük hareketinin gelişim tarihidir. Sıkı sıkıya birbirine bağlı çok önemli çalışmalardır. Gerek ülke ve halk gerçekliğimizi ve gerekse militan çözümlemeyi ne kadar geliştirdiysek, bir o kadar da kadın gerçekliğini çözümleme ve bu temelde özgürleşmesine imkân sağlama, adım attırmayı zorunlu gördük. Ne kadar sömürgeciliğe karşı durma gereğini duyduysak, o kadar da kadın özgürlüğüne karşı devrimci çalışmaların gereğini anladık. Ne kadar militan çözümlemeyi geliştirdiysek, o kadar kadın ilişki çözümlemesinin vazgeçilmez olduğunu gördük. Bütün bunları çözümlemelerimizde giderek derinleştirip, kongrenizin gündemine sunduk. Gerek kongreye özgün konuşmalar ve gerekse daha önceki çözümlemeleri oldukça incelemenizle birlikte, tartışmanıza sunuldu. Yine kapsamlı sorularla sorunun çeşitli yönlerine dikkat çekilmeye çalışıldı. İnanıyorum ki, şimdi vardığınız düzey, bir kararlaştırma düzeyidir. Hem de tarihi, toplumsal bütün yönleriyle adeta kendinizi yeniden yaratma ve yeniden kararlaştırmayla yükümlü olduğunuzu görüyorsunuz. Bizim bir iddiamız vardı: Kadın kişiliği, tarihte yitirilmiş kişiliktir diye. Toplumda kaybolan kimliktir, kadın kimliği. Biz bunu kazandırmaya çalıştık.

Tarihi tanımlamalar yapılıyor

Şunun geliştirilmek istenildiğini çok iyi biliyorsunuz: Tarihi bir sorunu, tarihi bir çözümle cevaplandırmak istiyoruz. Bireysel çıkışların çok ötesinde, sadece bir cinsin de kurtuluşunu değil, bütün toplumun bu sorun nedeniyle tutulduğu köleliği aştırma temelinde yaklaşıyoruz. Kürdistan somutunda ise yurtseverlikle oldukça bağlantılı ve olmazsa olmaz kabilinden bir sorun olarak çözümlemek istiyoruz. Bunun hem bilimsel ifadesi vardır hem de ahlaki, psikolojik, sanatsal yaklaşım değerleri vardır. Bunların hepsini hesaba katarak sizleri böyle bir çalışmaya çekmeye, bu konuda rolümüzü oynamaya özen gösterdik. İşler şüphesiz daha iyi tartışılıyor, tanımlamalar daha iyi yapılıyor, iradeler daha bağımsız belirleniyor, yaşama katılımınızı daha özgür yapıyorsunuz. Kısacası anlamlıdır.

Kadın öncü kuvvet olarak ortaya çıkıyor

Şimdi çok güçlü olmazsa da geri kalan sürecinize ilişkin söylenebilecek olan, her şeyden önce kendi bağımsız kişiliğinizi kararlaştırırsınız, ülke gerçekliğinize, Parti gerçekliğinize, halk gerçekliğinize, en önemlisi de kadın gerçekliğinize uygun "biz ne yapmak istiyoruz, nasıl yapmak istiyoruz?" durumunu kararlaştırıyorsunuz. Alabildiğine gerçekçi ve bütünüyle her sahadaki devrimsel gelişmemize temel teşkil edecek bir kararlaştırmayı esas alıyoruz. Burada basit, dar, duygusal yaklaşımlara az yer vardır. Ve hatta gücün savaş politikasıyla bağlantısına az yer vardır. Tarihi olduğu kadar bütün geleceği ve her sahada yaşamı etkileyen bir kararlaştırmayla karşı karşıyayız. Kadının köleliği dayanılmaz boyutlardadır. Bu yüzden Kürdistan'da yaşanılan, tahammül edilmez bir süreci de yaşıyoruz. Hem de daha yoğun ve en çok da sizler kaybediyorsunuz. Biz bunu genelde aşmak durumundayız. Sizler bunun için bir öncü kuvvet olarak ortaya çıkarılıyorsunuz.

Özgür iradeli bir yaşam söz konusu

Sorunlar ağır ama çözümlenemez, el atılamaz cinsten değildir. Ve sadece bir silahlı çözüm olmadığını da şimdi daha iyi görüyorsunuz. Silahlardan daha zor çalışmalar, görevler var. Ve buna çok az kişi sahip çıkıyor. Kaldı ki en benim diyen gerillanın bile silahla nasıl oynadığını gözlerinizle gördünüz. Güney savaşımının gerillacılık adı altında ve hâlen her cepheden gelen haberler, gerillacılıkla nasıl oynandığını gösteriyor. Kurbanlık koyun gibi bu işe kendinizi yatırdığınızı da şimdi daha iyi görüyorsunuz. Kendini getirip kurbanlık koyun gibi sunmakla, özgürlüğün ve başarının sağlanamayacağını yine daha iyi görüyorsunuz. Demek ki kararlaştırılacak durum, tarihsel, toplumsal çerçevesi iyi konulmuş, tüm yaşama katkı sunan, tabii ki bunu savaş gerçekliğimizle bağlantılı ele alan, derin bir yurtseverlikle, particilikle birlikte söz konusu eden, bundan aşağısına tenezzül etmeyen soylu, yüceltici bir kararlaştırma oluyor. Bireysel değil, geneldir, toplumsaldır, ulusaldır. Yaşamı geleneksel ölçülerin dışına çıkarıp özgürce belirlemeye kavuşturandır. Unutmayın ki, ilk defa geleneklerin ağır etkisindeki bir yaşama sürüklenme yerine, özgür iradenizle çok zekice geliştirebileceğiniz bir toplumsal yaşam, bireysel yaşam söz konusudur.

> Erkek egemenlikli yaklaşımların ne kadar olumsuzluk doğurduğu ve yaşamı zehir ettiğini görüyorsunuz. Dolayısıyla erkek yaklaşımlarının da düzeltilmesi, özgürleştirilmesi, eşitleştirilmesi durumu söz konusudur.

Kadın köleliği erkeğin köleliğidir

Bunlar önemli gelişmelerdir. Yalnız kendi özgürlüğünüz için değil; kadın köleliğinin bir o kadar da erkeğin köleliği olduğu ortaya çıkmıştır. Erkek egemenlikli yaklaşımların ne kadar olumsuzluk doğurduğu ve yaşamı zehir ettiğini görüyorsunuz. Dolayısıyla erkek yaklaşımlarının da düzeltilmesi, özgürleştirilmesi, eşitleştirilmesi durumu söz konusudur. Kararlaştırmada bunun da önemi çok açıktır. Nasıl bir erkek yaklaşımı, kadının nasıl bir yaklaşımı, aileye, evliliğe ve her türlü ilişki tarzına özgür yaklaşım tarzı nasıl olmalı? Hiç şüphesiz bu bir siyasi karar değil, belki bir edebi karar, belki bir psikolojik karardır da denilebilir. Ama yine de böyle bir karar düzeyini yakalamanız hayatidir. Çünkü yaşam sizindir ve bu yaşamı geliştirirken bunun en özgürce, eşitçe, soyluca olması tartışılmazdır. Unutmayın ki, daha düne kadar yaşamda fazla şans verilmeyen, irade tanınmayan, sürüklenen bir konumdaydınız. Biz şimdi size "bu alçaltıcı duruma son verin" diyoruz.

Öncü güç olmak hayatidir

Her bakımdan onur var eden, sizi ciddiyete alan, sizi yaşamın sahibi kılan, etkin bir tarafı olmazsa olmaz bir parçası olarak ciddiye aldıran, bunu da yaparken özgür kişiliğinizde; ruhta, düşüncede, biçimde, saygı, sevgi duyulacak bir kişilikle yapma gereğinde olduğunuzu bilen ve bunun da önemli bir kararlaştırma durumunu ifade ettiğini bilecek ve bu anlamda da kendinizi sağlam bir karar sahibi yapabileceksiniz. Bundan sonraki yaşamın kararlaştırılmasının en aktif taraflarından birisiniz.

Hiç şüphesiz geneli böyle kararlaştırırken, özgü örgütsel görevleriniz var. Bütün bu doğru kararlar örgüt olmadan hayata geçirilemez. Dağda örgütlenmeden tut, şehirde, köyde, legal-illegal her sahada güçlü bir örgütlenmeyle ve savaşa, yaşama katılmayla çözüme doğru gidilebilir. Siz öncü bir grupsunuz. Bu öncü grup, özgürlük hareketimizin genelinde olduğu kadar, genelle çok sıkı bağlantı içindeki kendi özgürlük hamlesine cevap verebilecek düzeyde olmalı. Öncü örgüt olmadan, dediğim gibi, geçmişte nasıl kullanıldıysa, bundan sonra da öyle ucuz kullanılıp kaybedebilir. Biz bunu önlemek istiyoruz. Bu açıdan kadın özgürlük hareketinin örgütlenme sorunlarına kapsamlı kararlarla karşılık verebilirsiniz. Kadın örgütlenmesinin her sahada örgütlenmesinin önemi ve en önemlisi de buna talip olmak, onun bizzat öncü gücü olmak hayatidir. Çalışmalarınız buna da katkı sağlayabilir.

"Dününüzü anlamadan bugününüzü anlayamazsınız"

Ve unutmayın ki, ben olmasaydım, size kimse öyle fazla yer vermezdi. Ne derdinizi çekerdi ne ahınızı dinlerdi ne tutkunuzu ne ilginizi anlayabilirdi, kavrayabilirdi. Bunun çok kapsamlı bir ilk öyküsü vardır, anlayacaksınız. Ama gerekleri, amaçları da vardır, tanıyacaksınız. Kendiliğinden, keyfinizle oraya girmediniz. Unutmayın ki, bir kapının eşiğinden diğer bir kapının eşiğine izinle girerdiniz. Bugün her şeyi özgürce tayin ediyorsunuz, kararlaştırıyorsunuz. Bu nasıl gerçekleşti, nasıl bu günlere gelindi ne kadar önemlidir ne kadar sonuca götürmek gerekir; bunu gerçekçi değerlendireceksiniz. Dününüzü anlamadan bugününüzü anlayamazsınız, geleceği de doğru kestiremezsiniz. Bizi ikide bir ağır sübjektif, hatalı yaklaşımlarla uğraştırmayın veya tam tersini gerçekleştirin. Objektif ele alın, oldukça ölçülü, olgun yaklaşımların seçkin temsilcisi olun. Parti içinde olsun, halk içinde olsun, diğer örgütlerle ilişkilerde olsun, yaşamınıza kesin bu ölçüler temelinde anlam verip, temsil yeteneğini son derece yükseltici kılın. Aslında bütün bu temellerde yeni tipi temsil ediyorsunuz, bu tipin yeni yaşamına öncülük ediyorsunuz. Gurur vericidir, hayli duygulandırıcıdır da. Fakat çok zordur da çok sorumluluk isteyen bir yaşam tarzıdır da.

Uluslararası kadın hareketine de karşılık veriliyor

Yalnız sizler değil, uluslararası alanın kadın hareketine de anlamlı karşılıklar verdiğimiz şimdi daha iyi anlaşılıyor. Kadın kişiliği bizi derinden anlıyor ve yüksek bağlılıklarla desteğini sürdürüyorlar. Kısacası yaptığımız çalışmalar her geçen gün daha da anlam bularak önemli sonuçlara götürüyor. Ben kendime güveniyorum. Kadın için daha çok yapacaklarımız var. Meselenin üstünü kirden pastan arındırmışız, meseleyi netleştirmişiz. Uykudaki kimliksiz, kişiliksiz tip yerine, uyanan, kendini kazanmaya çalışan, yaşama anlamlı yaklaşmaya cesaret eden tipe doğru hızla değişimi yaşıyoruz. Dediğim gibi, her şey daha bitmemiştir, yeni başlıyor. Sizlere verilecek daha çok şey var veya hepinize daha vereceğimiz çok şey var. Buna değer biçiyoruz.

> Yalnız sizler değil, uluslararası alanın kadın hareketine de anlamlı karşılıklar verdiğimiz şimdi daha iyi anlaşılıyor. Kadın kişiliği bizi derinden anlıyor ve yüksek bağlılıklarla desteğini sürdürüyorlar.

Têkoşîna jinan di 2025'an de jî dewam kir

Jinan bi gelek çalakiyên li dar xistin bal birin ser girîngiya azadiyê. Jinan bi vî rengî peyama 'Azadiya jinan azadiya civakê ye' dan. Ji ber ku jin dizanin li cihê azadî tunebe, aramî, aştî, edalet jî tune ye.

Jinên Kurd ên bi dirûşma 'Jin Jiyan Azadî' li cîhanê deng vedan bi heman biryardariyê di sala 2025'an de jî terka qadan nekirin. Di eniya têkoşînê de hêviyên xwe zindî hiştin û li dij her polîtîkayên zihniyeta baviksalarî, pêşengiya şopandina rêya ji bo siberojeke azad kirin.

Jinan di sala 2025'an de di qada siyasî, civakî, çand û hunerê de rola xwe lîstin. Ji bo parastina maf, ked û destkeftiyên jinan, ji bo têkoşîna li dijî dîtina li hember jinan a tenê wekî makînaya zayinê, li dijî tehakuma li ser jiyana jinan, ji bo jin di mekanizmaya biryardayinê de cihê xwe bigirin, li dijî tundiya dijîtal, li dijî zewaca di temenê zarokatiyê de, li dijî newekheviya zayendî di qada neteweyî û navneteweyî de li berxwe dan.

Roza Metîna

Jinan terka qadan nekirin

Di sala 2025'an de jî girtin, binçavkirin, sansur, îşkence, qetilkirin, binpêkirina mafan dewam kirin. Li girtîgehan girtiyên nexweş û cezayên wan qediyane nehatin berdan. Ceza li rojnamegeran hatin birîn. Bersûc nehatin cezakirin û zagonên heyî tenê ji bo parastina mêran ketin meriyetê. Xizaniya jinan, dîtina jinan a wekî keda erzan jî dewam kir. Qeyrana aborî, siyasî û civakî dîsa herî zêde bandor li jin û zarokan kir. Polîtîkayên koçberiyê dîsa li ser gelê Kurd dewam kir û bi polîtîkayên şerê taybet fuhuş, hişbir li ser ciwanên kurd hatin ferzkirin. Jinên kurd ev polîtîkayên sistematîk wek her demê qebûl nekirin. Di 25'ê Mijdarê, 8'ê Adarê de qad vala nehiştin. Jinan ji bo aştî, azadî û wekheviyê di eniya têkoşînê de cihê xwe dîsa girtin. Di pêvajoya 'Aştî û Civaka Demokratîk' de rola xwe ya sereke lîstin. Dev ji daxwaza xwe û têkoşîna xwe ya ji bo azadiya fîzîkî ya Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan jî bernedan. Di 4'ê Nîsanê de li dijî hemû astengiyan ji bo edalet, demokrasî, siberojeke azad ber bi Amarayê ve meşiyan. Her wiha jinan ji bo nûnertiya wekhev biryara xwe ya ji bo parastina hevserokatiyê li her aliyên jiyanê dewam kirin. Li dijî êrişên li ser pergala hevserokatiyê gotina xwe kirin. Di heman demê de dan û stendinên iktidara AKP-MHP'ê ya di qada navneteweyî de di sala 2025'an de jî dîsa li gor berjewendiyên îktidarê bû, li dij nasnameya jinê bû û bazarî dîsa li ser nenaskirina nasname û mafê Gelê Kurd hatin kirin.

Banga 'Aştî û Civaka Demokratîk'

Yek ji geşedanên herî girîng a sala 2025'an banga 'Aştî û Civaka Demokratîk' a Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan bû. Bi vê bangê re pêvajoyeke nû dest pê kir. Piştî vê bangê PKK'ê kongreya xwe li dar xist û biryara fesixkirinê da. Her wiha merasîma çekşewitandinê ya "Koma Aştî û Civada Demokratîk" di 11'ê Tîrmehê de hat lidarxistin. Dîsa bi van geşedanan girêdayî, Rêveberiya Tevgera Azadiya Kurdistanê di çarçoveya biryarên 12'emîn Kongreya Partiya Karkerên Kurdistanê (PKK) de ku di kongreye de biryara bidawîkirina şerê çekdarî dabû dest bi vekişîna hêzên xwe kir. Van geşedanên girîng mohra xwe li binê sala 2025'an xist. Bi van gavên dîrokî re hêviya aştî, azadî û demokrasiyê zêde bû. Piştî banga dîrokî komisyona Piştevaniya Neteweyî Xwişk û Biratî û Demokrasiyê hat avakirin. Lê belê ji 51 endamên vê komisyonê tenê 9 jê jin in. Di vir de jî feraseteke ji nûnertiya wekhev dûr, derket holê. Feraseta, hebûna jinan qebûl nake. Di heman demê de ev komisyona ku navê demokrasiyê tê de derbas dibe, hevdîtin bi Tevgera Jinên Azad (TJA) re nekir. Jinan têkildarî vê yekê gotin:"Ev helwesta li hemberî jinan di heman demê de li hemberî aştî, azadî û demokrasiyê ye jî." Bi pêşengiya jinan bi çarçoveya bangê bi gel re gelek civîn û çalakî hatin lidarxistin.

Jin ji bo azadiya Ocalan meşiyan

Jinan bi gelek çalakiyên li dar xistin bal birin ser girîngiya azadiyê. Jinan bi vî rengî peyama 'Azadiya jinan azadiya civakê ye' dan. Ji ber ku jin dizanin li cihê azadî tunebe, aramî, aştî, edalet jî tune ye. Bi vê ferasetê jinan di 1'ê Cotmeha 2025'an de ji Amedê heta Enqereyê bi dirûşma 'Em bi hêvî ber bi azadiyê ve dimeşin' meşek mezin û bi hêz li dar xistin. Jinan li vir daxwaza xwedîderketina banga 'Aştî û Civaka Demokratîk' kirin û azadiya fîzîkî ya Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan xwestin. Bi dirûşma 'Jin Jiyan Azadî' û 'Bijî Serok Apo' ya li meclisê, jinan di dîrokê de cihekî taybet girtin.

Xespa îradeyê dewam kir

Feraseta qeyûman a talanê bi xwe re tîne, di sala 2025'an de jî dewam kir. Di sala 2024'an de qeyûm tayinî Êlih, Mêrdîn, Xelfetiyê hatibûn kirin. Her wiha berî van bajarana tayinî Colemêrgê hat kirin. Herî dawî jî tayinî şaredariya DEM Partiyê ya Wanê hat kirin. Berî Wanê qeyûm tayinî Şaredariya Miksê ya Wanê hatibû kirin. Yek partiya îmzeya wê di binê erêkirina tayinkirina qeyûman hebû, CHP bi xwe bû. Lê belê fatûreya vê îmzeyê di sala 2025'an de li CHP'ê jî hat birîn. Serokê Şaredariya Bajarê Mezin a Stenbolê Ekrem Îmamoglu hat girtin. Her wiha qeyûm tayinî ser hinek şarederiyên CHP'ê jî hat kirin. Di heman demê de Partiya CHP'ê di bin gefa girtinê de jî ma. Ev jî tê wê maneyê ku kî ji zilma li dijî kurdan çavê xwe bigire wê rojekê berê tîr û kevanê bikeve aliyê wan. Bi tayinkirina qeyûman wekî her demê dîsa ewil destkeftiyên jinan bûn hedef. Li dijî xespkirina îradeya gel, jin daketin qadan û dengê xwe bilind kirin. Di heman demê de jî şaredariyên DEM Partiyê yên dîsa ji qeyûman hatibûn girtin, di sala 2025'an de jî gelek kar û barên ji bo jinan kirin. Hewl hat dayin ku texrîbata qeyûman li dû xwe hiştibûn ji holê bên rakirin.

Têkoşîna li dijî tundiyê dewam kir

Di sala 2025'an de jî li Kurdistan û Tirkiyeyê tundî û zilma sistematîk a dewletê dewam kir. Bi polîtîkayên parastina mêran, dewletê xwest ceza bide jinan. Zagonên dewletê jin neparast û daraz li dijî jinan hat bikaranîn. Çawa kujerên Gulistan Dokû, Rojîn Kabaîş û hîn gelek jinên dinê nehatin dîtin, di heman demê de jî gelek jinên wekî dinê jî hatin kuştin û bi tundiyê rû bi rû hatin hiştin. Sedema qetilkirina Narîn Guran bi destê darazê nehat zelalkirin. Jin ji bo ev yek zelal bibe daketin qadan û gotinên xwe yên bi biryar dîsa dewam kirin. Li dijî bêedaletî û mirinên bi guman ên jinan di 25'ê Mijdarê de jinan çalakiyên curbecur li dar xistin û bi dirûşma 'Bi civaka demokratîk ber bi jiyana bê tundî ve' berxwedana xwe dewam kirin. Jinan li dijî îlankirina 'Sala Malbatê' ya ku jinan ji derve qut dike, tenê zayina zarokan li ser wan ferz dike û tundiyê gur dike jî dengê xwe bilind kirin. Her wiha jinan li dijî 11'emîn Pakêta Darazê ya antîdemokratîk peyama dewamkirina têkoşînê dan.

Cara ewil peyvên bi Kurdî cih girtin

Têkoşîna ji bo zimanê Kurdî bi salan in dewam dike. Ji dîrokê heta niha astengî û zextên gelekî mezin li dij zimanê Kurdî heye. Di Dadgehên Îstiklalê de ji ber kurdan bi tirkî nizanibûn dihatin daliqandin. Di sala 2025'an de jî dîsa li dibistanan zimanê Kurdî nebû zimanê perwerdeyê û nebû zimanê fermî. Her wiha Komisyona Piştevaniya Neweteyî Xwişk-Biratî û Demokrasiyê axaftina bi Kurdî ya Dayikên Aştiyê asteng kir. Bi berxwedana li dijî van zextan di 2025'an de geşedaneke dîrokî derket pêş. Peyvên bi Kurdî yên parlamenterên DEM Partiyê ku di hevdîtinên budçeyê de kirin, cara ewil di girtekên Meclisê de cih girtin.

Bêtehemuliya li dij 'Jin Jiyan Azadî'

Dirûşma 'Jin Jiyan Azadî' ne tenê dirûşmeyek e, di heman demê de felsefeya jiyaneke azad û feraseta têkoşîna jinan a li dijî zihniyeta baviksalar nîşan dide. Lê belê ji aliyê desthilatdaran ve her tim hat astengkirin. Di sala 2024'an de walîtiya Amedê dirûşma 'Jiyan Jiyan Azadî' qedexe kir. Li dijî vê qedexeyê jin li cihê xwe nesekinîn û bi dengekî bilindtir dîsa gotin 'Jin Jiyan Azadî'. Her wiha, dirûşma 'Jin, Jiyan, Azadî" a ku parlamentera DEM Partiyê ya Rihayê Dîlan Kunt Ayan bi kar anî, di girtekên meclisê de cih negirt. Di eslê xwe de ev helwest li dijî fikra wekheviya zayendî ye, li dijî fikra jiyaneke azad û aştiyane ye, li dijî aramiya civakî ye.

Êrişên li dij nirxên civakî

Yek ji polîtîkayên şerê taybet ê dewletê êrişên li dijî nirxên Gelê Kurd e. Yek ji nirxên Gelê Kurd ên herî girîng, cangoriyên azadiyê û têkoşîna wan e. Lê belê bêtehemuliya vê sîstema heyî ya li Tirkiyeyê li dij cenazeyên wan jî dîsa dewam kir. Dîsa êriş li dijî goristanan pêk hat her wiha şînên cangoriyên azadiyê hatin astengkirin, heta nehat hiştin wecîbeyên olî jî pêk werin. Sîstema bi rêya olê bi salan e civak çewisand, di vê mînakê de jî nîşan da ku olê tenê ji bo berjewendiyên xwe bi kar tîne. Di 8'ê Mijdarê de li Mêrdînê panelek ji aliyê Însiyatîfa Rêzgirtina ji Miriyan re, hat lidarxistin. Di wê panelê de hat gotin dewletê ew xweliya li Jêrzemînên Cizîrê hat li parkê danî û piştre jî li wê parkê li ser wê xweliyê konser çêkir. Her wiha li ser hestiyên gelek zarokên dayikên dilşewat TOKÎ hatin avakirin, Di wê panelê dayika Cemile Çagirga û dayikên dinê yên ku ji aliyê sîstemê ve bêrêzdariyeke mezin li zarokên wan hatine kirin, soza dewamiya têkoşînê dan û gotin ew ê her tim li ser şopa zarokên xwe li berxwe bidin.

Polîtîkaya li dij Başûr û Rojava neguherî

Niha li Efrîn, Girê Spî û Serêkaniyê komên bi dewleta tirk girêdayî di faliyetê de ne. Piştî dewleta tirk êrişî van deran kir şûnde binpêkirina mafan, sûcê şer, tecawizkirina jinan, revandin kesan û beramberî vê yekê xwestina fîdyeyê û gelek sûcên li dij mirovahiyê hîn jî dewam dikin. Her wiha polîkayên asimîlasyonê yên li dij Gelê Kur li vir jî di meriyetê de ne. Di heman demê de li Başûrê Kurdistanê gelek baregehên dewleta tirk hene. Bi taybet li Hewlêr û Silêmaniyê MÎT a dewleta tirk faliyetên xwe didomînin. Piştî pêvajoya 'Aştî û Civaka Demokratîk' dest pê kir şûnde jî yanî di sala 2025'an de jî polîtîkayên dewleta tirk a li dijî Rojava û Başûrê Kurdistanê neguherîn. Înkar û astengkirina statuya Gelê Kurd hîn jî dewam dike.

"Jin Jiyan Azadî" ronesansa rojhilata navîne

Qirîza hewarîdor, qirîza ku mêrsalarî di civakê de çêdike, qirîza bêkarî û bilindbûna nirxan di asta herî jor de ye. Sebebê van qirîzan hemû jî pergala Rêjîmê bi xwe ye. Bi birdozî û pergala heyî ya Rêjîmê civakê di nav çerxa qirkirinê de derbas dike.

Civak dema hêza xwe baş bi rêxistin neke, parçe dibe. şoreşa "Jin Jiyan Azadî" di asteke jor de hêza civakê anî gel hev, derdê hevbeş yê civakê kir yek, da diyar kirin ku dema hêz yek be, dikare serkeftinê misoger bike.

● Peyman Viyan

Polîtîkayên ku Rêjîma Îranê dide meşandin ji derve re nerme û ji hundir re heta dawî hişk e. Rêjîm xwe ji bo şerekî amade dike, ji ber rewşa xwe ya heyî baş dizane ku nikare xwe rizgar bike. Şerê xwe yê esasî jî niha li ser civakê dide meşandin, milîtarîze dike, bi her şêwazî êrîşî hebûna civakê dike. Piştî şerê 12 rojan heta niha Rêjîmê dest bi pêngaveke nû ya serqutkirin, girtin û bi dardakirinê ne terikandiye. Derdê hêzên biyanî di îranê de tûcar nebûye mafê mirov û nîne jî, heta dawî berjewendiyên xwe diparêzên. Hemû piroje û pilanên wan ew e ku çawa hakimyeta xwe li ser Rêjîmê çêkin û di xizmeta berjewendiyên xwe de bikar bînin e. Lewra Rêjîm xwe li hember gelan ji bo şerekî amade dike.

Hêzên biyanî çiqas li ser Îranê polîtîkayên hişki dimeşîne, li hundir de jî Rêjîm di her warî de bi ser gelan ve diçe û bi şêwazeke hişk serqut dike û qetil dike. Di nav pergala desthilat ya heyi de her kesek rolekî girtiye û dixwezin Rêjîmê hinekî ji zextên heyî biparêzin. Hewil didin wisa xwe ji nû de pênase bikin û di qada siyasetê de cîh bigirin. Rejîma Îranê ji rewşa heyî sûd werdigire, lewra ji derve hewil dide xwe ji nû ve birêxistin bike û di hundir de jî ji aliyekî ve behsa hinek guhertinên biçûk dike û ji aliyên din ve zextan zêdetir dike. Biryara cezakirina kesên ku ew jê re dibêjin "sîxur" nimûneyeke eşkere ya tehdîdên wan dijî çalakvanane. Bi wan rê û rêbazan heq didin xwe her çalakvanekê sîxur binav bikin û ceza bikin.

Zemîneke ji bo çareserkirina pirsgirêkên welat di hundir de nîne. Ne ev hişmendî heye, ne jî pergala wan rê dide vê yekê. Pergala heyî, bi hemû nûnerên xwe êdî riziyane, gotarên wan jî tenê dek û dolabin. Bi xwe jî baş dizanin ku yek rêbaz jî nikare pergala destpot, mêrsalar û pîrsalar li ser lingan bihêle. Hemû bi yek hişmendiyê tevdigerin, lê ev birdozî û pergal ber bi rizandinê ve diçe. Ya pêwîst e ji bingehîn bighûre, yan jî wê ji kokê ve birûxe. Di vê rewşê de xala lawaz ya Rêjîma civake, civakek e bi giştî nerazî heye, civakek e li ber fetisandinê heye. Civakek e ku ji destê Rêjîmê bêzar bûye heye, her teqandinek dikare Rêjîmê ser û bin bike. Lewra Rêjîm hewil dide ku civakê di nav qirîzan de bifetisîne.

Civak Pergalê ji bingeh ve red dike

Qirîza hewarîdor, qirîza ku mêrsalarî di civakê de çêdike, qirîza bêkarî û bilindbûna nirxan di asta herî jor de ye. Sebebê van qirîzan hemû jî pergala Rêjîmê bi xwe ye. Bi birdozî û pergala heyî ya Rêjîmê civakê di nav çerxa qirkirinê de derbas dike. Kî jî dengê xwe bike, tê girtin û bi cezayê giran re rû bi rû dimîne, yan jî tê kuştin û bê ser û şûn dibin. Pir caran kesên nerazî bi şêwazê hovane qetil dikin.

Qirîza bê avî her diçe kûrtir dibe, bi salan e ava heremên derdor dibin bo bajarên navendî, hemû gol û kaniyên kurdistan û heremên din hişkbûne, Rêjîm mafê jiyanê ji gel distîne. Bi salan e bi pergala navendîperest hemû gelên din dike qorban. Êrîşeke pir cidî li ser jin û hewarîdor heye. Her diçe hişmendiya Rêjîmê hişmendiya netewperest, olperest û zayendperst weke sê sitûnên esasî weke çekek e aktîf li hember civakê bikar tîne. Jin û hawirdor weke hêza motor û boriya nefesê ya civakê ne, Rêjîm bi serqudkirina jinan dixweze hêza motor ji civakê bigire û civakeke bê îrade û teslîmgirtî ava bike, her wiha dixwazin bi talankirinê jî nefesa civakê bibire.

Gel mecdûr dibin ku koçber bikin. Kuştin, xwekuştin û penaberî hemû ji ber encama qirîzên ku Rêjîmê çêkirine pêk tên. Rêjîm dixweze civaka heyi bi pirskirêkên rojane re mijûl bike, civakê bê rih û bê îrade bihile. Dewlet bi xwe çavkaniya hemû cureyên tundiyê ne, dewlet bi xwe çavkaniya pirskirêkên bingehîne. Em binêrin her zextekî di warê ewlekarî, aburî û siyasî de li ser dewletê tê kirin, civak bedêla vê dide. Ji ber ku dewlet bi salan e li ser keda civakê rûniştiye û desthilatiya xwe dide meşandin, kedê dixwe û xwîna civakê dimije. Êdî civak sebebê esasî yê van qêyranên Rêjîmê dibîne, ji ber vê birdoziyê, pergalê ji bingeh de red dike, bedêlên vê jî mezin dide.

'Sergirtina jinan mijareke birdoyî ye'

Di vê demê de Rêjîm hewil dide bi her şêwazî civakê bitirsîne, bi gefxwarinên li ser civakê xwe bi hêz dide diyar kirin. Lê di rastî de Rêjîm bi xwe jî dizane ku bi vê pergalê nikare berdewam bike. Çiqas tengav dibe, herî zêde jî hêza jin bo xwe metirsî dibîne. Hêza herî radîkal, netirs û di têkoşînê de bi israr hêza Jin e. Bi taybet piştî şoreşa "Jin Jiyan Azadî" civak hêza xwe di hebûna jinan de dibîne, têkoşîna xwe ya azadiyê di hêza jin de dibîne. Lewra zextên mêrsalar herî zêde li ser jinê tên meşandin. Her roj jinên çalakvan tên girtin û di zîndanan de tên îşkence kirin, bi taybetî kesên ku felsefe û têkoşîna "Jin Jiyan Azadî" diparêzin. Rêjîm çiqas di warê siyasî û ewlekarî de lewaz dibe, ewqas di hişmendiya xwe ya paşvero de israr dike. Herî dawî xaltîka yek ji şehîdên şoreşa jinan Nîka Şakereemî bi 80, şelaqê lêdanê hat cezakirin. Rêjîm polîtîkayeke taybet li hember malbatên şehîdan dide meşandin, heta dawî hewil dide wan bê deng bike, eger nikaribe bê deng jî bike, bi zextên cur bi cur dixweze wan ji welat derxîne.

Di fêylî(piratîk) de jinan pergala heyî cidî bibin xistiye, lêpirsînê û meşruyeta Rêjîmê nemaye. Lê wisa didin diyar kirin ku hakimyeta wan li ser jinê pir zêdeye, nimûne mijara sergirtina (hîcab) jinan rojeveke serekeye. Mijara sergirtina jinan mijareke birdozî ye, di feylî de jinan ev tabûya kevneperest şikandiye, lê rojeva sereke ya Rêjîmê sergirtina jinan e û gef li jinan dixwin. Di warê zagon û şerîetê de tavîzan nadin. Eşkere dibêjin eger di vê qada têkoşînê de destûrê bidin, mecbur in di mijarên din de jî îmtiyaz(tavîz) bidin. Lewra di siyasetê de wisa didin diyar kirin ku li ser jin û civakê pir hakimin, lê ne wisa ye, meşruyeta Rêjîmê bo civakê nemaye. Ev car serî li rêbazên din jî didin, cîhê pêkenînê ye, di demên dawî de rayedarên Rêjîmê hewil didin felsefeya "Jin Jiyan Azadî" bi hişmendiya xwe ya dijî jinê ve bidin girêdan. Şerm jî nakin dibêjin"Jin Jiyan Azadî" ji me dizîne. Cîgirê berpirsê bêsûc di îranê de dibêje ku di esas de bi hezaran jinên ku 45 sal berê canê xwe fedaî Îranê kirin(jinên ku di şerên Îran û Iraqê de weke şehîdê Rêjîma Îslamîne) mîrasê"Jin Jiyan Azadî"ne.

Nabêje ji bo ku hişmendiya Mêrsalar û Pîrsala xwe li ser civakê bide ferz kirin me hezaran jin kirin qurbanî û dikin qurbanî jî. Demekê hem Rêjîmê, hem jî hêzên derve yên mêrsalar û ne demokratîk xwestin li hember"Jin Jiyan Azadî" mêr, welat, avakirin bi cîh bikin, lê biserneketin û hatin şermezar kirin jî. Ev jî dide diyar kirin ku "Jin Jiyan Azadî" sitûnên hişmendiya desthilat çiqasî bi hêz hejandiye. "Jin Jiyan Azadî" xeta dewletê, xeta îrada civakê ji hev cuda kir, xeta jiyanê bo her kesî zelal kir. taboyên di mêjî de şikand, cewher û hêza jin û civakê derxist holê, civakê jî êdî dît ku hêza wê çiqase û dikare çi bike. Herî baş jî hêza jinê ya guhertin û veguhertinê dîtin, di welatekî ku herî zêde jin tên serqudkirin û ji nedîtî ve tên hesibandin, di vî welatî de jin dengên xwe bilind dikin û dibin pêşengê şoreşa civakî.

Lewra berpirsên vê Rêjîma destpot ewqas ji nûnerên "Jin Jiyan Azadî" ditirse. Dîtin ku bi girtin û kuştinê nikarin bê deng bikin, ev car serî li rêbazên qirêj didin, bê şermane behsa "Jin Jiyan Azadî" dikin. Wisa dizanin ku dikarin ji rê derxin, têxin jêr solteya dewletê. Pir kes û layenan hewil dan "Jin Jiyan Azadî" ji rê derxînin, bê wate bikin û têxin jêr solteya xwe. Lê xeta "Jin Jiyan Azadî" ewqas zelal e, felsefeyeke bi hêz e ku tu kes nikare ber bi rêyeke din ve bikşîne.

"Jin Jiyan Azadî" ronesansa Rojhilata Navîne

Niha ji bo hemû civaka ku li ser erdnigariya siyasî ya Îranê dijî xwe li ser xet û felsefeya "Jin Jiyan Azadî" rêxistin kirin, perwerde kirin şertê esasiye. Lêgerîneke pir mezin ya civakê ji bo geşkirina şoreşa"Jin Jiyan Azadî" heye. Herî zêde malbatên şehîdan bi xetê re pêşengtiyê diken û li ser vê rêbazê jî bi îsarar in. Dema fikrek di nav civakê de weke çandekê lê hat êdî bi xwe diherike. Dayikên aştiyê, dayikên ku bedêl dane şoreşê bûne pêşengê rasteqîn yê vê felsefê. Dayik niha bûne çavkaniya hêz, moral û maneviyata têkoşînê. Rojhilat di her warî de barê şoreşê girtiye ser milê xwe. Fikir, hêz, moral, cesaretê têkoşînê di Rojhilat de dikare Îranê bi xwebre rizgar bike. bi giştî civaka heyî civakeke nerazî ye, lê hêza wê belawelaye, têkoşîn û berxwedaniyeke mezin li hember Rêjîmê heye, lê nebûye hêzeke hevgirtî.

Civak dema hêza xwe baş bi rêxistin neke, parçe dibe. şoreşa "Jin Jiyan Azadî" di asteke jor de hêza civakê anî gel hev, derdê hevbeş yê civakê kir yek, da diyar kirin ku dema hêz yek be, dikare serkeftinê misoger bike. Lê ev asta têkoşînê têra rewşa heyî nake, pêwîst e hîn hevgirtî, bi rêxistinkirî û di pergala xweparastinê de bi îsrar be. Pergala xweparastin ji bo jinan û ji bo giştî civaka Îranê tiştekî ku nebe, nabeye. Piştî şerê 12, rojan bo pir kesan zelal bû ku tenê projeya "Jin Jiyan Azadî" dikare gelê Îranê rizgar bike.

Di Îranê de tenê proje û pilanê gelan dikare hêza çareseriyê pêk bîne. Ji bo wê erka her kesî ew e ku rihê "Jin Jiyan Azadî" zindî bike. Li ser zanista wê hêza civakê bi rêxistin bike. Pêwîst e em bi vê bawer bin ku serkeftina şoreşa "Jin Jiyan Azadî" hilwaşandina hemû stûnên mêrsalar, tarîkperest, faşîzma dewletî di Rojhilata navîn de ye. "Jin Jiyan Azadî" ronesansa Rojhilata Navîne di sedsala 21. de.

Heke em li dinyayê mêze bikin aşkere ev tê dîtin ku destpêka sedsala 21an ji bo têkoşînên grîng ên jinan birêve diçe. Û ev yek nîşaneyên şoreşeke nû ya civakî ku di navenda wê de jin heye nîşanî me dide.

Di sedsala 21. de têkoşîn û berxwedana jinê

● PAJK Koordinasyonu

Rêber Apo, di dawiya sedsala 20an de bi awayekî şênber pêşbîniya sedsala 21an kir ku wê ev sedsal weke serdema şoreşa jinê be, di hêla dîrokî û civakî de bi dahûrandinan vê rastiyê derxistiye holê; '(Her çend sînordar be jî) Bi dawîbûna çewisandin û mêtîngeriya çors a çînî ya sedsala 20an û her wiha bihûrandina mêtîngehiya çors a netewên bindest (...) rehendên nû li ser pirsgirêka azadiyê zêde kirine û weke regezê (cins) herî jêr, ji bo jinê rastiya teyisandina xwe derxistiye holê.'

Weke 'Maka tevahî pirsgirêkan' xwe nîşandana pirsgirêka jin a azadiyê ku mîna şaneya kok a ji bo tevahî cure çewisandin û mêtîngehiyê ye, di hêla têkoşîna azadî û wekheviya civakî de tê wateya avabûna derfetên şoreşgerî yên dîrokî û bi kok. Cewhera bingehîn a ku têkoşîna jin a azadiyê ji tevgerên din ên dijberî pergalê cuda dike, tevahî têkoşînên civakî yên mîna hawirdor, demokrasî, aşitî, ked, rêveberiya cewherî û hwd, yekparekirin û di bergehê xwe de hewandina wan e. Têkoşînên çînî û dij-mêtîngehiyê ku mohra xwe li van 200 salên dawî dane, ne xwedî potansiyeleke bi vî hawî bûne. Rêber APO di vê diyardeya xwe de balê dikşîne ser vê rastiyê û dibêje; 'Mijara jinê ji rastiyên çîn û netew bêtir girîng e. Him di hêla dîrokî û him jî di hêla civakî de berfirehtire. (...) Çawa ku sedsala19an sedsala partiyên burjuva bû, sedsala 20an sedsala partiyên bi palpiştiya kedê bûn, wê sedsala 21ê jî wê sedsala partibûyîna li ser esasê jinê be.'

Qirkirina civakê

Pirsgirêk û nakokiyên kûr ên ku şaristaniya dewletdar kom kirine û bi kapîtalîzmê re gihiştine asta qirkirina civakê bi awayekî diyalektîk pêşveçûnên berxwedan, çalakî û rêxistinbûnan jî bi xwe re tînin. Avahiyên civakî yên bi hezaran sal in li hemberî şaristaniyê hebûna xwe diparêzin hê jî li ber xwe didin. Ev hêzên dij pergal bi pêşveçûna kapîtalîzmê re pêşengiya vê berxwedanê dikin. Têgiha dijberiya pergalê bêhtir ji bo îfade kirina tevgera gel ên ku bi şoreşa Fransayê re pêş ket, tevgerên karkeran, têkoşînên rizgariya neteweyan, eniyên antîfaşîst û têkoşîna azadiya jinê tê şixûlandin. Têkoşîna dij pergal, bi rêxneyên şoreşa ciwanan a 1968 ên li ser lîberalîzm û çepê kevin, bi fikr û rêxistinbûnên nû re hîn bêhtir çeşîtdarî û bergeh qezenc dike. Di roja me de femînîzm û tevgerên azadiya jinê, tevgerên anarşîst û ekolojîk, tevgerên ku piştî mêtingeriyê ji hêla komên çandî, etnîk û dînî ve hatin pêşxistin, sosyalîzma nû, çepa nû û post-modernîstên ku li hemberî fikrên modernîst alternatîfan ava dikin wekî hêzên dij pergalê tên dîtin.

Pêşengiya jinên berxwedêr

Ji aliyê gelek eniyan ve li ser bingeha hebûna nasnameyên cûda li dijî krîzên ekolojîk, pirsgirêkên aborî, qirkirina jinê, kirinên faşîzan, şer û mîlîtarîzmê, feraseta netewe dewlet ê civaka homojen ên ku kapîtalîzm ava kirine têkoşînek tê meşandin. Di deh salên dawî de li gel krîzên ku fînans kapîtal dibin sedem, pêşengiya jinên berxwedêr jî bêhtir xuya bû.

Tevgera Azadiya Jin a Kurdistanê li Bakurê Kurdistan û Tirkiye, di çalakiyên li dijî rejîma faşîst a Tirk de hêza herî bibandor a li dijî pergalê bû. Ruxmî tevahî çewisandin, qetlîam û girtinan, berxwedanî di zindanan de, li çiya û bajaran bênavber berdewam dike û di van berxwedaniyan de rengê jinê diyerkere. Di protestoyên li dijî qirkirina xwezayê, qirkirina jinê û êrîşên li ser kesên çepgir- sosyalîst û demokratîk de rengê jinê li berçav bû.

Berxwedana ku di pêşengiya tevgera me de li mekana şerê cîhanê yê sêyemîn Rojhilata Navîn pêş dikeve, binketina DAIŞ, şoreşa Rojava ya ku pergala xwe ya alternatîf bi sazî kir berxwedana herî xurt a vê serdemê temsîl kir. Ev berxwedan ji bo piştevanî û beşdariyên di asta kûrewî de û tevgerên ekolojîk, femînîst û demokratîk ên dijî pergalê bû çavkaniya îlhamê. Bi berxwedana Kobanê re dest pêkir, di çarçoveya parastina rewa de bi berxwedan û çalakiyên gel ên li dijî dagirkirina Efrîn, Serekanî û Girêspî yên dewleta Tirk û di asta kûrewî de bi çalakiyên piştevanî re xwedî li şoreşê hat derketin. Pêşengiya jinê ya di şerê parastina rewa û çalakiyên gel de û karakterê azadîxwaziya jinê ya avakirina pergalê rengê jinê ya ve berxwedan û şoreşê diyar kir. Şervanên YPJ yên ku bûn sembola Rojhilata Navîn ên jinên xwe azad dikin ji hunerê heta sînemayê li gelek qadan bandor kirin.

> Berxwedana ku di pêşengiya tevgera me de li mekana şerê cîhanê yê sêyemîn Rojhilata Navîn pêş dikeve, binketina DAIŞ, şoreşa Rojava ya ku pergala xwe ya alternatîf bi sazî kir berxwedana herî xurt a vê serdemê temsîl kir.

Înşaya şoreşa jinê

Pêşketina têkoşîna me ya azadiya jinê ku ji 30 salî derbas kir û înşaya şoreşa jinê ya li Rojava şênber bû, bi serhildanên Rojhilat gihîşt lutkeyê. Bêgûman a ku mohra xwe li sala 2022an da û berzbûna têkoşîna jinê nîşanî tevahî dinyayê da Rojhilatê Kurdistanê bû. Ev serhildan bi destê polîsên exlaqê bi qetilkirina jina Kurd Jîna Emînê ya ji bajarê Seqizê destpêkir. Helbet ev serhildanên jinan a ku li tevahî dinyayê û civakan belav bû, ewqas bi awayekî bêhempa li Rojhilatê Kurdistanê pêk hat ne tiştekî tesaduf bû. Li Îranê di qonaxên grîng ên guhertinên civakî û şoreşgerî de her tim jin weke hîmên esasî xwedî rol bûne. Rejîma Îslamî ya Îranê ya roja me ya îro, her çend li hemberî azadiya jinê di nav êrîşên mezin de be jî, di nav civakê de her tim hêza çanda jinê diyarker bûye. Û ev serhildanên ku di pêşengtiya jina Kurd de pêş ketin, bi tevahî cîhanê nîşan da ku şoreşeke jinê ya li Rojhilata Navîn destpêkir çawa bandora xwe li dinyayê kir û dikare pêşengtiyeke çawa ji bo şoreşeke civakî bike nîşan da.

Şoreşa Jin Jiyan Azadî

Di destpêka sedsala 20an de, li Îranê tevgera ku ji konseyan pêk dihat û xwe bi navê Encumenên Jinan birêxistin kirine, bi têkoşînên xwe derbarê mafên jinan de destkeftiyên grîng bi dest xistibûn. Piştî vê, Cemiyeta Jinan a ku di sala 1943an de hate damezrandin, ji bo mafên siyasî yên jinan têkoşînekê li dar xist. Jinan di sala 1963an de mafê bikaranîna deng bidest xistin. Lê bi Şoreşa Îslamî ya Îranê re derbeyeke mezin li mafên jina hate xistin. Di serdema Ehmedî Necad de polîsên exlaqê yanî dewriyeyên Îrşadê hate avakirin. Ev dewriyeyên ku bi navê polîsên exlaqê tevdigerin, roja 13ê Îlona sala 2022an de jina Kurd a bi navê Jîna Emînî ku ji bajarê Seqîz ber bi Tehran ve diçû, bi hinceta laçika xwe ne guncaw daye serê xwe girt û êşkenceyên giran lê kirin. Li ser vê Jîna Emînî birin nexweşxaneyê û 16ê Îlonê jiyana xwe ji dest da. Beriya Jîna Emînî jiyana xwe ji dest bide, 3ê Îlona sala 2022an, li Urmiyê jina Kurd a bi navê Şilêr Resûlî, ji bo xwe ji dest zilamê ku xwest destdirêjî lê bike, xwe ji balkona mala xwe avêt û piştî 5 rojên tedawiya li nexweşxaneyê, 8ê Îlonê jiyana xwe ji dest da. Protestoyên jinan ên ku piştî jiyana xwe ji dest dana Şilêr Resûlî û dûre jî Jîna Emînî veguhest serhildanan. Di van çalakiyên ku civakên Kurd, Fars, Azerî, Belûc û hwd ên li Îranê dijîn, herkes rabû serhildanê û ev çalakî 5 meh bênavber, 9 meh berdewam kir. Drûşmeya çalakiyan; ' Jin Jiyan Azadî' bû. Ev çalakî ji Rojhilata Kurdistanê belavî tevahî Îran û ji wir jî belavî tevahî dinyayê bû. Li tevahî dinyayê çalakiyên mezin ên protestoyî pêk hatin û jinan bi qusandina porên xwe, bi şewitandina laçikên xwe, bi drûşmeya Jin jiyan Azadî piştgirî dan çalakiyan. Dewlet bi armanca astengkirina serhildanan êrîş kir. Di encama êrîşên dewletê de 71 jê zarok 524 kes hatin qetil kirin. Heta roja 15ê Çileya 2023an hejmara kesên ku hatin girtin 19400 kes bû. Bi hinceta peywendiya wan bi çalakiyan heye724 kes ceza girtin û li gorî rapora mafên mirovan a Îranê 199 kes hatin sêdarekirin.

Li hemû dinyayê dengê berxwedanê

Heke em li dinyayê mêze bikin aşkere ev tê dîtin ku destpêka sedsala 21an ji bo têkoşînên grîng ên jinan birêve diçe. Û ev yek nîşaneyên şoreşeke nû ya civakî ku di navenda wê de jin heye nîşanî me dide.

Li hemû dinyayê li dijî rejîmên dîktator bi daxwaza demokrasî û mafê mirovan dengê berxwedanê berz bû. Li gelek cihên wekî Amerîka, Brezîlya, Misir, Lûbnan, Tirkiye û Bakurê Kurdistanê jin pêşengî ji van çalakiyan re kirin. Berxwedana Gezî ya ku li dijî rejîma dîktatoriya Tirkiye jinan, Kurdan, gelên bindest, tevgerên çep-sosyalîst, tevgerên ekolojîk anî gel hev yek ji van mînaka ye. Di tarîtiya faşîzma Erdoxan ava kiriye de jin çalakiyên herî bandor li dar dixin.

Di pêvajoya Bihara Ereban de di çalakiyên protesto yên 13 welatan de zêdeyî û pêşengiya jinan balkêş bû. Li Sûdanê jinan ji protestoyên ku dawiya dîktatoriya 30 salî anîn re pêşengî kirin. Li Eyaleta Kerala ya Başûrê Hîndîstanê 5 mîlyon jin bi daxwaza wekhêviya zayendê 1ê Çileya 2019an de zincîra mirovî ya 620 kîlometreyî çêkirin. 30 hezar xebatkarên tenduristiyê ji bo ku mafên jiyana kar bi dest bixin li bajarê Bengalûrî çalakî kirin.

Li Îranê di sala 2014an de kampanyaya 'Azadiya Min a Veşartî' çêbûbû. Wekî berdewamiya vê kampanyayê di sala 2017an de li dijî krîza aborî û rejîma Îranê çalakiyên 'Çarşema Spî' çêbûn û ev raperîneke girîng bû.

Li Erebîstana Siûdî jin di nav şertên zext de kampanyayan meşandin û mafên zewac-hevberdan, pasaport û sertîfakaya zarokên xwe standin û erebe ajotinê bi dest xistin.

Li Lûbnanê hêza bingehîn a çalakiyên li dijî bacên lêzêdekirî (ekstra) jin bûn.

Di roja merasîma sondxwarinê 20ê Çileya 2017 de nîv mîlyon jin li dijî gotinên Trump ên nijadperest û dijminahiya jinê protestoya herî mezin a rojane ya Amerîkayê pêk anîn. Çalakvanên ku pêykerên kesên mêtinger ên ku bazirganiya koleyan kirine rûxandin; qadên jiyana alternatîf ava kirin û hewil dan perspektîfa xweparastin û rêveberiya xweser derbasî jiyanê bikin.

Belgeya Şoreşa Jinê ya Sedsala 21ê

Di handîkaba Rojhilata Navîn Sûryeyê de jin

● Nunerên jinan ên di şandeyan de cîh digrin, di biryardariya sedsala 21'ê bikin sedsala jinê dene, diyar dikin ku wê teslîmî hişmendiya serdest a zilaman nebin û dixwazin bibin hevparê Sûryeya demokratîk a ku wê were avakirin.

● **Rojbin Deniz**

Li herêmê li gor zanyariyên xwecîhî tê gotin ku di piştperdê de xeleka plansaziyên qirkirinê têne tengkirin. Diyare ku ji bo Kurdan û jinan bê statu bihêlin bazariyên qirêj tên kirin. Ji bo vê li Şamê û derveyî wê ji bo îtîfaqan hebûna danîna gelek maseyan diteyise çapemeniyê. Hewldanên mûzakere û li hevkirinê yên li navendên weke Enqere, Washîngton, Moskova, Amman, Şam û Hesekê hevdu temam nakin, dijberê wê, li hemberî hev disekinin û tasfiyeya hevdu armanc digrin, nûnertiya perspektîfên cuda dikin. Mijara demokratîkbuna Sûryeyê jî di bingeha xwe de di hevdîtinên li Şam û Hesekê ku bi şanda rêveberiya xweser re pêk tên tên rojevê.

Di serdsala nû de faşîzma tê ferzkirin

Di hevkêşeya Sûriyê ya nû hêzên weke DYE dixwazin rêveberiya xweser li hemberî Şamê ji bo hevsengiyê bikar bînin; Hêzên weke Tirkiyê jî dixwazin rêveberiya demokratîk xweser bi hemû deskeftiyên wê tasfiye bikin. HTŞ jî di ferqa van her du şêwazê siyasetê de ye her du aliyan jî di ewiqînin bi vî awayî dixwaze ji xwe re parekê derbixe. Ev hêz ne xema gelan dixwin ne jî ya welatparêziyê tekane armanca wan, qada desthilatdariyê ya li Şamê dahata wê di destê xwe de bihêlin. Hêzên derve plan dikin ku Colanî û pêkhateya wê ya qadro ya teng bi navê HTŞ'ê re sînordar bihêlin, komên girêdayî jî li gor berjewendiyên xwe tasfiye bikin an jî ji bo hevsengiyên herêmê bikar bînin. Van pêkhateyana di destê dewletan de kujerên bi kirêgirtî ne, weke qozên siyasî û li pêşiya pergalên demokratîk karê sitiriyan dibînin ango astengin. Êrîşên Tirkiye û hevparê wê HTŞ ku li dijî rêveberiya xweser dimeşîne mînaka herî şênber e. Taybetmendiya herî şênber a van koman jî dijminatiya jinan e. Li şuna ku ji tiştên Rojhilata Navîn ji dest daye ders derxin, bi xeta dijberî jin a îslama siyasî dixwazin bibin û di sedsala pêşiya me de hê hişktir berdewam bikin.

Çareseriyeke ku li Sûryeyê derkeve hole, wê hemû Rojhilata Navîn bandor bike. Dema mirov bandora wê û berferehiya wê difikire gelek welatên Rojhilata Navîn pêşketinên li Sûryeyê tenê naşopîne, dibe beşeke ji pêvajoyê jî. Helwesta welatên Ereban a bingehîn jî ewe ku Tirkiyê ji derveyî Sûriyeyê bihêlin e. Ji ber ku naxwazin pêvajoyeke duyemîn a Osmaniyan jiyan bikin. Bi taybetî qebîleyên Bedewî di vê mijarê de bi awayekî zelal helwesteke tund nîşan dide. Ji ber wê jî hêzên navnetewî û herêmî wê bixwazin HTŞ ya ku lawaz buye heyanî demeke din jî li ser desthilatdariyê bihêlin. Bi vî awayî li Sûryeya ku li ber peravên qeyraneke mezine, dixwazin rêveberiyeke nunertiya hişmendiya DAIŞ'ê dike bi herkesî bidin qebulkirin. Bi hewesa desthilatdariyê Colanî derxistina pêş, di runiştinên NY de dayina axaftin û li paytextên welatên Rojava pêşwazîkirin, dide diyarkirin ku çawa plansaziyan li ser hişmendiya DAIŞ'ê dikin, ev gelekî serencrakêş e. Li derdoreke ku şîdet û komkujiyê dikin amûreke sereke, di vê merheleyê de ji nuve avakirina Sûryeyê di aliyê jinan de axaftin zahmet xuya dike. Di nava heqîqeta heye de yên ku berdêlên mezin didin, trajediyên giran jiyan dikin jinin. Rêxistinên çete yên weke DAIŞ, HTŞ û ANA û dewletên ku piştgiriyê didin wan, di van salên dawî de hema bêje bi jinan dojeh dan jiyankirin. Jin veguherandin rengên reş û resasî û hişmendiya serdest a tirsnak a zilam di şeran de dîtin. Li Sûryeyê jinên Ereb, Durzî, Elewî, Suryanî û Kurd her roj bi van kirinan re rubiru dimînin. Li hemberî vê, li Bakur-Rojhilatê Sûryeyê şoreşa bi pêşengiya jinan pêş dikeve; Bi hestên hevbeş, hişmendî û têkoşînê îdîaya sedsala 21'ê wê bibe sedsala şoreşa jinan hildigrin. Jin di nasnameya hevbeş û perspektîfên azadiyê de hatin gel hev û pergala xwe ya xweser ava kirin. Şoreşa Bakur û Rojhilatê Sûryeyê bi pêşengiya jinan pêk hat, ev şoreş deskeftiyên hemû jinan û nirxê wan e. Jin îro bi giraniya van destkeftiyan diçin ser maseya muzakereyan; Daxwaziyên xwe yên azadiyê weke xeta sor datînin holê. Jinên ku li qada şer mil bi mil li berxwe didin, niha jî di pêvajoya muzakereyan de kevneşopiya ku aîdê wane civaka demokratîk diparêzin.

Çerxa dîplomasiyê

Nunerên jinan ên di şandeyan de cîh digrin, di biryardariya sedsala 21'ê bikin sedsala jinê dene, diyar dikin ku wê teslîmî hişmendiya serdest a zilaman nebin û dixwazin bibin hevparê Sûryeya demokratîk a ku wê were avakirin. Avaniyên weke jin nêzîkatiyên HTŞ ku xwedî hişmendiya DAIŞ'ê ye ku nasnameya jinan dike amûr, nêzîkatiyên şerîatparêz bi awayekî teqez red dikin. Di bingehde bi pêşengiya jinên Kurd li hemberî faşîzma herî tund, nasnameya Sûryeya demokratîk diparêzin. Bi hilweşandina rejîma Esad re Sûriye saleke ketiye pêvajoyeke nu. Rêveberiya Xweser di vê pêvajoya nu de bi hemû avaniya xwe li gel xelkê Bakur-Rojhilatê Sûryeyê cîh girt, bu aktorekî girîng ku li gel Durzî, Elewî û hin komên eşîrên Suniyan bu îfadeya bendewariya wan a li Sûryeyê çareseriya demokratîk pêşxistinê. Li hemberî ferzkirina pergala tekparêz têkoşîn li qada siyaset, dîplomasî, leşkerî û civakî belav bu.

Gelan ji bo yekîtiyê ava bikin cudahiyên xwe anîn gel hev li nava Sûryeyê û li derve jin-zilam bi hevre xebateke yekgirtî dane meşandin. Gel

û jinên ku bi komûnên ku qatmana herî bingehîne xwe birêxistin dike ji bo xeyala Sûryeyek demokratîk têdikoşin. Di vê pêvajoyê de jinan dest dan hev, jin û zilaman mil dan milê hev hemu gel û komên baweriyên cuda li hev civandin. Li qadên Rêveberiya Xweser yekitî buye rêgezeke xwezayî û ev diteyise qada dîplomasiyê jî. Di hemû şandeyan de li gel pêkhateyan cîh girtina jinan, ji bo rêveberiya xweser weke xeta sor hatiye diyarkirin.

Ji ber vê ferasetê li hemberî pergala navedgerî bi pêşengiya jinan ji bo pergaleke ne navendî têkoşîneke xurt a dîplomasiyê hate meşandin. Di şandeya hevdîtinên ku îtifaqa 10'ê adarê bikeve pratîkê de, li gel endama konseya hevserokatiya PYD'ê Foza Yusuf, Hevseroka Daîreya Têkiliyên Derve ya Rêveberiya Xweseriya Demokratîk a Bakur û Rojhilatê Sûryeyê Îlham Ehmed, yek ji fermandarên YPJ'ê Sozdar Hajî, hevseroka karên civakî û saziya kedkaran Meryem Îbrahîm cîh girtin. Hevdîtina despêkê di 19'ê adarê de li Şamê pêk hat û bi taybetî rewşa taxên Kurdan ên Helebê hatin destgirtin. Piştî wê di 1'ê insanê de li Helebê bi îmzeya hevseroka meclîsa gel Hêvîn Silêman, bi rêveberiya Şamê ya demkî re peymaneke ku xweseriya taxên Kurdan ên Helebê nas dike hate îmzekirin.

Di Sûryeya nu de ev gava despêkê ya piratîk ku hate avêtin, ji aliyê civaka demokratîk de cîh girtina jinan ji bo hemu jinan bu pêşketineke bi wate; Peyameke xûrt ji hişmendiya zilam-dewletê û hêzên çete re hate dayin. Dive em bal bikşînin ser ku di bingeha bêtehemuliya bi pêşengiya Tirkiyê pêş dikeve de jî ev xal heye. Taxên Kurdan ên li Helebê, weke di pêvajoya şerê gel ê şoreşgerî de, li ser maseya muzakereyan jî sekna xwe ya demokratîk bi awayekî vekirî û zelal danîn holê. Li gor lihevkirinê tax wê ji aliyê hêzên asayişê ve hatinaba parastin, wê li ser rêveberiyên xwecîhî bihata birêxistinkirin û bi hev guherandina dîlan wê pêk hatibuya. Lê li ser xwesteka Tirkiyê hêzên HTŞ û ANA ambargo danîn ser taxên Kurdan û êrîş kirin. Li hemberî protesyoyên gel çek hatin bikar anîn û şerên demkur derket. Di vê pêvajoyê de yê esas hêza zext da avakirin dewleta Tirk bu.

Çareserî û aloziya pirsgirêkan

Şanda Rêveberiya Xweser a Bakur-Rojhilatê Sûryeyê, derveyî hevdîtinên navberê di bingehde hevdîtina xwe ya duyemîn jî di 9'ê tîrmehê de pêk anî. Ev hevdîtin di asta berdewamiya hevdîtinên demên derbasbuyî de bun û tevlîbuna Îlham Ehmed, Foza Yusuf, Sozdar Hajî, Meryem Îbrahîm, Mazlum Ebdî û hemû endamên dîtir ên şandê re pêk hat. Li aliyê din di civînê de bi tevlêbuna nunerê DYE yê Tirkiye û Sûryeyê Tom Barrack, nunerên Firansî û li ser navê HTŞ ya cîhadîst jî Colanî pêk hat. Rêveberiya Şamê bi deskeftiyên pergala xweser tine hesibandinê ferz kir ku dîsa vegera pêvajoya berya 2011'an pêk were; Jinan jî teslîmiyet red kirin û civîn terk kirin. Ev nêzîkatî biryardariya têkoşîna jinan û sekna polîtîk bi awayekî vekirî da diyarkirin. Di vê civînê de bi taybetî nunerê DYE Tom Barrack û nunerên HTŞ ku teslîmiyet ferz kirin di raya giştî de nerihetiyeke mezin da avakirin, li ser wê Barrack û HTŞ mecbur man ku paşde gav bavêjin.

Di berdewamiya pêvajoyê de hevdîtinên mûzakerayan ên ku hatibun plankirin li Parîsê pêk were mudaxaleya Tirkiyê mohra xwe lê xist û di encama wê de vekirî da diyarkirin ku ji hevdîtinan xwe paşde kişandiye. Komkujiyên li Suweydayê bi destê hêzên çete yên cîhadîst ên girêdayî HTŞ'ê bi armanca sabotekirina pêvajoyê bûn. Lê vê rewşê destê HTŞ'ê lawaz kir, hêza wê ya li ser maseya muzakereyan xwe ferz bike beşeke mezin wenda kir. Vê pêşketinê herî zêde Tirkiye nîgeran kir û ji bo hevdîtinên li Parîsê pêk neyên herî zêde Tirkiye kete nav hewldanan. Di berdewamiya pêvajoyê de, li Urdunê bi tevlîbûna nunerên DYE, Fransa û Îngilîstanê civîneke berfereh pêk hat. Armanca vê hevdîtinê, lêborîn ji şandeya Rêveberiya Xweser xwestin û ji nuve tevlîkirina wan a pêvajoyê pêk anîn bu. Vê carê li şandeya Rêveberiya Xweser bi awayekî baldar hate guhdar kirin û ji bo daxwazên wan li ser maseya muzakereyê were destgirtin di bernamê de hate tomarkirin.

Daxwaziyên ku pêşkêşî maseya mûzakereyan hatiye kirin

Qaşo makeqanûna demkî ya ji aliyê HTŞ'ê ve hatiye amadekirin demokratîk kirin, pergala perwerdê, deryên sînoran (bi taybetî jî deriyê sînor ê Nisêbînê), petrol û kanên din ên dahatên dîtir bi dabeşkirina wan re û xweseriya avaniya hêzên parastinê civîna ku ev mijarana têde hatin nîqaşkirin, di çapermeniyê de rojeveke cîdî da avakirin. Piştî ev hevdîtinên ku erênî derbas bun bi şamê re temasan dîsa dest pê kir. Serdanên Şamê yên bi serokatiya Îlham Ehmed şanda Rêveberiya Xweser demên dawî zêde bûne. Li gor zanyariyên di çapemeniyê de derdikevin armanca bingehîn a van serdanan, Rêveberiya Xweser li ser navê hemû gelê Sûryeyê û jinan dev ji israra Sûryeya demokratîk bernedaye. Hevdîtinên ku Îlham Ehmed tevlê bûne, li gel paradîgmaya demokratîk, ekolojîk û azadiya jinê parastinê, ji bo parastina deskeftiyên li ser nasnameya jin qala gavên diplomatik yên ku divê were avêtin kiriye. Deskeftiyên ku li ser navê şoreşa jinê hatine bi destxistin weke xeta sor tê qebûlkirin, binê wê hatiye xêzkirin.

Hevdîtinên entegrasyonê ku li ser navê çareseriyê tên ferzkirin, li ser nave rêveberiya xweser Îlham Ehmed, li ser navê hêzên parastina jin Rohilat Efrîn û li ser nave hêzên parastinê ên giştî Mazlum Ebdî tevlê bu. Di Rojhilata Navîn ya îro de ku bi karekterê desthilatdariya zilam teşe girtiye, li ser maseya mûzakereyan cîh girtina jinan, dikare weke encameke girîng a têkoşîna jin were nirxandin. Reng û nêzîkatiya jinan a li ser maseya mûzakereyê mohra xwe li hevdîtinan dixe. Ji fermandarên Yekîneyên Parastina Jin (YPJ) Rohilat Efrîn da diyarkirin ku YPJ di nava HSD'ê de wê birêxistinkirina xwe ya cewherî û xweser biparêze, da diyarkirin ku entegrasyon YPJ'ê girê nade. Wekî din jî bêyî ku ewlekariya makeqanûnî pêk were jin wê bê şert û merc baweriya xwe bi zilaman neynin û bi vî awayî sekna jinan a bê tawîz danî hole. Van daxuyaniyan, weke nîşaneya jin di bin her şert û mercî de wê baweriya xwe bi hêza xwe ya cewherî bînîn û li ser lingan bimînin, ev nêzîkatî ji aliyê hemû jinan de hate destek kirin. Di hevdîtinan de ji bo pêşnûmeya makezagonî ya demkî dubare di ber çavan re were derbaskirin tê gotin ku di bin çavdêriya NY de avakirina komîsyonekê hatiye rojevê. Dibêjin dahata petrolê jî cuda wê were destgirtin. Li gel vê, mijara perwerdê jî di rojeva muzakereyan de cîh girtiye. Ji sala 2011'an û vir ve xwendevanên li dibistanên Rêveberiya Xweser perwerde dîtine dîplomayên wan werin naskirin û mufredat were qebulkirin, ji bo nifşê xurt ê pêşerojê weke gavên krîtîk derketin pêş. Di hevdîtina Trump-Colanî de jî weke hate dîtin, her gava ku tê gotin ji bo çareseriyê hatiye avêtin, di bingeha xwe de avakirina rêveberiyeke li gor hesab û berjewendiyên xwe yê, di heman demê de di eksena perçeyek ji dîzayna Rojhilata Navîn pêşde diçe; Ev jî pirsgirêkên hene kurtir dike. Divê were qebulkirin ku, pergalên hene beşeke mezin a kapasîteya xwe ya çareserî avakirinê ji dest daye.

Herî dawî ne ji bo bêhêvîtî were avakirin lê tabloya derketiye hole bi kurtasî ez dixwazim hevokekê bînim ser ziman. Gavên heya niha hatine avêtin, hevdîtinên hatine kirin, nîqaşên li ser maseyên mûzakereyê yên hatine danîn hatine kirin bi axaftinê maye; Tenê peymanên 10'ê adarê û 1'ê insane li ser kaxizê hate îmze kirin, lê gavên pratîk hê jî nehatine avêtin. Di vî alî de peymanên hatine îmzekirin jî bi peymanên devikî re heman çarenusê parve dikin. Tû hevpeyman heya niha nehatiye asta bikeve meriyetê. Dibêjin ku axaftin bi ber bayê çolê re dihere, di hişkesaliyê de hişk dibin û diherin, lê nivis dimîne, bi avê re dibe yek û dihere ku derê jiyan dide.

Huner xelata jiyanê ye

Xwezaya jinê bi cewherê hunerê re hevsenge, her wiha gava ku bedewiya hunerê xwe li bedewiya jinê zêde kiriye, cazîbeya wê şewq daye çavên her kesî. Lewra em civak, jiyan û evîneke ku li dewrû berê jinê şên dibe dibînin.

● Dêrsim Zêrevan

Pêla aqlê gerdûnê tovên hêza jiyanê di ramana mirov de dipişkivîne. Cîhana mirov a metafizik jî dibe enerjiya bedewî û li hevanîna wê diafirîne. Huner jî hîbeyeke wê ya xwezayî ye ku bi riya dîtin û hîs kirinê diteyisîne ser hestê mirov. Ahenga gerdûnê bi xwe karekî hunerî ye. Her tişt bê qusur, pircureyî, diyar û nediyar ku xwe dide hîskirin, mirov li hember sêhbaziya wê matmayî û mest dibe. Gelo mirovê di vê gerdûna bê ser û bin de li ser navê hunerê bi hêza gerdûnê re di nava rikbirî û qayîşê de ye? Yan jî hunerê mîna riya herî kurt dibîne ji pêgihiştina xwedawendî û xwedabûna ku ticarî timahiya wê ji binhişê mirov derneketiye? Ji ber ku nepeniya sermedî û bê dawîbûna mirinê di kirina hunervaniyê re derbas dibe.

Wate sedema afirandina hunerê ye

Kiye û çiye yên ku gava pêşî li ser riya hunerê avêtin? Ew çi hêze ku mirovan ji hunerê re mîna evînê deriyê dil û mejiyê xwe vekirin û di cihê herî bi qedir de erşê wê ava dikin. Nexwe em dighêjin vê encamê: Ger wate nebe, hebûn tenê têrê nake ku mirov bi vê jiyanê re li hev bike û bi rêve biçe. Wate sedema afirandina huner û hunervaniyê ye. Ger em bandora şopa lingê mirovê yekem di heriyê de, weke tabloya sereke ya keşfa hunerê bihesibînin, emê bizanibin ku huner xelata jiyanê ye. Belkî ji wê rojê û heya roja me ya îro, mirov beyî ku li şop û bandora tiştekî kûr û dûr bihizire derbas nabe. Ji hunera mîmarî ya xaniyekî bigre, heya perestgehan mirovahî deyndarên vê tabloyê ne. Ji xwe ilhama jiyanê bi keşfên hunerî yên biçûk dest pê dike. Her wiha ji bo ku mirov ilhamê ji jiyanê bigire, ne girînge ku hunermend be an na. Tene ya girîng ewe ku di feleka jiyana wan de, hebûneke bi navê hunerê hebe ji ber ku hebûna wan parçeyek ji wate û amûra ku huner pê di afire ye.

Bi hestê bayekî nermî ku mijgulê mirovan şeh dike destan li hev anîne. Dengê bablîsokê û xuşîniya pelê darên çinarê ku bi xwe re li ba dike, wêne xêz kirine. Lorîkê dayikê ku bi im ima zarokê ku ji bedena wê şîr dimije, dengbêjî welidandiye. Şivanan di ber çêrandina pez de ji qamûşa bilûr, bêriyên ku bi dotina şîr, dengê karikê ku direvin ber guhanê dayikên xwe, armoniya awazê tevgera jiyanê dirêse. Şevên bi heyv û sitêrkan diçirise hêviya ku wê di her berbangekê de roj hilê, temaya şer û xêrê di çîrokan de fesilandine. Ya ku li ser mirov dimîne ewe ku dil û mejiyê xwe ji her deng û lebatekê re pênaseya mecazî ku hêza wateyê bi afirîne. Wê gavê xwedawendî dibe enerjiyeke xwerû ku xwe li bedena mirovekê/î ku nakokiya mirin û jiyanê di bedena wan de ye, lê bi hebûna xwe wê her hebe bi aline. Pênaseya ku em jêre dibêjin dîrok û danehev jî tiştekî ku nayê wenda kirin e.

Jin hunermenda yekem a çanda hunera jiyanê ye

Ger em bên û bipirsin ku cihê jinê di vê tabloya jiyanê de li kuderê ye, emê bibîn ku portre ya wê ye. Bi cara yekem gava ku kulma xwe tije ax dike û li şûna wê tovekî diçîne, çanda ku wê bibe amûra hunerê mohra xwe li dîroka vejîna jiyanê dide. Lewra jin dibe hunermenda yekem ya çanda hunera jiyanê. Teybetmendiya wê ya biyolojîk ku vê gerdûnê weke diyariyeke wê xelat dike bi rola dayikbûnê, teybetmendiyê wê ku hevbeşin bi xweza û fezayê re, hevaltiya wê bi ajal û zindiyê hawîra wê re, hêjayî xulqdariyeke çandî û hunervaniyê tê dîtin. Ji ber ku teybetmendiya huner û hunervaniyê ne tiştekî ku tê çêkirin, girêdayî hawîra mîhweriye. Bi qasî ku mirov çêke çêdibe. Bi qasî ku hez bike lê zêde dibe û bi qasî ku bê ku bêhêvî bikeve bigere dibîne. Çîroka rêwîtiya jinê ku bi destê mirovahiyê girtiye û aniye roja me ya îro jî, ji vê hêzê çavkaniya xwe digire. Gelekî zahmete ku evqas deme ku jin mirovahiyê bêyî tu bendewariyan di derguşa xwe de dihewîne, lê dilxweşiya bi vê kedê re, dibe heyvanê hunereke resen. Ji ber ku jin fêrî hunerê nebuye, huner jiyan kiriye û afirandiye.

Gava huner bu mijara bazarê jin jî hat kirîn û firotin

Xwezaya jinê bi cewherê hunerê re hevsenge, her wiha gava ku bedewiya hunerê xwe li bedewiya jinê zêde kiriye, cazîbeya wê şewq daye çavên her kesî. Lewra em civak, jiyan û evîneke ku li dewrû berê jinê şên dibe dibînin. Ta ku cinsê beramberî wê hesûdiya wê dike û di qadê de cihekî ji xwe re vediqetîne. Gava ku cinsê nêr ji xwe re cih vediqetîne mebest ne ewe ku hevbeşiya dualîtiya nirxê vê bedewiya huneriye. Berovajî bi hêza zanyariya ku ji cewherê hunerê bigire, bixe bin xizmeta pesinîna berjewendiya serdestiya xwe ye. Ji wê rojê heta rojame ya îro li ser navê hunerê jin di areneya kirêtiyê de dîl hatiye girtin. Kiryarên bazirganî yên xemilandî bi hunera rasteqînî re hat beramberî hev. Zilamê ku ji noşa deshilatdariyê şêt bûyî bi dek û dolabên xwe jinê ji xwezaya wê û ji bedewiya hunerê biyanî dike. Jin, civak yên ku di ferqa van fen û fûtan de bûn, deriyê jîrî û pênaseya rast ji xweza hunerê di ruyên wan de hate girtin. Gava ku huner bû mijara bazarê, jin jî hat kirîn û firotin. Du cêwiyên wateya jiyanê temam dikin bûn mehkûmê qedereke tarî.

Kengî huner dibe jiyanî, civakî û kengî dibe bazarî? Bê guman ev herdu têgeh di xwezaya xwe de dijberin. Ji ber ya ku dibe jiyanî û civakî bi nirxe û ya ku dibe bazarê erzan û sivik dike. Huner ewe ku jîriya mirovên xwedî doz û armancê mezinin. Ji bo nirxên dîrokî û pêşerojeke bi zanyarî û ronakbîriye. Ya ku bazirganiye mijokiya hebûna van nirxaye. Ji cewherê wê vala kirine. Yek ji van nirxên herî giran buha jine, wê jî dikin amûra bazirganiya xwe, di qada ku li ser navê hunerê tê kirin wê bi kar tînin. Ji rêderketina exlaq û wijdan bi destdirêjiya li ser jin û hunerê dest pê dike. Hêzên desthilatdar û pergala kapîtalîst ku bi riya sermayê û teknolojiyê ev qad bi dest xistine, di riya van kiryarên xwe de civakê bê hafîza dîrokî û civakî dihêlin. Hişên wan ditevizînin, mirovên serkorî çêdikin. Ji xwe di bin navê çaxa hişê çêkirî de, ji civak, mirov û jinê re dibêjin pêwîstî bi hizrînê jî nemaye. Dibêjin, emê li şûna wê bihizirin û biaxivin. Mirov û civak di çavê hev de, di çavê xwe de di asta herî jor de bê nirxiya afrîneriyê dijî. Sitranên Eyşeşan, Meryem Xan, Şakiro ku ji ser zimanê dapîr û dayikên me ne diketin, bi riya hişê çêkirî, bi devokek ku tîpên Kurdî bi qirika Tirkî telefuz dike, bi riya jineke ku zilam xeyal kiriye di sere xwe de distirê û em dibhîzin. Di van sitranan de helbestên hunermendên civaka me ya resen Ehmedê Xanê û Cegerxwîn tê bi kar anîn.

Jin Jiyan Azadiyê asoyeke nû di rêwîtiya hunera resen de vekir

Em dizanin wekî Kurd, wekî jin em li ser koka xwe şîn hatine, bila koka me li ser axeke din zuha nebe. Şilêr li zinarên çiyayên Xinêrê û gelek deverên din ên Kurdistanê şîn dibin, gulên reş jî li Rihayê dibişkivin. Xweseriya erdnîgariya hunerê jî cuda ye em vê jibîr nekin. Lewra em dibînin ku îro li Kurdistanê jin bi zanyariya xwe bi jîrbuna xwe şoreşeke hunerî li dar dixin. Helbest, sitran, destan û filman bi hersê gotinên efsunî ku em dibêjin Jin, Jiyan, Azadî pêş dixin, vê yekê asoyeke nû di rêwîtiya hunera resen de vekiriye. Civak li derdora bedewiya jin-dayikê kom kiriye. Berhemên hozaniya jina Kurdistanê bandora perperîkê li cîhanê kiriye. JÎN, JÎYAN, AZADÎ ne ji sê peyvan pêk tê, ew xelata hunervaniya jiyanê ye.

Ji bo her hunermendkê/î gava ku pênûsa xwe girt destê xwe da ku romanekê binivîse, her wênesazek ku firçe û rengan digre destê xwe, ji bo her sitranbêjek ku li ber mîkrefonê disekine û her derhênerek ku kamera xwe radike divê carekê li pişt xwe bizîvire û bi navê esîlbûna xwe ya çanda dîrokî têkeve ser riya zaniyariya hunerê.

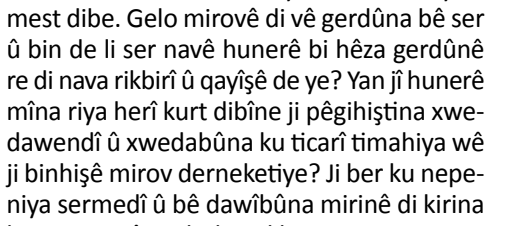

Helbest, sitran, destan û filman bi hersê gotinên efsunî ku em dibêjin Jin, Jiyan, Azadî pêş dixin, vê yekê asoyeke nû di rêwîtiya hunera resen de vekiriye.

Ew yek ji damezînera nexweşxaneya yekem e ku bi jinan re dest bi kar dike, her wiha dekana yekem a Fakulteya bijîşkî û yekem bijîşka Brîtanyayê ye.

Di dawiya sala 1865'an de ezmûna xwe bi serkeftî derbas dike û ji Komeleya Dermansazan a Îngîlîstanê lîsansa bijîşkî wergirt û ew bû yekem jina ku ev maf bidest dixist.

Elizabeth Garrett Anderson:

Çalakvana mafê jin û yekemîn jina bijîşk a Brîtanya

● **Berjîn Tekoşer**

Elizabeth Garrett Anderson di 9'ê Hezîrana 1839'an de tê dinyayê. Ew yekem bijîşk û parazvana mafê jin a Îngîstanê ye.

Ew yek ji damezînera nexweşxaneya yekem e ku bi jinan re dest bi kar dike, her wiha dekana yekem a Fakulteya bijîşkî û yekem bijîşka Brîtanyayê ye. Elizabeth di heman demê de yekm jina ku li Îngîstanê jib o desteya dibistanê tê hilbijartin e. Li gel vê, ew yekem Şaredar û dadwera jin a Îngîstanê ye.

Salên wê yên destpêkê

Elizabeth Garrett di 9'ê Hezîrana 1839'an de li Whitechapel, Londonê ji dayîk dibe. Ew di nav 11 zarokên Newson Garret û Louisa Nee Dunnell wek zaroka duyemîn çav li cîhanê vedike. Bav û kalên Garret an ji destpêka sadsala 17'an ve li Rojhelatê Suffolk wekî hesinkar dixebitin. Newson, zarokê herî biçûk ê malbatê ye û tevî ruhê karsaziyê yê malbatê, mela wî ya akademînk qet tune ye. Piştî bidawî kirina dibistanê, kareke biçûk li bajarê Leiston ê ji wî re pêşniyar dikin û ji bo wê, ji Londonê derdikeve. Ew piştî ku bi Louisa Dunnel re dizewice, diçin kolana bazirganiyê ya li Whitechapel û li wir dijîn.

Dema ku Elizabeth hîn sê salî ye, malbata wê koçî Long Acre 142 dikin. Rewşa bavê wê roj bi roj xweştir dibe û bixwe dikanek zêrfoşan vedike. Newson di sala 1841'an de diçe Suffolk û li wir dest bi jiyanek nû dikin. Malbata Garrett heta sala 1852'an li xaniyekî Gurciyan a li hemberî dêra Aldeburgh ê dijîn.

Di sala 1850'an de, Newson karsazek dewlemend e û dikare li Aldeburh Alde House ku li pişt girekî bû, ava bike. Garrett li ser bingehê ku zarokên wî di dersên taybet ên dema Victoria ya Îngîltere bi serkeftî bin, perwerde û mezin dike.

Ji bo ku Garrett bi siyaseta herîmî re eleqedar bibe, tê teşvîq kirin û rê jê re hat vekirin ku di her mijarekê de serwext bibe.

Salên destpêkê yên perwerdehiya wê

Ji ber ku li Aldeburgh ê dibistan nîn bû, Elizabeth sê mijarên girîng ên xwendin, nivîsîn û matematîkê ji diya xwe fêr dibe. Dema ku Elizabeth Garrett 10 salî bû, jineke hejar a bi nave Miss Edgeworth ji bo perwerdehiya Garrett û xwîşk û birayên wê tê erkdar kirin. Elizabeth sibehan dice dibistanê û piştnîvroyan jî dice meş ê. Ew bê navber perwerdehiyê dibînin û di vê mijarê de jî malbat pir cidî nêz dibe.

Elizabeth pir jîr û zîrek e, gelek caran bi perwerdekara xwe re diket pêşbirgê. Dema ku Elizabeth 13 û xwîşka wê ya mezin jî 15 salî bû, ew şandin dibistanek taybet a keçan li Blackheath a London ê. Dibistan ji hêla xaltîkên helbestvan Robert Browning ve dihat birêvebirin. Li wir, wêjeya Îngîlîz, Fransî, Îtalî û Elmanî dihate hîn kirin.

Ew ê di jiyana xwe de; her çend mamosteyên wê jê re bûn arîkar ku heskirina wê ya ji xwendinê pêş bikeve, lê ew ê pir gazind jî ji mamosteyên xwe bikira. Giliya wê ya sereke jî li ser nebûna dersên zanist û matematîkê di vê dibistanê de bû.

Di tu rewşê de dest ji fêrbûnê berneda

Piştî ku perwerdehiya xwe ya fermî bidawî kir, ew ê 9 salên xwe di mal de û bi birêvebirina kar û barê malê bibohirîne. Lê belê di rewşeke wiha de jî dest ji xwendin û fêrbûnê berneda; sibeha li ser Latînî û matematîkê kar dikir û di her firsendê de dixwend.

Dersa heftane ya xwişka xwe Millicent Garrett a li ser "Axaftina li ser Tiştên Giştî" bi bîr tîne. Her wiha dema ku ew bi xwişk û birayên xwe yên biçûk re civiya, wê li ser siyaset, Dîroka Îngilîstanê ya Macaulay û karûbarên heyî yên Garibaldi nîqaş dikir.

Di sala 1854'an de, dema hîn 18 saliya xwe de ye, ew û xwîşka xwe, serdanekê li hevalên xwe yên dibistanê Jane û Anne Crow dikin. Li wir, ew ê bi Emily Davies, yek ji femînîst û damezînerea koleja Girton a li Combridge re hevdîtin bikin. Wê bi Davies re dostaniyek jiyanî û berdewam dan ava kirin. Davies wê her tim di biryarên girîng ên Garrett arîkar biba û şîret bikira.

Garrett nivîsek li ser Elizabeth Blackwell ku di sala 1849'an de bibû yekem bijîşka jin li Dewletên Yekbûyî, di Kovara Jinan a Îngilîzî de, di sala 1858'an de hatibû weşandin, dixwîne. Garrett tevlî Komeleya Pêşvebirina "Karê Jinan" bû, ku dersên Blackwell li ser "Pîşeyek ji bo Jinan: Tib" organîze dikir; her wiha hevdîtinek taybet di navbera Garrett û doktor de pêk tê. Garrett û Davies êvarekê dema ku di salên 1860'an de serdana Alde House dikirin, li kêleka şomîneyê rûniştibûn û pêşeyek ji bo pêşxistin û berfirehkirina sînorên mafên jinan hilbijartin. Garrett pêşeya bijîşkî fêrî jinan kir û Davies deriyên perwerdehiya zanîngehê ji bo jinan vekir, di heman demê de mafên beştarbûna siyasetê û dengdanê ji Millicent a 13 salî re hat dayîn. Newson di destpêkê de li dijî fikra radîkal a keça xwe ya bûyîna bijîşk derket, lê paşê fikra xwe guhert û hem ji hêla darayî û hem jî ji hêla manewî ve, piştgirî da keça xwe.

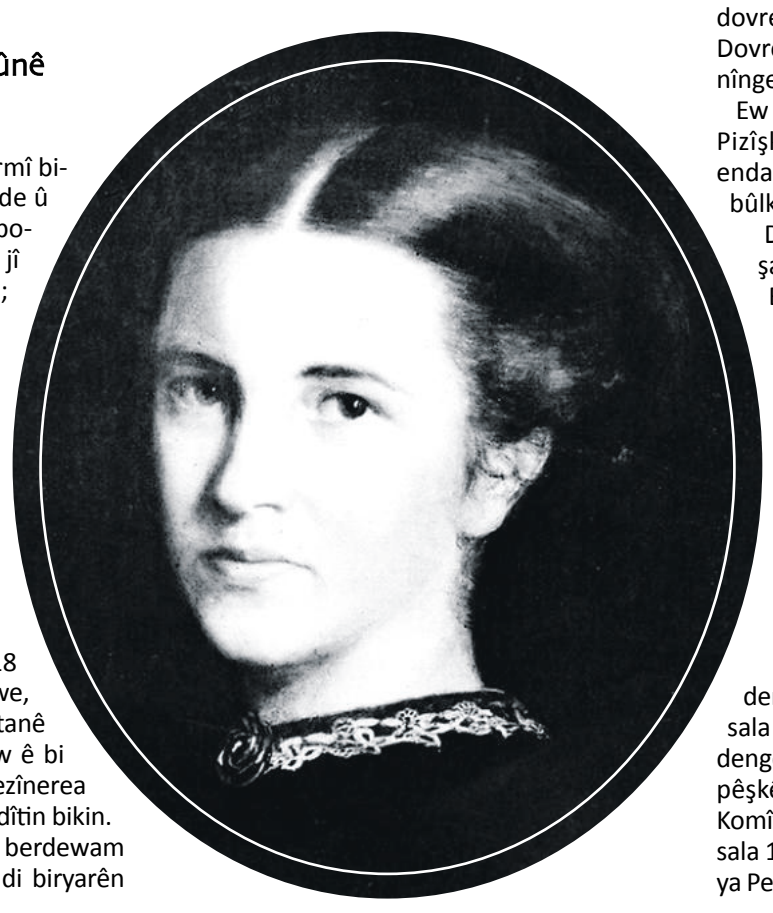

Perwerdehiya bijîşkî

Piştî serdaneke ne serkeftî a bo bijîşkên pêşeng li Harley Street, Garrett biryar dide ku di sala 1860'an de, ji bo 6 mehan wekî perestar li nexweşxaneya Middlesex kar bike. Di destpêka karê xwe de ku hewl dida bide îspatkirin perestarek pir baş e, rê hat dayîn ku ew beşdarî klînîka dermankirinê bibe û paşê destûr hat dayîn ku yekem operasyona xwe encam bide. Her çend nekarî li fakulteya bijîşkî ya nexweşxaneyê qeyd bibe jî, lê destûr hat dayîn ku beşdarî dersên Latînî, Yewnanî û alavên bijîşkî bibe, di heman demê de karê xwe wekî perestar li dermanxaneya nexweşxaneyê berdewam dike. Ji bo ku bikare di nav hefteyê de sê rojan perwerdeya anatomî û fîzyolojiyê bibîne, mamosteyek taybet digire. Di encama vê hewldana wê destûr tê dayîn ku derbasî odeya anatomî û dersên kîmyayê bibe.

Di sala 1861'an de, Garrett di nav xwendekarên mêr de wek kesa 'nexwestî' hatibû îlan kirin û tevî ku ji aliyê rêveberiya dibistanê ve dihat piştgirîkirin jî, di nav komên xwendekarên mêr ên ku li dijî qebûlkirina wî bûn de, nedihat xwestin. Ew neçar dimîne ku ji Nexweşxaneya Middlesex derkeve lê, di kîmya û malzemeyên bijîşkî de bawernameyeke bilind wergirt. Ew koleja Qraliyet jî di nav de serî li gelek zanîngehên wek Oxford, Cambridge, Glasgow, Edînburgh û St Andrews dide, lê her carekê tê red kirin. Di vê têkoşîna wê de, hevala wê Sophia Jex-Blaked ku kêm tê nasîn jî, cih digire. Ji ber ku di dersên anatomî û fîzyolojiyê de belgenameyek taybet wergirtibû, di sala 1862'an de li Enstîtuya Dermansazan hate qebûlkirin û li gorî peymana wê, vê carê ji ber zayenda xwe nehatibû veder kirin.

Di dawiya sala 1865'an de ezmûna xwe bi serkeftî derbas dike û ji Komeleya Dermansazan a Îngîlîstanê lîsansa bijîşkî wergirt û ew bû yekem jina ku ev maf bidest dixist.

Astengî nas nedikir û têdikoşî

Her çend Garrett lîsansa wê ya ji Lijneya Dermanxaneyê hebû jî, wê qet nekarî li tu nexweşxaneyekê pozîsyoneke bijîşkî de cih bigire. Ber bi dawiya salên 1865'an, wê li Londra kolana 20 Upper Berkeley dest bi kar kir. Destpêkê pir kêm nexweş dihatin wir, lê dovre her ku karê wê meztir bû. Piştî 6 mehan, wê xwest maleke lênêrîna nexweşan a derveyî nexweşxaneyê veke da ku jinên xizan bikaribin ji pratîsyenên jêhatî yên zayenda xwe lênêrîna bijîşkî bistînin. Di sala 1866'an de, Garrett Mala Jin û Zarokan a St Mary vekir. Di sala xwe ya yekem de, 3,000 nexweşên nû hatin û 9,300 jî ji bo dermankirina derveyî nexweşxaneyê serî wê dan.

Dema ku Garrett bihîst ku dekanê fakulteya bijîşkî li Zanîngeha Sorbonne xwendekarên bijîşkî qebûl dike, ji bo bidestxistina bawernameya bijîşkî dest bi xwendina zimanê fransî dike.

Di heman salê de, ew ji bo Lijneya Dibistana Londonê (ofîseke nû ji bo jinan) hate hilbijartin; Garrett di nav namzedan de herî zêde deng wergirt.

Ew bi Sophia Jex-Blake re Dibistana Tipê ya Londonê ji bo Jinan damezirîne û li yekane nexweşxaneya hînkirinê ya li Îngilîstanê bû mamoste û ji bo jinan dersan pêşkêş dikir. Ew heya dawiya xebata xwe ya pêşeyî, ji sala 1883'an heya 1902'an li wir dixebite. Ev dibistan dovre wekî Fakulteya bijîşkî tê bi nav kirin. Dovre jî dibe beşek ji dibistana bijîşkî ya zanîngeha London ê.

Ew di sala 1873'an de bû endama Komeleya Pizîşkî ya Brîtanî û 19 salan wek yekane endama jin ma; ji ber ku komeleyê li dijî qebûlkirina jinan deng da.

Di sala 1847'an de, Garrett wek seroka şaxa East Anglican a Komeleya Pizîşkî ya Brîtanî hate hilbijartin.

Ew bi berdewamî di pêşxistina Nexweşxaneya nû ya Jinan û damezrandina Dibistana Tipê ya Londonê de xebitî ku bixwe jî dekana wêderê bû. Di 9'ê Cotmeha 1908'an de, Garrett wek şaredara Altenburgê hate hilbijartin. Ew di heman demê de yekemîn şaredara jin a Îlgîltereyê ye.

Tevgera mafê jinan

Elizabeth Garret Anderson di tevgera mafê dengdana jinan de jî roleke çalak dilîze. Di sala 1866'an de, Ew û Davies ji bo mafê dengdana jinan zêdetirî 1,500 daxwazname pêşkêş kirin. Di wê salê de jî tevlî yekem Komîteya Mafên Jinan a Brîtanî dibe. Ew di sala 1889'an de bû endama Komîteya Navendî ya Peymana Mafê Dengdana Jinan a Neteweyî.

“Su yaşamdır, su barıştır”

Mezopotamya Su Forumu, suyun sınır tanımayan doğasına uygun olarak, bölgesel diyaloğun güçlendirilmesi ve suyun bir çatışma değil, tüm halklar için bir dayanışma zemininin yaratılması için önemli bir adım oldu.

● Sultan Gülsün/Derya Sever

Thales’in “her şeyin sudan doğduğu” arkhesi, Mezopotamya’nın kadim topraklarıyla birlikte düşünsel bir çerçevede ele alınıyor. Mezopotamya, sınırları aşan su yönetimi meselelerinde halkların eşitlikçi ve kolektif iradelerini örgütleme alanı olarak önem kazanmaktadır. Bu bağlamda, Mezopotamya Su Forumu, transborder(sınır ötesi veya ülkeler arası) su diplomasi pratiklerini tartışan ve suyu toplumsal bir hak olarak yeniden konumlandıran kritik bir platform olarak öne çıkmaktadır. Sartre'ın suyu "hem özgürleştirici hem tehditkâr bir varlık" olarak nitelemesi, akışkanlığının insan tecrübesine benzer bir ontolojik belirsizlik taşıdığını vurgulamasıyla bağ taşıyor. Bilgelikle yoğrulmuş olan coğrafyalarda, insanlık tarihinin ontolojik akışını önüne alan, yarına sözünü taşıyan çalışmalara değineceğiz.

Su krizi; birincil parametre

Bölgenin tarihsel ehemmiyetinin temelinde, verimli toprakları besleyen iki kadim su varlığı, Dicle ve Fırat nehirleri yatar; bu bağlamda su, uygarlıkların inşasının, tarımsal üretimin, kültürel dokunun ve devletler arası ilişkilerin katalizörü olmuştur. Ancak, su varlıkları tarihsel ihtişamının ötesinde, günümüzde ciddi bir kırılganlık momenti yaşamaktadır. Metropolleşme, büyük altyapı projeleri, süreğen siyasi ihtilaflar ve iklim krizinin bileşik etkileri tahrip edici etki yaratmaktadır. Ortadoğu’nun dünyanın en hızlı ısınan bölgelerinden biri hâline gelmesiyle yağış rejimleri kökten değişmiş, kuraklık sıklığı tahammül sınırlarını aşmış; su krizi, ekosistemleri, toplumsal yaşamı ve bölgesel güvenliği doğrudan etkileyen birincil bir parametreye dönüşmüştür.

Kamusal, kültürel ve etik bir varlık

Esasen, Mezopotamya’daki su krizinin ardındaki temel gerilim, suyun kamusal, kültürel ve etik bir varlık olmaktan çıkarılarak salt bir meta olarak ekonomik ve politik çıkarlara tabi bir şekilde yönetilmeye başlanmasında yatmaktadır. Suyu izole kapalı bir sistem olarak ele alma eğilimi, su döngüsünün kırılmasıyla tüm ekosistemin dengesini bozmuştur. Aldo Leopold'un "Toprak Ahlakı" yaklaşımı, Dicle-Fırat havzası özelinde, insanın ekolojik topluluğun bir parçası mı yoksa onun mutlak yöneticisi mi olduğu sorunsalını zorunlu kılmaktadır; zira Rachel Carson'ın uyarıları da gösterdiği gibi, kirlenme, tür kaybı ve uzun vadeli ekolojik bozulma riskleri, ekolojik bütünlüğün aşınmasına yol açmaktadır. Bu itibarla, Dicle ve Fırat havzasındaki kriz, ekolojik kapasitenin tükenişinin, genellikle jeopolitik ve politik çatışmalarla perdelendiği bir olgudur.

Etik sorumluluğun yeniden inşası

“İki nehir arasındaki topraklar” anlamına gelen Mezopotamya, Dicle ve Fırat nehirleri tarafından şekillendirilmiş, düzenli taşkınları ve oluşturdukları sulak alanlarla insanlık tarihinin en erken tarım merkezlerinden biri hâline gelmiştir. Bu nehirler, uygarlıkların yükselişinin, tarımsal üretimin ve kültürel yapının belirleyicisi olmuştur. Sümerler ve Akadlar döneminde sulama kanalları ve ağları genişletilmiş, Babil İmparatorluğu döneminde Hammurabi yasalarıyla suyun adil dağıtımı yasal bir zemine oturmuş, Asur İmparatorluğu ise sulama sistemlerini ileri seviyeye taşımıştır. Bu sistemler, bölgenin kurak ikliminе rağmen yüksek tarımsal üretkenliğe ulaşmasını sağlamış; ancak kanalların bakımsızlığı zaman zaman tuzluluk artışı ve toprak verimsizliği gibi sorunlara yol açarak suyun bölgedeki çevresel kırılganlığın da kaynağı olduğunu kanıtlamıştır.

Zarar gören ekosistem

Yağış miktarının düzensiz olduğu ve yer yer kuraklık görülen bölgede bu nedenle su yönetimi, günlük yaşam ve tarım için büyük önem taşıyordu. Dicle ve Fırat başta olmak üzere birçok dere ve kaynak suyu, ayrıca dağlık bölgelerde kışın yağan kar yazın eriyerek nehirleri besliyordu. Yer altı suları da kuyular aracılığıyla kullanılabiliyordu. Mezopotamya’nın büyük şehirlerinde ve tapınaklarda basit filtreleme ve taş kanallar kullanıldığı biliniyor. Dağlık ve kırsal alanlarda ise su daha çok doğal kaynaklardan ve kuyulardan sağlanıyor, tortu ayrımı ve basit süzme yöntemleriyle kullanılabiliyordu.

Mezopotamya’daki sulak alanlar, kuş göç yolları ve yaşam biçimi için kritik habitatlar oluşturmuş olsa da modern dönemde hem doğal değişimlerden hem de siyasi uygulamalardan etkilenerek büyük ölçüde küçülmüştür. İnşa edilen baraj ve rezervuar sistemleri, aşağı havza ülkelerinde su miktarının azalmasına ve ekosistemlerin zarar görmesine yol açmıştır.

Su diplomasisi

Su diplomasisinin güncel durumu, uluslararası standartları ve aşağı havza ülkelerinin meşru kaygılarını sıklıkla göz ardı eden bir hukuki boşlukta ilerlemektedir. Eleştirel analizler, büyük su yapılarının, ekonomik getirilerinin ötesinde, bölgesel çatışmalarda bir silah veya politik hegemonya aracı olarak işlev görebileceği uyarısını içermektedir. Bu tür bir yaklaşım, yalnızca suyun kültürel ve ekolojik özdeğerini hiçe saymakla kalmaz, aynı zamanda Hasankeyf gibi kadim kültür ve doğa mirası üzerinde de geri dönülmez bir tahribat riski yaratır.

Havza ülkelerinde su yönetimi çoğunlukla kurumsal koordinasyon eksikliği, eskiyen altyapılar ve su tüketimi yoğun geleneksel tarım yöntemleri nedeniyle zayıf kalmakta, bu yönetimsel zafiyet krizin politik ve sosyal boyutlarını derinleştirmektedir. Son otuz yılda Ortadoğu'nun en hızlı su kaybeden bölgelerden biri olmasıyla birlikte, yeraltı suyu rezervleri hızla tükenme eşiğine gelmiş, su miktarının düşüşüyle eşzamanlı olarak, su kalitesi de ciddi biçimde bozulmuştur. Tuzluluk oranının artması, kimyasal atıklar ve yetersiz altyapı, Şattülarap bölgesinde tarım arazilerinin kullanılamaz hâle gelmesine ve ekolojik yaşamın ağır bir darbe almasına neden olmuştur. İklim değişikliği ile birlikte, Tarım ve Orman Bakanlığı'nın projeksiyonları, yüzyılın sonunda Fırat-Dicle Havzası'nın brüt su potansiyelinde %60’lara varan bir azalma meydana gelebileceğini öngörmektedir. Uydu verileri ise, havzadaki toplam su kütlesinin, yılda ortalama 27.4 mm civarında azaldığını göstermektedir. Bu dramatik su kaybı ve sıcaklık artışı projeksiyonları, tarımsal üretimi, içme suyu güvenliğini ve ekosistem sağlığını tehdit eden çok katmanlı bir kriz senaryosuna işaret etmektedir.

Biyoçeşitliliğin taşıyıcısı

UNESCO'nun güncel çalışmaları, Dicle-Fırat Havzası'nda endemik balık türlerinin sayısının kritik seviyelere düştüğünü göstermektedir. Bu kayıp, yerel gıda zincirlerini ve kültürel yaşam pratiklerini de doğrudan tehdit etmektedir. Su kıtlığı, tarımın çöküşüyle birlikte kırsal toplulukların kentlere göç etmesine, şehirlerde altyapı ve istihdam baskısını artırarak yeni sosyal gerilimler yaratmasına neden olmaktadır. Su politikalarının merkeziyetçi kararlarla yürütülmesi, yerel ve bölgesel düzeylerde demokratik su yönetimi süreçlerinin önünü kesmekte, suyun özelleştirilmesi eğilimi ise en kırılgan toplulukların suya erişim hakkını engellemektedir. Su bir 'meta' değil kültürel kimliğin ve biyoçeşitliliğin taşıyıcısıdır.

Mevcut politik, ekonomik ve iklimsel parametreler, Dicle-Fırat Havzası'nı sınıraşan sular konusunda dramatik bir kırılganlık eşiğine getirmiştir. Su, ekonomik fayda ve hegemonya aracı olmaktan çıkarılıp ortak miras ilan edilmelidir. Tahsisinde öncelik, enerji üretimi yerine insan ve ekosistemin yaşam hakkına (ekolojik debi) verilmelidir. H. Jonas’ın etik sorumluluk ilkesiyle uyumlu, gelecek nesillere karşı ahlaki bir zorunluluktur.

Yerel Su Meclisleri, su dağıtımına dair kararları almalı; bu da komünal yönetim pratikleri gibi, yerel ekolojik bilginin entegrasyonunu sağlamalıdır. Ayrıca, ekolojik yıkım yaratan altyapıların kontrollü sökümü ve doğaya geri kazandırılması planlanmalıdır. Yerel halkın kabul edeceği, bağlayıcı ve iklim değişikliğine dayanıklı bir Ortak Su Yönetim Çerçevesi tesis edilmelidir.

"Su yaşamdır, su barıştır"

Amed’de düzenlenen 2. Mezopotamya Su Forumu (MSF), 17-19 Ekim 2025 tarihleri arasında "Su yaşamdır, su barıştır" şiarıyla gerçekleşti. Fırat-Dicle havzasının su varlıklarının korunması, sınırları aşan ve Fırat-Dicle’nin yaşam verdiği halkların kültürlerini ve yaşayış biçimlerinin ve suyun özgürleşmesinin, ekolojik adaletin ve barışın tesis edilmesinin bir gerekliliği olduğu vurgulandığı bir buluşma oldu. Forumda yinelediğimiz şuydu: su varlıklarının azalmasının nedeni neoliberal anlatıdaki iklim krizi değil; suyun kapitalist sistem ve ulus devletler tarafından bir tahakküm aracı ve hatta bir savaş silahı olarak kullanılmasının yanında sermaye birikimi için suyun bir metaya dönüştürülmesidir. Özellikle Türkiye'nin GAP gibi büyük projelerle suları tutsak etmesi, nehir akışını engellemesi ve aşağı havzada yaşayan halkları (Irak, Suriye, İran) sudan yoksun bırakması temel siyasi bir sorundur. Şöyle ki Irak’tan gelen katılımcılar su varlıklarının %80 oranında azaldığını belirtti. İran’da Rojhilat’da su kıtlığı var ve Tahran’ın dahi susuzluktan taşınma olasığı var. Katılımcılar, suyun metalaştırılmasının ekolojik kırıma ve soykırıma kadar varan sonuçlar doğurduğunu, bu krizin sorumlusunun halklar değil, sistemi yürüten ulus devletler ve şirketler olduğunu vurguladı.

Suya adil erişim engeli

Su krizinin temelinde suya adil erişimin engellenmesi meselesi ve ekolojik katılım, bölüşüm ve tanınma adaletsizliği vardır. Forumda, sermaye merkezci yaklaşımın bırakılması ve Fırat ile Dicle gibi nehirlerin bir kaynak ya da meta değil, tarih, kültür ve kolektif hafıza taşıyan canlılar olarak, yasal düzlemde yaşam hakkı tanınması gerektiği belirtildi. Fırat-Dicle’de yaşanan bu işgal ve sermaye yıkımı politikalarının, sınırları aşan etkisi de var. Örneğin, Irak’ta su miktarının %80 oranında düşmesi ve bu durumun demografik değişime, tarım alanlarında %70'lik kayba neden olduğu belirtildi. Kuzey ve Doğu Suriye’de ise Allouk Su İstasyonu gibi stratejik yaşam noktalarındaki su kesintileri ve saldırılar yaşam hakkı ihlaline neden olmakta. Türkiye sınırları içinde ise güvenlik gerekçesiyle suyun ve ekosistemin döngüsünü yok eden barajlar başta olmak üzere, madencilik faaliyetleri, hidroelektrik, termik santraller, yeşil dönüşüm adı altındaki yıkımlar ve petrol/kaya gazı arama projeleri gibi ekstraktivist uygulamalar suyu gasp ederek, yaşam alanlarını işgal edip bölgeyi insansızlaştırarak hem ekolojik yıkımı artırdığı gibi hem de halkların yaşamlarındaki ve kimliklerindeki tahakkümü artırıyor.

Su hakkı uluslararası sözleşmeler

“Barış, Su ve Haklar”, “Mezopotamya’da Su Yönetimi ve Su Havzalarının Özgürleştirilmesi” ve “Halkın Su Diplomasisi” konulu atölyelerin somut çıktılarından biri, su hakkını koruyacak uluslararası sözleşmelerin halkların doğrudan katılımıyla hazırlanması ve ortak komisyonlar/meclisler kurulması oldu. Ayrıca, geleceğe dönük planlar arasında, su havzalarındaki madencilik faaliyetlerine karşı yeni politikalar üretilmesi ve Amerika ile Fransa'daki örneklere benzer şekilde, barajların planlama dahilinde sökülmesi, madenlere, yeşil dönüşüm projelerine, ve petrol çıkarma projelerine karşı direnişi büyütmek ve ayrıca hidrolik kırma gibi tehlikeli yöntemlerin yasaklanması önerildi. Mücadelenin tabandan büyümesi için ise, suyun özgürleşmesi amacıyla yerelde su komünleri ve meclisler oluşturulması hedeflendi.

Forum, sadece sorunları tespit etmekle kalmadı, aynı zamanda anti-kapitalist, anti-militarist ve patriyarkaya karşı bir bakış açısıyla ekolojik adalet ve barış mücadelesinin politik hattını çizme iradesini gösterdi. MSF, suyun özgürleştirilmesi mücadelesinin aynı zamanda kimlik soykırıma ve halkların belleğinin yok edilmesine karşı bir duruş olduğunu da içinde barındırıyor. MSF, suyun sınır tanımayan doğasına uygun olarak, bölgesel diyaloğun güçlendirilmesi ve suyun bir çatışma değil, tüm halklar için bir dayanışma zemininin yaratılması için önemli bir adım oldu.

Referanslar

Carson, R. (2020). Sessiz Bahar (Silent Spring)

Jonas, H. (2010). Sorumluluk İlkesi: Gelecek İçin Bir Etik Denemesi (Das Prinzip Verantwortung: Versuch einer Ethik für die technologische Zivilisation)

Leopold, A. (2018). Bir Kum Yöresi Almanağı ve Toprak Etiği Üzerine Denemeler (A Sand County Almanac and Sketches Here and There)

Sartre, J. P. (2016). Varlık ve Hiçlik: Fenomenolojik Ontoloji Denemesi (L'Être et le Néant: Essai d'ontologie phénoménologique)

UNESCO. (2016). The Ahwar of Southern Iraq: Refuge of Biodiversity and the Relict Landscape of the Mesopotamian Cities. World Heritage Committee.

Omayma Gutabi

Sudanlı Kadınlar: Sınırları aşan dayanışma köprüleri kuralım

Sudan?

Sudan, Afrika'nın en büyük ve kaynak zengini ülkelerinden birini paramparça eden ve dünyanın en kötü insani krizlerinden birini yaratan yıkıcı bir savaşın pençesinde. 15 Nisan 2023'te iki general arasındaki bir iktidar mücadelesi olarak başlayan olaylar, milyonlarca insanı yerinden eden ve başkent Hartum da dahil olmak üzere şehirleri harabeye çeviren ülke çapında bir felakete dönüştü. İki general bir zamanlar müttefikti ve Sudan'ın kırılgan demokratik geçiş sürecini rayından çıkaran 2021 darbesini birlikte düzenlediler. İttifakları, paramiliter Hızlı Destek Kuvvetleri RSF'nin ulusal orduya nasıl entegre edileceği ve daha da önemlisi, devleti kimin kontrol edeceği konusunda çöktü. 30 yılı aşkın süren çatışmalardan sonra, Sudan'daki savaş, bölgesel ve dış güçlerin ekonomik ve jeopolitik çıkarlarına göre müdahale ettiği bir vekalet savaşına dönüştü. Çatışmalar ilk olarak başkent Hartum'da patlak verdi ve şehri bir savaş alanına çevirdi. Çatışmalar hızla Darfur, Kordofan ve diğer bölgelere yayıldı ve eski etnik ve bölgesel gerilimleri yeniden alevlendirdi. Bütün mahalleler yerle bir edildi, hastaneler yağmalandı ve siviller çapraz ateşte kaldı. Yabancı güçler çatışmanın karmaşıklığını daha da derinleştirdi. Mısır, güney sınırında istikrarsızlıktan kaygılandığı için orduyu destekliyor. Birleşik Arap Emirlikleri, altın ticareti ve lojistik ağları aracılığıyla RSF ile bağlantılı. Rusya'nın Wagner Grubu, Sudan'ın altın madenlerine ve Kızıldeniz limanlarına erişim sağlamaya çalışarak savaşa küresel bir boyut kazandırdı. Acıların boyutu çok büyük. Sudan içinde ve sınırları ötesinde 8 milyondan fazla insan yerinden edildi. Yüzbinlerce kişi öldü veya yaralandı. Gıda kaynakları tükenirken, yardım konvoyları çatışmalar nedeniyle engelleniyor ve açlık bir savaş silahı olarak kullanılıyor. Milyonlarca insan akut açlıkla karşı karşıya. Birleşmiş Milletler, Sudan'ın bazı bölgelerinin kıtlığın eşiğinde olduğu konusunda uyarıda bulunuyor. Darfur'da etnik katliamlar, cinsel şiddet ve zorla yerinden edilme haberleri, 2000'li yılların başındaki dehşeti yansıtıyor. Sağlık sistemi neredeyse çökmüş durumda ve salgın hastalıklar yayılıyor.

Sudan'daki kargaşa yeni bir şey değil. Ülkenin modern tarihi, askeri cunta, isyan ve çevre bölgelerin ihmal edilmesi döngüleriyle şekillenmiştir. 2019'da devrilene kadar otuz yıl boyunca iktidarda olan Ömer el-Beşir döneminde, devlet Darfur'daki ayaklanmaları bastırmak için Janjaweed gibi milisleri güçlendirmiş ve bu karar, bugünkü RSF'nin tohumlarını atmıştır.

Savaşın özünde, devletin, ekonominin ve Sudan'ın engin doğal kaynaklarının kontrolü yatmaktadır. RSF, kazançlı altın ticaretini domine ederken, ordu altın madenlerini, önemli devlet kurumlarını ve Kızıldeniz'deki ticaret yollarını kontrol etmektedir. Her iki taraf da zaferi hayatta kalmak için gerekli görmektedir.

● **Zenda Leylan**

2019 yılında Sudan'da Ömer el-Beşir'in 30 yıllık diktatörlüğüne son veren toplumsal ayaklanmanın öncülüğünü kadınlar yaptı. Ülkede, kadın öncülüğünde demokratik bir sistemin inşa edileceğine dair umutların yükseldiği bir süreçte Sudan'da iktidar çatışmaları kanlı bir savaşa dönüştü. 26 Ekim'den bu yana ise Faşir kentinde korkunç katliamlar yaşanıyor, kadınlara yönelik kırım saldırıları düzenleniyor. Sudan'da devam etmekte olan şiddetin arka planını, kadınların direnişini ve kız kardeşlerinden beklentilerini Sudan'da yaşayan barış ve güvenlik uzmanı Omayma Gutabi ile konuştuk.

Savaşın Sudan'daki topluma yansımaları nasıl?

Sıradan Sudanlı erkek ve kadınlar için günlük yaşam, hayatta kalma mücadelesine dönüştü. Şehirler harabeye döndü ve milyonlarca insan elektrik, temiz su ve tıbbi bakımdan yoksun bir şekilde yaşıyor. Aileler ayrıldı, milyonlarca çocuk okula gidemiyor ve insani yardım kuruluşları ihtiyaç sahiplerine ulaşmak için mücadele ediyor. Her iki taraf da uzlaşmayı reddedip askeri zafer elde etmeyi umduğu için, barışı sağlamak için yapılan diplomatik çabalar defalarca başarısız oldu. Bu arada, on yıllardır süren çatışmalarla zaten yıpranmış olan ülkenin sosyal dokusu da parçalanıyor.

Sudan'daki savaş, iki general arasındaki bir çatışmadan daha fazlasıdır. On yıllardır süren askeri hakimiyet, ekonomik eşitsizlik ve siyasi ihanet üzerine kurulmuş bir devletin şiddetli çöküşüdür. Ateşkes ve sivil yönetime giden güvenilir bir yol olmadan Sudan, tüm bölgeyi istikrarsızlaştırıp bir nesli savaşın içinde hapsetme riski taşıyan uzun süreli bir çöküşe sürüklenme tehlikesiyle karşı karşıya.

2019'daki devrim kadın rengiyle dünyaya yansıdı.

Sudan halkı 2018 ve 2019'da diktatörlüğe karşı ayaklandığında, kadınlar sadece katılımcı değil, liderlerdi. Hartum sokaklarından Darfur köylerine kadar, kadınlar Ömer el-Beşir'in 30 yıllık rejimini deviren devrimin ön saflarında yer aldı. Sloganları, şarkıları ve cesaretleri, özgürlük, barış ve adalet vaat eden yeni Sudan'ın sembolleri haline geldi. Ancak beş yıl sonra, bu rüya tehdit altında. Nisan 2023'te patlak veren savaş, ülkeyi yıkıma uğratmakla kalmadı, bir zamanlar değişim umudunu temsil eden kadınları da hedef aldı.

Devrim sırasında Sudanlı kadınlar sosyal ve siyasi manzarayı değiştirdiler. Protestolar düzenlediler, mahalle direniş komitelerine liderlik ettiler ve diğerleri konuşmaya korkarken ihlalleri belgelediler. Devrimin birçok figürü ve simgesi vardı, bunlar demokrasi talep etmek için tutuklanma, şiddet ve ölüm riskini göze alan binlerce kadını temsil ediyorlardı.

"Kadınlara Baskıya Hayır" ve Sudanlı Sivil ve Siyasi Grupların Kadınları (MANSAM) gibi kadın grupları, toplulukları harekete geçirmek, protestoları koordine etmek ve devrim sonrası siyasi gündemi şekillendirmek konusunda kilit rol oynadılar. Sadece diktatörün devrilmesini değil, kıyafet kurallarından seyahat yasaklarına ve ayrımcı aile statüsü yasalarına kadar kadın haklarını kısıtlayan yasaların da kaldırılmasını talep ettiler. Kısa bir süre için, Sudanlı kadınların eşitlik ve adalet ilkeleri üzerine ulusun yeniden inşasına yardımcı olmaları mümkün görünüyordu.

Günümüzde kadınların durumu nasıl?

Sözünü ettiğim umutlar, 2021 askeri darbesinden sonra, kırılgan sivil hükümetin şu anda savaşta olan aynı generaller tarafından devrilmesiyle sönmeye başladı. Kadın aktivistler, susturulan ilk kişiler arasındaydı. Ordu iktidarını sıkılaştırırken, çoğu gözaltına alındı, taciz edildi veya sürgüne zorlandı.

2023'te tam ölçekli savaş patlak verdiğinde, kadınlar bir kez daha kendilerini cephede buldular, ancak bu kez acımasız bir şiddet kampanyasının hedefi olarak. Darfur ve diğer bölgelerde, toplu cinsel şiddet, tecavüz ve kaçırma vakalarıyla ilgili haberler arttı. Kadınlar ve kızlar, etnik kökenleri, aktivizmleri veya sadece kadın oldukları için hedef alındı. Cinsel şiddetin bir savaş silahı olarak kullanılması yaygınlaştı ve yirmi yıl önceki Darfur'daki zulmü hatırlattı.

Savaş, devrimden sonra kadınların kaydettiği ilerlemelerin çoğunu da silip süpürdü. Sivil toplum ağları parçalandı ve birçok kadın örgütü ofislerini, kaynaklarını ve üyelerini kaybetti. Hartum'da sayısız kadın yerinden edildi, geçici kamplarda yaşıyor ya da sınırları geçerek Çad, Güney Sudan ve Mısır'a kaçıyor. Süren şiddet birçok sesi susturdu, ancak hepsini değil.

Kadınlar erkek-devlet şiddeti karşısında nasıl direniyor?-

Savaşın ortasında bile Sudanlı kadınlar direnmeye devam ediyor. Ülkenin dört bir yanında ve sürgünde, ağlarını yeniden kuruyor, suçları belgeliyor ve temel insani yardım sağlıyorlar. Tabandan gelen gruplar, cinsel şiddet mağdurları için güvenli alanlar organize ediyor, gıda ve ilaç dağıtıyor ve çevrimiçi kampanyalarla farkındalık yaratıyor.

Darfur' da kadın komiteleri, yardım çalışmalarını sessizce koordine ediyor ve yerinden edilmiş aileleri koruyor. Daha güvenli bölgelerde, kadın gazeteciler ve aktivistler, dünyanın dikkatini krize çekmek için çalışıyor. Sudanlı diaspora, özellikle Avrupa, ABD ve komşu ülkelerdeki kadınlar, savunuculuk için hayati bir ses haline geldi ve uluslararası kuruluşları savaşın cinsiyetçi doğasını tanımaya ve barış müzakerelerine kadınları dahil etmeye zorluyor.

Devam eden savaş ve soykırım sadece hayatları yok etmekle kalmıyor, aynı zamanda kadın öncülüğü ve direnişinin hatıralarını da silmeye çalışıyor. Şiddet, toplulukların ahlaki ve sosyal çekirdeğine saldırarak onları parçalamak için tasarlanmıştır ve Sudan'da bu çekirdeğin her zaman kadınlar da

dahil olmuştur. Ancak, yerinden edilme, travma ve kayıplara rağmen, Sudanlı kadınlar örgütlenmeye, seslerini duyurmaya ve adalet talep etmeye devam ediyor.

Kadınların bugünkü mücadelesi sadece hayatta kalmak için değil, tanınmak, ateşledikleri devrimin unutulmamasını sağlamak ve uğruna savaştıkları gelecekteki Sudan'ın hala var olma şansı olmasını sağlamak içindir. Savaş karşısında kadınlar, ülkenin direnç ve yenilenme için en güçlü gücü olmaya devam ediyor.

Dünya kadınlarına nasıl bir çağrı yapmak istersiniz?

Dünyanın kadınlarına, kendi topraklarında yürüyüşler düzenleyen, direnen ve özgürlük hayalini kuranlara, Sudanlı kadınlar sadece kederle değil, dayanışma içinde sesleniyor. Mücadelemiz tek başına değildir. Kadınları susturmaya, tarihimizi silmeye ve topluluklarımızı yok etmeye çalışan egemenlik sistemlerine karşı ortak bir mücadelenin parçasıdır. Bugün, Sudan yanarken, dünyanın her yerindeki kadınları, gözlemci olarak değil, aynı küresel özgürlük hareketinin kardeşleri olarak bizimle birlikte durmaya çağırıyoruz.

Latin Amerika'dan Orta Doğu'ya, Afrika'dan Avrupa'ya kadar her topluluktan kadınlara, Sudan'daki savaşı uzak bir trajedi olarak değil, gücün baskı üzerine kurulu olduğu her yerde kadınların maruz kaldığı şiddetin bir yansıması olarak görmeleri için çağrıda bulunuyoruz. Düşen bombalar, sistematik tecavüzler, milyonlarca insanın yerinden edilmesi, bunlar sadece Sudan'ın yaraları değildir. Bunlar, özgürlük talep etmeye cesaret eden tüm kadınların yaralarıdır.

Seslerinizi, platformlarınızı, dayanışmanızı istiyoruz. Toplantılarınızda bizim adımızı söyleyin. Hareketlerinizde hikayelerimizi paylaşın. Hükümetlerinize ve uluslararası kurumlara, boş sözlerle değil, gerçek koruma, insani yardım ve savaş suçlularını sorumlu tutan adalet mekanizmalarıyla harekete geçmeleri için baskı yapın.

Dünyanın, Sudanlı kadınların pasif savaş kurbanları olmadığını anlamasını istiyoruz. Bizler organizatörler, şifacılar, belgelendiriciler ve savunucularız. Yerinden edilsek bile, bakım ve direniş ağlarını yeniden inşa ediyoruz. Ancak bunu tek başımıza yapamayız. Dünyanın sessizliği, özellikle bir zamanlar devrimimizi kutlayan kadın hareketlerinin sessizliği, izolasyonumuzu derinleştiriyor.

Sudan'daki savaşın sadece siyasi bir çatışma olmadığını, kadınların bedenlerine, seslerine ve geleceklerine karşı bir savaş olduğunu görmenizi istiyoruz. Bu, bir zamanlar milyonlara ilham veren devrimimizdeki kadın liderliğin hatırasını silme girişimidir.

Kürt kadınlarının özgürlük mücadelesini nasıl görüyorsunuz?

Kürt kadın hareketinden derin bir ilham alıyoruz. Bu hareketin mücadelesi, savaş ve ataerkillik karşısında örgütlü, feminist direnişin nasıl olabileceğini dünyaya gösterdi. Kürt kadınlar, savunma, eğitim ve yönetim alanlarında özerk yapılar kurarak, kadınların sadece protestolarda değil, tüm toplumları yeniden inşa etmede de öncülük edebileceğini kanıtladılar. Jineoloji felsefesi bizde güçlü bir yankı uyandırıyor. Bu felsefe, kadınların kurtuluşunun toplumun kurtuluşundan ayrılamayacağını bize hatırlatıyor. Kürt kadınların topraklarını ve onurlarını yok olmaktan korudukları gibi, Sudanlı kadınlar da topluluklarımızı, hatıralarımızı ve var olma hakkımızı korumak için mücadele ediyorlar. Onların cesaretini onurlandırıyor ve mücadelelerinde kendimizin bir yansımasını görüyoruz. Birlikte, hiçbir devrimin kadınlar olmadan tamamlanamayacağı inancıyla, Kürdistan dağlarından Darfur ovalarına kadar uzanan bir direniş zinciri oluşturuyoruz.

Dünya kadınları olarak nasıl bir ortak mücadele geliştirmeliyiz?

Sudanlı kadınlar olarak, savaş karşıtı, soykırım karşıtı ve ataerkil sisteme karşı mücadeleyi merkezine alan küresel bir kadın hareketi hayal ediyoruz. Önceliklerimiz arasında şunlar yer almalıdır: Cinsel şiddet ve yerinden edilmeye karşı uluslararası mekanizmalarla çatışma bölgelerindeki kadınların korunması. Savaş suçlarının hesabının sorulmasını ve cinsel şiddet faillerinin adalete teslim edilmesini talep ediyoruz. Özellikle en zor koşullarda yardım, eğitim ve travma bakımı sağlayan taban kadın ağlarına destek çağrısında bulunuyoruz. Kadınların barış müzakerelerine sembolik olarak değil, karar vericiler olarak ve Sudan'ın geleceğini tartışan forumların merkezinde yer almaları için çağrıda bulunmaya devam edeceğiz.

Dünyanın her yerindeki kadınlardan Sudan'ı uzak bir trajedi olarak değil, özgürlük, barış ve adalet için verdiğimiz ortak mücadelede canlı bir cephe olarak görmelerini istiyoruz. Sudanlı kadınları ezen sistemler, yani militarizm, kapitalizm ve ataerkillik, dünyanın her yerindeki kadınları tehlikeye atan sistemlerin aynısıdır.

Mesajımız basit: Sizin özgürlüğünüz bizimkine bağlıdır. Sudan'daki kadınlar soykırıma direndiğinde, Kürt kadınlar özerkliklerini savunduğunda, dünyanın her yerindeki kadınlar şiddete karşı ayaklandığında, hepimiz aynı davayı ilerletiyoruz.

Sınırları, dilleri ve tarihleri aşan dayanışma köprüleri kuralım. Hiçbir kadının mücadelesinin unutulmamasını ve hiçbir kadının sesinin susturulmamasını sağlayalım. Savaşın küllerinden, kadınların direnişinin istisna değil, barışın temeli olduğu bir dünya inşa edebiliriz.

Avustralya'da bir öncü: Bella Guerin

Guerin, ateşli bir savaş karşıtı propagandacıydı. 1916 yılında Avustralya dışında zorunlu askerliğe karşı kampanya yürüten Askerlik Karşıtı İşçi Kadınlar Komitesi'nin kampanyasına öncülük etti.

Julia Margaret (Bella) Guerin, daha adil ve daha insancıl bir Avustralya için yorulmadan çalışmalar yürüten bir sendika üyesi, bir feminist, kadın hakları ve özellikle de kadınlara oy hakkı savunucusu, askerlik karşıtı siyasi bir aktivist ve öğretmendi. Halk arasında Bella Guerin olarak tanındı. 23 Nisan 1858'de Williamstown-Victoria Kolonisi'nde (Avustralya) doğdu. Babası, önce ceza çavuşu, sonra da hapishane valisi olarak görev yapan Patrick Guerin, annesi ise Julia Margaret'ti. Her ikisi de İrlanda doğumluydu.

Kadınların eğitilmesi önceliğiydi

Bella Guerin kadınların eğitim olanaklarına kavuşmasının zor olduğu bir dönemde, evde eğitim görerek 1878'de üniversite sınavına girip üniversiteye başladı. Aralık 1883'te tüm engelleri aşarak Melbourne Üniversitesi'nden lisans derecesini aldı. Avustralya üniversitelerinden mezun olan ilk kadındı. İki yıl sonra, bir engeli daha aşarak 1885'te yüksek lisans derecesini aldı. Öğretmen olarak görev yaptığı ilk yer, Ballarat'taki Loreto Manastırı'ydı. 'İyiliğe güçlü etki eden asil ve düşünceli kadınlardan oluşan bir grup' yetiştirmek için Katolik kızlara yüksek öğrenim bursları verilmesini teşvik etti. Burs yaratma çalışmalarına aktifçe katıldı. Daha sonra Ballarat Maden Okulu'nun üniversite derslerinin kadın müdürü oldu. Öğrencilerini üniversiteye hazırlamak için dersler verdi.

Fidan Yıldırım

Guerin 29 Haziran 1891'de, Melbourne'deki St. Patrick Katedrali'nde memur olan Henry Halloran ile evlendi ve öğretmenlik görevinden istifa etti. 80 yaşındaki Halloran aynı zamanda şairdi ve 1884'te bir mezuniyet portresi gördükten sonra Bella Guerin'e övgü dolu bir şiir yazmıştı. Henry Halloran evlendiklerinden yaklaşık iki yıl sonra, 19 Mayıs 1893'te Sidney'de vefat etti. Eşi öldüğünde Bella Guerin, Henry Marco adını taşıyan küçük oğluyla kaldı.

Bella Guerin ikinci evliliğini 1 Ekim 1909'da Melbourne-St. Kilda'daki Christ Church adlı kilisede kendisinden otuz yaş küçük George D'Arcie Lavender ile yaptı. Ancak bu evliliği de kısa sürdü. Sorasında ömrünün büyük bölümünü öğretmen olan kardeşi Marco Guerin ile birlikte geçirdi.

İkinci evliliği bittikten sonra Bella Guerin maddi olanaksızlıklar nedeniyle öğretmenliğe geri döndü. Sırasıyla Sidney, Carlton, Prahran ve Doğu Melbourne'de öğretmenlik yaptı.

Kadın hakları savunucusu

1890'ların ortalarından başlayarak, kadın haklarını savunan çevreler içinde yer aldı. Kadınların oy hakkı için kampanya yürüten tanınmış bir kadın hakları savunucusu oldu. Bendigo Üniversitesi'ni yönettiği 1898-1903 yılları arasında Bendigo Kadınlar Oy Hakkı Birliği'nde görev aldı ve kadınların oy hakkını kazanması için çalışmalar yaptı. 1904 yılından 1917 yılına kadar Campertown'da ve Melbourne'un South Yarra, St. Kilda, Parkville ve Brunswick bölgelerindeki bazı küçük okullarda öğretmenlik yaptı. Ancak muhtemelen yoğunlaşan siyasi faaliyetleri yüzünden ve çalışma koşulları konusunda Eğitim Bakanlığı ile anlaşmazlıklar yaşaması nedeniyle öğretmenlikteki başarısı zamanla azaldı.

Son yıllarına kadar işçi hareketinin lideri ve aktivisti olarak çalışmaya devam eden Guerin işçi sınıfı kadınlarını örgütledi ve hareketin kendisi de dahil olmak üzere karşılaştığı her yerde cinsiyetçiliğe karşı çıktı.

Kadın Siyasi Derneği'ne katıldı

Bella Guerin, ünlü feminist Vida Goldstein'ın liderliğindeki Kadın Siyasi Derneği'ne katıldı ve 1912-14 yılları arasında bu derneğin başkan yardımcılığı görevini üstlendi. Bu görevdeyken Vida Goldstein'ın 1913 yılı Senato seçim broşürünün ortak yazarlığını yaptı. Vida Goldstein, Avustralyalı bir kadın hakları savunucusu ve sosyal reformcuydu. Kadınların aday olabildiği ilk seçim olan 1903 federal seçimlerinde aday olan dört kadından biriydi ve sonraki dönemlerde de dört kez daha seçimlerde adaylığını koydu.

Zeki, ikna edici ve öğretici bir yorumcu

Parti dışı feminist örgütlere ve İşçi Partisi örgütlerine aynı anda üye olma koşullarının ortadan kalkmasıyla Bella Guerin 1914 yılından itibaren işçi hareketi içinde daha önemli bir rol üstlendi. İşçi Partisi, Victoria Sosyalist Partisi ve Kadınlar Sosyalist Birliği adına örgütlenme çalışmalarında yer aldı; onlar adına yazmaya ve konuşmalar yapmaya başladı. Gayri meşru çocukların hakları, 'cinsiyet ayrımı olmaksızın kardeşlik' ve İngiliz militan kadın hakları savunucularının savunulması gibi bir dizi tartışmalı toplumsal konuda 'zeki, ikna edici ve öğretici' bir yorumcu olarak isim yaptı.

Zorunlu askerliğe karşı kampanya yürüttü

Guerin, ateşli bir savaş karşıtı propagandacıydı. 1916 yılında Avustralya dışında zorunlu askerliğe karşı kampanya yürüten Askerlik Karşıtı İşçi Kadınlar Komitesi'nin kampanyasına öncülük etti. Guerin bu komiteyi, askerlik hizmetine karşı sendika kampanyasının lideri ve geleceğin başbakanı John Curtin ile yaptığı bir toplantıda kurdu. Adelaide, Broken Hill ve Victoria'nın metropol ve kırsal merkezlerinde militarizm karşıtı, toplanma ve ifade özgürlüğü haklarını savunmak amaçlı konuşmalar yaptı.

Tartışmalara yol açan doğru tespitler

Son yıllarına kadar işçi hareketinin lideri ve aktivisti olarak çalışmaya devam eden Guerin işçi sınıfı kadınlarını örgütledi ve hareketin kendisi de dahil olmak üzere karşılaştığı her yerde cinsiyetçiliğe karşı çıktı. 1918 yılında İşçi Partisi Kadın Merkezi Örgütlenme Komitesi Başkan Yardımcılığı görevine atanan Bella Guerin İşçi Partisi üyesi kadınları politik kararlarda yeterince temsil edilmeyen, yardımcı bağış toplama rollerine itilen, "gösteri yapan pudel ve katır" olarak nitelendirdi. Doğru bir tespit yapmış olmasına karşın bu değerlendirmesi eleştiri ve tartışmalara yol açtı. Bundan sonra İşçi Partisi'ni "yalnızca Kızıl Bayrak'ın temsil ettiği ilkelere bağlı kaldığı sürece" örgütledi; parlamenter sisteme inanmakla birlikte kapitalizmin kaldırılmasını arzu ediyordu.

Sosyalist bir feminist

Dini konularda Roma Katolikliğinden rasyonalizme doğru bir evrim geçirdi. Siyasi evrimini de "emperyalist kelebek"ten "demokratik kurtçuk"a doğru şeklinde tanımladı. İşçi Partisi içinde sosyalist bir feminist olması nedeniyle sürekli gerginlikler yaşadı. Kendini bir "ulusal idealist" ve "ıslah olmaz bir militan" olarak görüyor va kadınların kamusal hayata katılımını destekliyordu. "Eşsiz yeteneklere" sahip bir hatip olarak görülüyordu. 1915'ten itibaren Adelaide'de doktorluk yapan oğlu, onun için "en nazik ve en kibar kadın" tanımını yapıyordu.

İsmi yaşatılıyor

Öğretmen olarak görev yaptığı Ballarat Üniversitesi (bugün Avustralya Federasyon Üniversitesi adını taşımaktadır) onun onuruna Mt. Helen kampüsünün iki öğrenci yurdundan birine Bella Guerin Öğrenci Yurdu adını vermiştir.

Yine, Canberra'nın Chisholm banliyösündeki Guerin Place onun ismini taşımaktadır.

Bella Guerin, Avustralya'nın Victoria Eyaleti'ndeki kadınların başarılarını takdir etmek amacıyla 2001 yılında kurulan Victoria Kadınlar Onur Listesi'ne dahil edilmiştir.

Bella Guerin 65 yaşındayken, 26 Temmuz 1923'te karaciğer sirozu nedeniyle Adelaide'de (Güney Avustralya) yaşamını yitirdi ve West Terrace'daki Katolik mezarlığında toprağa verildi.

AYLIK
☐ 3 €

ABONE FORMU

12 AYLIK
☐ 30 €

İsim: .....
Adres: .....
Tel no: .....
Banka adı: .....
Hesap No: .....
Blz:.....

TARİH: .....
ABONE: .....
İMZA: .....
YAPAN: .....

NEWAYA JIN
Konto Sahibi: Stg Onderzoeks Centrum v.
Hollanda İçi Banka İsmi: ING
Hollanda İçi Konto No: 8525445
Hollanda IBAN: NL54 INGB0008525445

Hollanda Dışı Konto No:
IBAN: NL54 INGB0008525445 BIC: INGBNL2A

TEL NO: 0031 647 74 09 17
e-mail: newayajin.abo1@gmail.com

Soruyorum; estetik mi, görsel şiddet mi?

Şiddet, tanımına göre bölümlere ayrıldığında karşımıza fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet türleri çıkıyor. Teknolojik gelişmeye paralel olarak (o artık nasıl bir gelişmeyse?!?) buna dijital şiddeti de ekleyebiliriz. Bazı kadın hareketleri bu şiddet türlerine flört şiddetini, ısrarlı takibi de eklemiş. Ben de bu şiddet türlerine —tırnak içinde söylüyorum— "estetik" şiddet ve "boy" faşizmini ekliyorum. Buna "boy şiddeti" de diyebiliriz.

Kendini beğenmeme hâli

Evet, şimdi tüm bu şiddet türlerini de eşelersek, kendimizi bir anda bin bir şiddet biçiminin ortasında buluruz. Biraz akıllıysak, tıpkı Binbir Gece Masalları'ndaki Şehrazat'ın ölüme meydan okuması gibi şiddete, haksızlığa, ahlaksızlığa meydan okuyabiliriz. Biliyorum, her gün kadınlar olarak şiddete meydan okuyoruz; ona şüphe yok. Ama değişiyor mu, ona bakmalıyız. Yoksa ne anlamı var "şiddete karşıyım" demenin? Karşı olmak dövülmemizi engellemiyor. Fiziksel olarak dövülüyoruz, ruhsal olarak dövülüyoruz, ekonomik olarak dövülüyoruz; hatta "estetik" olarak dövülüyoruz. "Şunun sıfatına bak" sözüyle başlayan, saç rengimizden ayak tırnağımıza kadar uzayan bir yergiler silsilesiyle yüreğimizin ta orta yerine kızarmış yağ dökmüşler. O da yetmemiş, sürekli kendimizde kusur arayarak hiç kimsenin veremeyeceği zararı vermişiz. Yani bir kendini beğenmeme, kendinden memnuniyetsizlik hâli, anamızın vergisi suratımızın façasını bozmamızı getirmiş. Artık birileri içimize kızarmış yağ dökse ne yazar? Yan, yana bildiğin kadar...

Bu nasıl bir güzellik anlayışı

Yani Star aşkına bacım; sorunu olmayan burnunla oynamanın, anne vergisi sıfatın ortasına palyaço dudağı koymanın alemi ne? Bunun neresi estetik, nerede? Söylemeyeyim, söylemeyeyim diyorum ama karnım şişti. Arkadaş, o nasıl bir kötülüktür kendine yapmışsın? Aynadan kendine bakarken, o nur cemalinin ortasında dışa doğru patlamış, yüzünün yarısını kaplamış dudak nedir öyle? Yeminle bakmaya korkuyorum. Baktığımda da gözümü alamıyorum, o an bir şok türbülansına giriyorum. Benliğim böylesi bir var olma hâline yabancılık alarmı veriyor. Alerjik reaksiyonlar gösteriyorum. Yapmayın lütfen; göz ölçüsü, kıvam, nizam diye bir şey var.

Tamam, kabul; bir insan kendine bakmalı. Teknolojinin, bilimin bazı nimetlerinden yararlanmalı. Cildine bakım yapmalı. Hava koşullarına karşı cildini koruyacak ürünler kullanmalı. Yüzündeki lekeleri giderecek şeyler yapmalı. Ama Allah aşkına siz söyleyin; geniş, ince, uzun bir surata küçük burun gider mi? O burun koca bir suratın ekvatorunda küçük bir nokta gibi duruyor. Ne manasız bir surat öyle. Hele o güzelim, pürüzsüz yüze o patlak dudak gider mi? Allah aşkına bu görsel şiddet içeren "güzellik" anlayışını nereden edindiniz?

Beterin beteri var

Şimdi sevgili okuyucu, belki diyeceksin, "Surat senin suratın değil, sana ne..." Evet, elbette surat benim suratım değil. Ama göz benim gözüm. Hadi onu da geçtim, ma biz birbirimizden de sorumlu değil miyiz? Uğradığım görsel şiddet bir tarafa, ula bacım kendine çektirdiğin acı, ızdırap ve şiddete ne diyeceksin? Star esirgesin, beterin beteri var...

Bugün dünyada en fazla estetik ameliyatların yapıldığı ülkelerin başında ABD geliyor. Durun, ikinci sırada hangi ülke var biliyor musunuz? Şu sözde doğal cilt ürünleriyle öne çıkan Güney Kore. Güney Kore, plastik cerrahi ameliyatlar bakımından birinci sırada. Estetik ameliyatta Brezilya ve Japonya'dan sonra Türkiye beşinci sırada geliyor. Enteresan, ben de size Meksika örneğini verecektim. Malumunuz, insan düşünen bir varlık; soru sormadan duramıyor. Cevapları ise eşek tepsin. Her cevap yeni bir soruya çıkıyor.

Kadın ve erkeğin yitim hâli

İşte soru geliyor: Bir kadın, bir erkek tarafından sahiplenilmek için neden estetik ameliyat olur? Bir erkek neden her yeri estetikten geçilmeyen bir kadın arar? Ve bir kadın, estetik ameliyat parası bulmak için nasıl bir erkekle olur? Peki, aynı erkek, estetik parası verdiği kadını, estetik olduktan sonra nasıl yeniden tercih eder?

İşte bu Meksikalı para babası erkeklerin garip bir döngüsü... Zengin erkeğin etrafındaki geniş kalçalı, büyük göğüslü kadın, o erkeğin zenginlik ölçüsü... Şimdi ucubelik şurada; böyle erkekler için kalça ve göğsünün şeklini bozan kadınlar, böyle kadınlar için yanıp tutuşan erkekler... İşte buna "estetik şiddet" denir. Hem görsel hem bedensel hem ruhsal hem zihinsel şiddet... Belki bu "estetik" anlayışa yitim hâli de diyebiliriz.

Kaybettiğin sadece yüzün değil

Aklıma eski bir hikâye geldi: Hikâyeye göre çok güzel bir kadın varmış. Bu kadın istediği vakit istediği bedene girebiliyormuş. Bir de çok sevdiği biri varmış. Kadın, sevdiği erkeğin gözüne girebilmek için her kılığa giriyormuş. Erkek olmuş, kadın olmuş, hayvan olmuş, taş olmuş... Bir gün gelmiş, artık yüzünün şeklini unutmuş. Görüntüsünü, kimliğini, benliğini yitirmiş. Kaybolmuş farklı kişilerde, kimliklerde. Uğruna benliğini, özünü kaybettiği erkek de bir kadını seviyormuş meğer. İçin için kendini, asıl görüntüsünü arayan kadın, bir gün sevdiği adamın bir kadının yüzünü çizdiğini görmüş. Adam, yüzünü çizdiği bu kadını seviyormuş; hayatı boyunca hep onu aramış. Kadın hemen adamın çizdiği kadının kılığına girmiş. Bir de ne görsün, kaybettiği yüz o çizilen yüzmüş...

Mesele şu ki, kaybettiğimiz sadece yüzümüz değil. Onun çok çok gerisinde kendimize olan güvenimizdir. Güvensizlik hep bir "acaba"lı hâlidir. Bu ruha işledi mi, bedene de yansır. Kendini sevmeme, bedeninden memnun olmama... hep bir yetersizlik hâli... Sonuç: koca suratta nohut burun, ağızda bomba patlamış gibi dışarıya fırlamış devasa büyüklükte, ürkütücü dudak... Altını çiziyorum; bu estetik değil, görsel şiddet.

Ha bir de "boy" faşizmi var. Onu da sonra anlatacağım. Hadi kalın selametle. Star'ın rahmeti üzerinizde olsun.

8		2		3		7		5
		1	2		4	3		
				1				
6								4
5			7		6			2
2	1			4			6	7
				7				
		8				5		
	9		8		3		2	

1		2				6		9
	9			2			5	
			1	8	9			6
			5	6	3			
4				9				8
		1	8		5	2		
3	2			4			8	6
		7				3		

bulmaca

Hazırlayan: SOZDAR DERSİM

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1						■								■	
2											■	■			
3				■						■					
4					■								■		
5		■		■				■					■		
6						■								■	
7					■					■				■	
8				■					■		■			■	
9			■		■							■			
10			■					■							■
11					■							■			
12						■					■				
13		■					■			■		■			
14	■			■					■						
15	■										■				

Soldan Sağa:

1-Saz ayarı / zarif davranış, 2- Hakkari'den seçilmesine rağmen tutukluluğuna devam kararı verilen milletvekili / bir göz rengi, 3- etrafı sularla kaplı arazi / söz / bir konuyu açıklamak için hazırlanmış resim veya levhalardan oluşmuş kitap, 4- Maria önadlı kadınları ve doğayı iki sistemin de sömürgesi olarak gören kapitalist ataerki teorisiyle tanınan feminist aktivist / deprem / lütesyum'un simgesi, 5- şebnem / kira / amerikyum'un simgesi, 6- genç boğa / güçlü ve geçici duygu durumu, 7- simgesi I olan mavimtırak esmer renkte katı bir element / Behdînan bölgesinde bir dağ silsilesi / yavrusu olan dişi, 8- Kayaç kütlelerinin yerinden kayması / yavrulamamış, genç inek / ilaç, 9- kırmızı / Pero önadlı Mardin'den seçilen milletvekili / ast karşıtı, 10- Mısır'da güneş tanrısı / mükâfat / saf dışı bırakılmış, 11- ham maddeyi işleyip mal üretme / olası / yaşlı, kart, 12- hayvan hapishanesi / anlam / makat, 13- dişi sığır / numara'nın kısaltması / karışık renkli, 14- yemek / ceset / ilaç, çare, 15- güneş doğmadan önce esen yel / kısa çizgi.

Yukarıdan Aşağıya:

1- Marka, 2- evcilleştirilmiş bir hayvan / vakit kazanmak için aldatma / iskambil kağıtlarında birli, 3- HDP'den İstanbul 2. Bölge milletvekili seçilen Halkevleri eski genel başkanı / açığa çıkmış, duyulmuş, 4- reel'in ünsüzleri / bir çalgı aleti / ziyafet, 5- bir şeye çıkan tok ve sert ses /çene'nin ünsüzleri / yıl, 6- seyahat / yönetme işi, idare / bir yağış türü, 7-İstanbul 3. Bölge'den seçilen aktivizm sahibi HDP milletvekili / dünyanın uydusu, 8- saflığı sersemlik derecesine varan kimse / olağanüstü sezgileriyle birtakım gerçekleri gördüğüne inanılan kimse / köken, kaynak, sebep, 9- Tosun soyadlı HDP'nin Amed milletvekili / bir yüzey ölçü birimi, 10- lahza / kraliçe / perçem / bir nota, 11- birkaç rengin karışımından oluşan renk / Nazım Hikmet'in soyadı / helyum'un simgesi, 12- ezgi, makam /retweet'in kısaltması, 13- lif / sonsuz, ucu bucağı olmayan, 14- çocuğun bakım, eğitim ve öğretimiyle görevli kimse / laik yaşama ait, dinden bağımsız olan, 15- suçsuz, günahsız, temiz, saf olma durumu / isimler.

244. Sayının Bulmaca Çözümü

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	D	Ü	Ş	Ü	N	C	E	■	G	E	N	E	T	İ	K
2	A	F	İ	Ş	■	O	B	S	E	S	İ	F	■	D	O
3	R	Ü	K	Ü	Ş	■	E	■	M	İ	N	E	■	E	N
4	B	R	E	M	E	N	■	D	A	N	E	■	P	A	S
5	E	M	■	E	N	■	S	E	R	■	■	M	A	L	A
6	■	E	R	K	A	N	■	R	■	İ	M	A	J	■	N
7	S	■	E	■	Y	A	L	V	A	R	■	A	K	İ	T
8	O	R	■	A	■	M	Ü	E	S	S	İ	R	■	Z	R
9	Y	■	E	K	E	■	L	■	L	■	S	İ	M	G	E
10	U	M	M	A	N	■	E	■	A	N	E	F	■	İ	■
11	T	E	B	R	İ	K	■	S	N	■	V	■	A	■	U
12	L	A	R	■	S	A	G	U	■	M	İ	R	K	U	T
13	A	L	İ	Z	E	■	A	N	F	İ	■	A	S	Y	A
14	M	■	Y	A	■	A	G	R	E	S	İ	F	■	D	N
15	A	K	O	R	T	■	A	U	■	K	R	■	S	U	Ç

Sifa olsun

Doğanın şifası: Alternatif Tıp

Alternatif tıp; binlerce yıllık kültürlerin deneyimlerinden süzülüp gelen, doğaya ve insanın içsel dengesine dayanan bir sağlık yaklaşımı. Akupunkturdan fitoterapiye, homeopatiden aromaterapiye, yoga ve meditasyondan hacamat ve sülük tedavisine kadar pek çok yöntemi içinde barındırıyor. İnsanı sadece "hastalık taşıyan bir beden" olarak değil, ruh-beden-zihin bütünlüğü içinde ele alıyor. Alternatif tıp adı altında sunulan bazı ürünler veya uygulamalar, bilimsel temelden uzak, ticari amaçlarla ortaya çıkabiliyor. Bu da hem ekonomik kayba hem de sağlık risklerine yol açabiliyor. Örneğin, doktor önerisi olmadan kullanılan bitkisel karışımlar, bazı ilaçlarla etkileşime girerek ciddi yan etkilere neden olabiliyor. Dolayısıyla, doğadan gelen her şeyin faydalı olduğunu düşünmek, tehlikeli bir yanılgıdır.

> "Kişi, bitkileri tedavi veya beslenme amacıyla kullanmadan önce vücudunun değerlerini bilmelidir; çünkü her bitki her bünyeye uygun olmayabilir.

Alternatif tıbbın özünde, insanın kendini tanıması, bedenine kulak vermesi ve yaşam tarzını dengelemesi yatar. Sağlıklı beslenme, doğru nefes, yeterli uyku, stres yönetimini iyi yapması gerekiyor. Aslında bunlar ne modern ne de alternatif; sadece "insan olmanın" temel gerekliliklerdir. Belki de asıl mesele, hangi tedavi yöntemini seçtiğimiz değil, kendimizle kurduğumuz ilişkiyi nasıl iyileştirdiğimizdir.

Alternatif tıp ne tamamen reddedilmeli ne de sorgusuzca uygulanmalıdır. Doğru bilgiyle, uzman rehberliğinde, modern tıbbın sunduğu olanaklarla birlikte kullanıldığında hem bedensel hem ruhsal sağlığımıza katkı sağlayabilir. Çünkü bazen şifa ne bir reçetede ne de bir bitkide gizlidir; belki de en çok dengeyi bulmakta, yani insanın kendine dönmesindedir...

***

Kış aylarında bağışıklık sistemini güçlendirmek, soğuk algınlığı ve grip gibi hastalıklardan korunmak amacı ile bazı bitki çayları:

- **Ihlamur:** Boğaz ağrısı ve öksürüğe iyi geldiği bilinir, soğuk algınlığına karşı doğal bir koruma sağlar.
- **Adaçayı:** Doğal antimikrobiyal ve antienflamatuar özellikleriyle grip semptomlarını hafifletmeye yardımcı olur.
- **Ekinezya:** Bağışıklık sistemini destekler ve soğuk algınlığı süresini kısaltmaya yardımcı olabilir.

- **Zencefil:** Isıtıcı özelliklere sahiptir, dolaşımı artırır, anti-enflamatuar ve antiviral etkileriyle kış sağlığı için önemli bir bitkidir.
- **Kuşburnu:** Yüksek C vitamini içeriğiyle bağışıklık sistemini destekler.
- **Nane-Limon:** Soğuk algınlığı semptomlarını hafifletmek için yaygın olarak kullanılır.
- **Yeşil Çay:** Yüksek antioksidan içeriğiyle bağışıklığı güçlendirir.
- **Nane:** Demir ve C vitamini açısından zengindir ve virüslerle, enfeksiyonlarla savaşmaya yardımcı olur.
- **Kekik:** Güçlü bir antimikrobiyal etken olan "timol" içerir ve solunum yolu sağlığını destekler.

Osteoporoz

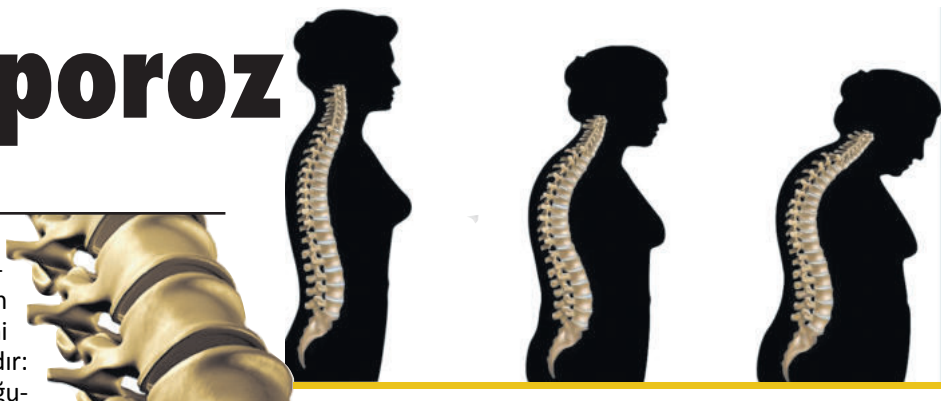

● **Dr. Eylem Öztürk**

Kadın sağlığında çoğu zaman ön planda olmayan ancak yaşamın her dönemini etkileyen kritik bir konu vardır: osteoporoz. Kemik yoğunluğunun azalmasıyla ilerleyen bu hastalık, başlangıçta hiçbir belirti vermeden sessizce gelişir. Ancak yıllar içinde kemiklerin kırılganlaşmasına, duruş bozukluklarına, hareket kısıtlılığına ve yaşam kalitesinde belirgin düşüşe yol açabilir.

Östrojen seviyesinin önemi

Kadın bedeni fizyolojik olarak sürekli değişim hâlindedir. Çocukluk, ergenlik, doğurganlık yılları, gebelik, emzirme ve menopoz. Her dönem, kemik dokusunun biyolojisini yeniden şekillendirir. Östrojen seviyesi bu süreçte ana belirleyicidir; çünkü östrojen, kemik yapımını destekleyen en önemli hormonlardan biridir. Menopoz sonrası östrojen düzeyinin dramatik şekilde düşmesiyle birlikte kemik kaybı hızlanır ve kadınlarda osteoporoz riski erkeklere göre belirgin şekilde artar.

Genetik yatkınlık

Genetik yatkınlık da önemli bir rol oynar. Ailede osteoporoz, erken menopoz, kalça veya omurga kırığı öyküsü bulunması, risk profilini doğrudan yükseltir. Buna ek olarak düşük vücut ağırlığı, hareketsiz yaşam, sigara, aşırı kafein ve yetersiz beslenme gibi faktörler, kemik yapı taşlarının zamanla zayıflamasına yol açar. Kadınların çoğu belirtiler ortaya çıkana kadar bu riskleri fark etmez; bu da osteoporozu bir kadın sağlığı stratejisinin olmazsa olmaz bir parçası hâline getirir.

Kemik dokusundaki zayıflama

Hastalığın en dikkat çekici özelliği, belirti vermeden uzun yıllar devam etmesidir. Boyda kısalma, omurgada çökme kaynaklı kamburluk, kronik sırt-bel ağrısı veya basit düşmelerde oluşan kırıklar... Bunların tümü, kemik dokusunda uzun süredir devam eden bir zayıflamanın geç dönemde görülen sonuçlarıdır. Bu nedenle erken tanı hayati önem taşır.

Tanı süreci multidisipliner bir yaklaşım gerektirir. Endokrinoloji, romatoloji, fiziksel tıp ve rehabilitasyon, kadın doğum ve ortopedi uzmanları sürecin farklı aşamalarında rol alır. Kemik yoğunluğu ölçümünde kullanılan DEXA taraması, riskin sayısal olarak ortaya konduğu güvenilir bir yöntemdir. Buna ek olarak D vitamini, kalsiyum, magnezyum, tiroit ve parathormon düzeylerinin değerlendirildiği laboratuvar testleri, kemik sağlığına dair bütüncül bir tablo sunar.

Tedavi kişiye özel planlanır

Tedavi kişiye özel planlanır. Kemik kaybını durduran ilaçlar, menopoz dönemine özel hormonal tedaviler, osteoporoz tedavisinin temelini oluşturur. Kas gücünü artırmaya yönelik egzersiz programları, kırık oluşumunu azaltmada önemli bir koruyucu faktör oluşturur. Bu noktada tedavinin yalnızca ilaçlardan ibaret olmadığı; yaşam tarzı, beslenme ve düzenli takip ile sürdürülen bir bütünlük gerektirdiği unutulmamalıdır.

Beslenmenin önemi

Beslenme: Kalsiyum açısından zengin gıdalar, süt ürünleri, badem, susam, koyu yeşil sebzeler, tahin, sardalya ve hamsi gibi kemikli balıklar kemik dokusunun temel yapı taşlarını sağlar. Yeterli protein alımı kas–kemik bütünlüğü için zorunludur. Antioksidan içeriği yüksek sebze ve meyveler, kemik metabolizmasını destekleyerek oksidatif stresi azaltır.

Vitamin ve mineral takviyeleri ise hekim kontrolünde değerlendirilmelidir. D vitamini, kalsiyumun bağırsaklardan emilmesini sağlar; K2 vitamini kalsiyumun kemikte depolanmasını yönlendirir. Magnezyum, çinko ve bor kemik mineralizasyonuna katkıda bulunurken omega-3 yağ asitleri inflamasyonu azaltarak kemik döngüsünü olumlu etkiler. Bu takviyelerin doğru doz ve süreyle kullanılması tedavinin başarısını doğrudan etkiler.

Yaş gruplarına göre osteoporoz

Genç kadınlar (20–35 yaş):
Bu dönem, kemik kütlesinin en yüksek seviyeye ulaştığı dönemdir. Yeterli kalsiyum ve D vitamini alımı, düzenli egzersiz ve sigarasız bir yaşam tarzı, ileri yaşlardaki osteoporoz riskini önemli ölçüde azaltır. İnce yapılı kadınlarda ve düzensiz adet görenlerde risk daha erken başlar.

Orta yaş dönemi (35–50 yaş):
Kemik kaybı bu dönemde yavaşça başlar. Özellikle yoğun iş temposu, düzensiz beslenme ve fiziksel aktivite eksikliği riski artırır. Ailede osteoporoz öyküsü olan kadınların bu dönemde kemik yoğunluğu ölçümü yaptırması önerilir.

Menopoz dönemi (50 yaş ve üzeri):
Östrojenin düşmesiyle birlikte kemik kaybı hızlanır. Bu yaş grubunda düzenli DEXA ölçümleri, hekim kontrolünde takviye planlaması ve kas–kemik dengesini koruyan egzersizler büyük önem taşır. Düşme önleyici ortam düzenlemeleri dahi klinik olarak etkili bir koruyucu adımdır.

İleri yaş dönemi (65 yaş ve üzeri):
Kırık riski bu dönemde maksimumdadır. Tedavinin sürekliliği, düzenli doktor kontrolleri, denge egzersizleri ve ev ortamının güvenli hâle getirilmesi yaşam kalitesini doğrudan etkiler.

Osteoporoz, doğru zamanda tanındığında kontrol altına alınabilir bir durumdur. Kadınların kendi bedenlerini tanıması, riskleri erken fark etmesi ve düzenli sağlık takibini aksatmaması; güçlü, sağlıklı ve bağımsız bir yaşamın en önemli bileşenidir.

Soğuğa karşı sıcak keyifler yaratın

Kış mevsimiyle birlikte evde geçirilen vakitler artar. Bu dönemde zamanın verimli, huzurlu ve keyifli geçmesi için evde hobi ve aktivite önerileri önem kazanır. Kendinize ve sevdiklerinize iyi gelecek bir uğraş edinmek, yalnızca moralinizi yükseltmekle kalmaz; aynı zamanda stresi azaltır, üretkenliği artırır ve zihinsel sağlığı destekler.

Pandemi sonrası dönemde yapılan araştırmalara göre, insanların %65'i boş vakitlerinde hobi edinmenin ruhsal iyi oluşlarını artırdığını belirtiyor. Kış aylarında dış mekân aktiviteleri azalırken, evde geçirilen zamanı kaliteli hale getirmek için yeni uğraşlar edinmek önemli bir ihtiyaç haline geliyor.

Evde hobi ve aktivite önerileri, yalnızca vakit geçirmek için değil; aynı zamanda kişisel gelişim, yaratıcılığı güçlendirme açısından da oldukça faydalıdır.

Yeteneklerinizi ortaya çıkarın

Kış mevsimi, içe dönmek ve üretmek için mükemmel bir dönemdir. Yaratıcı hobiler hem zihni dinlendirir hem de duygusal doyumu sağlar.

Resim yapın: Tuval, boya ve birkaç fırça... Basit malzemelerle kendi sanat köşenizi oluşturabilirsiniz. Renklerle çalışmak, stres seviyesini düşürür. Seramik veya kil çalışmaları: Evde küçük setlerle seramik tasarımlar yapabilir, el emeği ürünlerle yaşam alanınıza özgün dokunuşlar katabilirsiniz. Origami veya mandala boyama: Odaklanmayı artırır ve meditatif bir etki yaratır. Kendi projeleriniz olabilir: Eski eşyaları yenilemek veya dekoratif objeler üretmek, hem ekonomik hem de yaratıcı bir aktivitedir.

Okuma ve öğrenme rutini oluşturun

Kışın uzun geceleri, kitapların büyülü dünyasına dalmak için ideal bir zamandır.

Okuma listesi oluşturun: Her ay bir tür belirleyin (biyografi, roman, kişisel gelişim gibi). Sesli kitap deneyin: Gözlerinizi dinlendirirken hikâyelere kulak verin. Online eğitim alın: Yeni bir dil, dijital beceri veya fotoğrafçılık kursu vs. Evden çıkmadan kendinize yatırım yapabilirsiniz.

Yazı yazmayı deneyin

Kış, içe dönmenin, sakinliğin ve dinginliğin mevsimidir. Bu dönemi dijital dünyadan biraz uzaklaşarak değerlendirebilirsiniz. Sosyal medya kullanımını sınırlayın. Her akşam 1 saatinizi sessizliğe ayırın. Günlük tutarak duygu ve düşüncelerinizi yazın.

Mum ışığında geçirilen sessiz bir akşam, zihinsel yenilenmenin en sade ama en etkili yollarından biridir.

YEMEK TARİFİ

PANCAR TURŞUSU

Hazırlanışı Malzemeler

Pancarları soyalım yıkayalım.
Uygun bir tencereye alıp üstünü geçecek kadar su koyalım kaynamaya bırakalım. Pancarlar yumuşayınca ocaktan alın. Suyunu sakın dökmeyin. Ilıyan pancarları küp şeklinde doğrayın. Kavanozun dibine iki tane sarımsağı kesip koyun, üstüne doğranmış pancarları bırakın. Arasına tekrar sarımsakları koyup pancarları da kavanozun içine doldurun. Tuzunu ve şekerini koyalım sirkeyi de kavanoza dökelim.
Soğuyan pancar suyunu tekrar kaynatın ve sıcakken kavanozun içine koyun. Kavanozun kapağını kapatıp 2-3 gün sonra pancar turşumuz hazır. Kapağını açtıktan sonra buzdolabında bekletelim.

- 1 kilo pancar
- 1 yemek kaşığı kaya tuzu
- 1 tatlı kaşığı şeker
- 5-6 diş sarımsak
- 1 su bardağı elma ya da üzüm sirkesi
- İçme suyu

Afiyet olsun...

www.newayajin.net - facebook: Newaya Jin - X: @Newayajin05

newaya Jin

ARALIK 2025

Kadın Araştırma ve İletişim Vakfı-NEWA (Stichting Vrouwen Onderzoeks-en Communicatiecentrum NEWA)
Tel: 0031 647 74 09 17 / e-mail: newayajin2005@gmail.com
Web sitesi: www.newayajin.net
AVA Drukkerijen Distributie B.V. - info@avabv.net

Yüreği yiğit Azê

Yoldaşları şehit düştüğünde naaşlarını gömemeden onlarla birlikte direnmiş. Günlerce tünelin bir kapısından diğerine koşup bir iki atış yapıp çekilen ve düşmanını 'orada kalabalık bir gerilla grubu olduğuna' inandırmış.

Savaş tünellerine sinen bir ruhtur. Zamanı dahi anlamsızlaştıran tünellerde yaşamı anlamlı kılan bir iradedir Azê.

● **Haskar Kırmızıgül**

Barışmak üzerine kafa yoruyorum son günlerde. Malum herkesin başını döndüren, ezberini bozan gelişmelerle yatıp kalkıyoruz. Siyasilerin sarf ettiği her cümle her cenahtan, her açıdan değerlendiriliyor. Barışın dilini kurmaktan, yapıcı olmaktan söz ediliyor.

Böyle olmak adına dün küfür ettiğine bugün övgüler dizenler, lafını dolandırarak tutarsızlığına kılıf arayanlar, içinde olduğumuz tarihsel anın kırılganlığını fark etmeden asıp kesenler, bir açıklamadan, karardan devrim bekleyenlere kadar her türden yığınla söz...Peki nasıl barışmalı?

Unutmamalı insan. Ne yaptıklarını ne de kendisine yapılanları. Sözümüze, eylemimize sinen, her şeyi çepeçevre sarmalayan hakikat; unutmak değil tersine hatırlamalı. Yüzleşmek, iyileşmek, hesaplaşmak ve yürüyebilmek için unutmamalı insan.

Azê Erdal'ı tanıyana kadar

Her Kürdün inceden sızlayan bir yarası var, yüzleşmekten kaçtığı, hatırlarsa hayata devam edemeyecek kadar takatsiz kaldığı bir öfkesi, 'şimdi sırası değil' diyerek ötelediği bir kaybı var. Adına yakılan türküyle tanıdığım gerilla Azê Erdal'ı (Kurdistan Sîdar) tanıyana kadar ben de 'şimdi sırası değil diyenlerdendim. Tanımak dediysem fiziki bir buluşma değil. Aradığın soruların cevabını, beynini patlatırcasına ulaşmak istediğin anlam gücünü, öfkemi fedakarlığına, sadeliğine sığınarak sağalttığım bir hikâye dinledim Azê hevale dair.

Yol gösteren hikâye

Awazê Çiya'nın albümünde dinlediğimde hiç sebepsiz yere gözlerimin dolmasından, anlamalıydım bu hikâyenin bana yol göstereceğini. Peşine düşmedim ama o gelip yakamdan tuttu. Tesadüfen dinledim direnişini. Azê Erdal (Kurdistan Sidar), hiç tanımadan gelip beni buldu, 'Hatırlamalısın' dercesine...

Savaş tünellerine sinen bir ruh

Ajanslara her gün düşen şehit haberlerini okuduğumuzda ruhumuz titriyor ama hikayeleri tanıklarından dinlemek sarsıyor ruhu. Çünkü hepsi bundan çok daha fazlasıdır. Birini düştüğü yanılgıdan kurtaran rota, hayata tutunmasını sağlayan umut, yeniden yeşermenin gerekçesidir her biri. Savaş tünellerine sinen bir ruhtur. Zamanı dahi anlamsızlaştıran tünellerde yaşamı anlamlı kılan bir iradedir. Azê de böyle imiş. Yoldaşları şehit düştüğünde naaşlarını gömemeden onlarla birlikte direnmiş. Günlerce tünelin bir kapısından diğerine koşup bir iki atış yapıp çekilen ve düşmanını 'orada kalabalık bir gerilla grubu olduğuna' inandırmış. Son güne kadar diğer şikeftlerde kalan arkadaşlarıyla bağlantı kurup, şaşmaz bir disiplin içinde tekmilini vermiş. Ve karşısındakiler tünelin giriş çıkışlarını kapatıp sesini, nefesini kestiğinde güncel bir destan oluvermiş. Her anı beyninizin hücrelerine kadar değen; donduran ve ısıtan bir destan.

Tanrısal yalnızlık

Çok düşündüm Azê'yi. Nasıl duygular yaşadı? Umutlandı mı, yılgınlığa kapıldı mı, unutulacağını düşündü mü, hiç korktu mu? Ancak mitolojik çağlarda yaşanabileceği düşünülen bu tanrısal yalnızlığın ve o çağlara özgü olan o geleneğin süreceğini, serüveni dilden dile anlatılan bir destan olacağını biliyor muydu? Bu soruları sormuştur muhtemelen. Ama cevaplarını bizlere bıraktı. O tünelde gömülenin beden mi hakikat mi olduğunu bizim yürüyüşümüz belirleyecek.

Yoldaşlığı sınırları aşan bir boyuta taşıdı

Kelimelerimi seçerken benzetme yapmamaya, abartılı ifadeler kullanmamaya her zamankinden daha fazla özen göstereceğim. Zira bazen anlatı hakikati açığa çıkarmaya değil aksine örtülemeye neden oluyor. Azê hevalin yaşadıklarını dinlediğinizde hakikatin ne kadar keskin, net ve öğretici olduğunu anlıyorsunuz zaten. O'nun sözleri, kaygıları, hesapları, kırgınlıkları ve öfkeyi yerle bir edecek kadar şefkatli olduğunu. Yoldaşlığı yaşamla ölümün arasındaki sınırları aşan bir boyuta taşıdığını. Savaşmayıp çığırtkanlığını yapanları, sessiz ve sitemsiz bir gülüşle yanıtladığını. Tüm hesapları, kaygıları, korkuları ve ikilemleri arındıran bir su gibi aktığını. Küçücük bedeninde saklı bu insan üstü cesaretinin kaynağının yoldaşlarına, kavgasına olan inancı olduğunu. Adını ağzına alanları besmele çeker gibi, kutsal bir mabede girer gibi ürperten şeyin gençliğinden, bedeninden taşan sade, net ve cesur katılım olduğunu öğretiyor.

Ve karşısındakiler tünelin giriş çıkışlarını kapatıp sesini, nefesini kestiğinde güncel bir destan oluvermiş. Her anı beyninizin hüc relerine kadar değen; donduran ve ısıtan bir destan.

İşte bu yüzden tam sırası

Azê her an kendini hatırlatıyor ve yüzleşmeye çağırıyor. Bize bu zulmü reva görenler, bu acıları yaşatanlar, bizi en kıymetlimizden ayıranlar, anaların gözünden sakındığı evlatlarını katletmekle övünen barbarlar, ihanet edip kolumuzu kanadımızı kıranlar, kapısını çaldığımızda açmayanlarla nasıl hesaplaşacağımızı anlatıyor. Ertelemeden, ötelemeden... Anın gerektirdiği ne ise onu yaparak, geçmişi sırtına yük etmeden ders çıkararak, özü geleceğe taşıyarak. Emekse emek, direnmekse direnmek, yaratmaksa yaratmak, susmaksa susmak...

Hatırlamak ve hatırlatmak

Unutmadan unutturmadan. Kürdü yok oluşun eşiğinden başı dik, alnı yıldızlara değen onurlu bir halk olmaya götüren bu kavgaya baş koymuş herkesi yeni nesillere anlatarak. Öyle çocuklara anlatılan türden cicili bicili masallardaki gibi değil. Yalın, çıplak, amansız gerçek hikayeler biriktirerek. Yeni senaryoda kendisine rol biçmeye, pastadan pay kapmaya çalışan herkese baş aktörlerin ezel-ebet şehitlerimiz olduğunu hatırlatarak. Anne babalara doğan çocukların kulağına onların ismini fısıldarken, asaletlerini de ruhlarına üfleyerek.

Bu kavgadan bizim payımıza düşecek olan budur: Aldığımız her nefesi Aze ve O'na benzeyen genç ömürlerin susuzluğuna, yorgunluğuna, açlığına ve soluksuzluğuna borçlu olduğunu bilmek. Bizim payımıza düşen anlatmak, çalışmak ve her ne pahasına olursa olsun o muhteşem sona hazırlanmaktır.

Bizim payımıza düşen hatırlamak ve hatırlatmaktır. Anıları ve yaşanmışlıkları keskin bir kılıç, bir tas su, kızıl bir gül yapabilmektir. Yaptığımız iş, bulunduğumuz mevki, elde edeceğimiz konum fanidir. Şairin dediği ol hakikat kanidir.

Bugünlerden geriye
Bir yarına gidenler kalır
Bir de yarınlar için
Direnenler kalır